

การควบคุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ชนันท์รัฐ ชนกิจนิรันดร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

Control the offender about the drug

Thananrat Thanakitnirund

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2012

DRU

PSU

၀၃၂

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาและความอนุเคราะห์จากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรภัทร์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ซึ่งท่านได้กรุณาในการช่วยชี้แนะและให้ความรู้คำแนะนำ รวมทั้งตรวจสอบและแก้ไข ข้อบกพร่องตลอดจนแนวทางการศึกษาค้นคว้าในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยดีตลอดมา ผู้เขียน จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. ศิริโรจน์ รัฐประเสริฐ ที่กรุณาสละเวลา อันมีค่าอย่างสูงคอยให้คำปรึกษาชี้แนะในการศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ เพื่อรวบรวม จัดทำวิทยานิพนธ์ และเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย

ในการนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนคณะกรรมการสอบ ท่านอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิวะ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งมาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งคณะกรรมการสอบทุกท่านได้กรุณาให้ข้อคิด คำแนะนำต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบพระคุณท่านทั้ง 4 เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความ กรุณาดังกล่าวแก่ผู้เขียน

และในโอกาสนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านกอบกุล จันทวโร ที่ปรึกษาด้าน กฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและเอกสาร ทางวิชาการ อันเป็นแนวทางแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายและวงการ นิติศาสตร์เมื่อนำไปใช้ต่อไปในอนาคต แต่หากวิทยานิพนธ์มีข้อผิดพลาดบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอกราบอภัยมา ณ โอกาสนี้ และขออน้อมรับความผิดพลานั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

ธนันท์รัฐ ธนิกจิรินทร์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	6
2. หลักการและแนวคิดในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ.....	7
2.1 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ.....	7
2.2 หลักประกันและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550.....	11
2.3 การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกควบคุมตามประมวลกฎหมาย	
วิธีพิจารณาความอาญา	22
2.4 มาตรการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	30
2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในรัฐภายใต้	
แนวทางการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์.....	38
2.6 มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	44
2.7 การใช้มาตรการทางกฎหมายในเรื่อง “การควบคุมตัว” ในทวีปยุโรป	49

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3. การใช้มาตรการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ	51
3.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส	51
3.1.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	51
3.1.2 การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ	53
3.2 สหราชอาณาจักร	60
3.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	60
3.2.2 การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ	63
3.3 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	65
3.3.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	65
3.3.2 การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ	67
4. วิเคราะห์มาตรการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด	71
4.1 ความขัดแย้งกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law)	72
4.2 วิเคราะห์ความขัดแย้งกับหลักปรัชญาสากลของสหประชาชาติ	77
4.3 วิเคราะห์ความขัดแย้งกับสาระสำคัญแห่งสิทธิของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย	79
4.4 วิเคราะห์ความขัดแย้งกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา	83
4.5 วิเคราะห์การบังคับใช้มาตรการควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519	94
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	103
5.1 บทสรุป	103
5.2 ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	113
ประวัติผู้เขียน	126

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

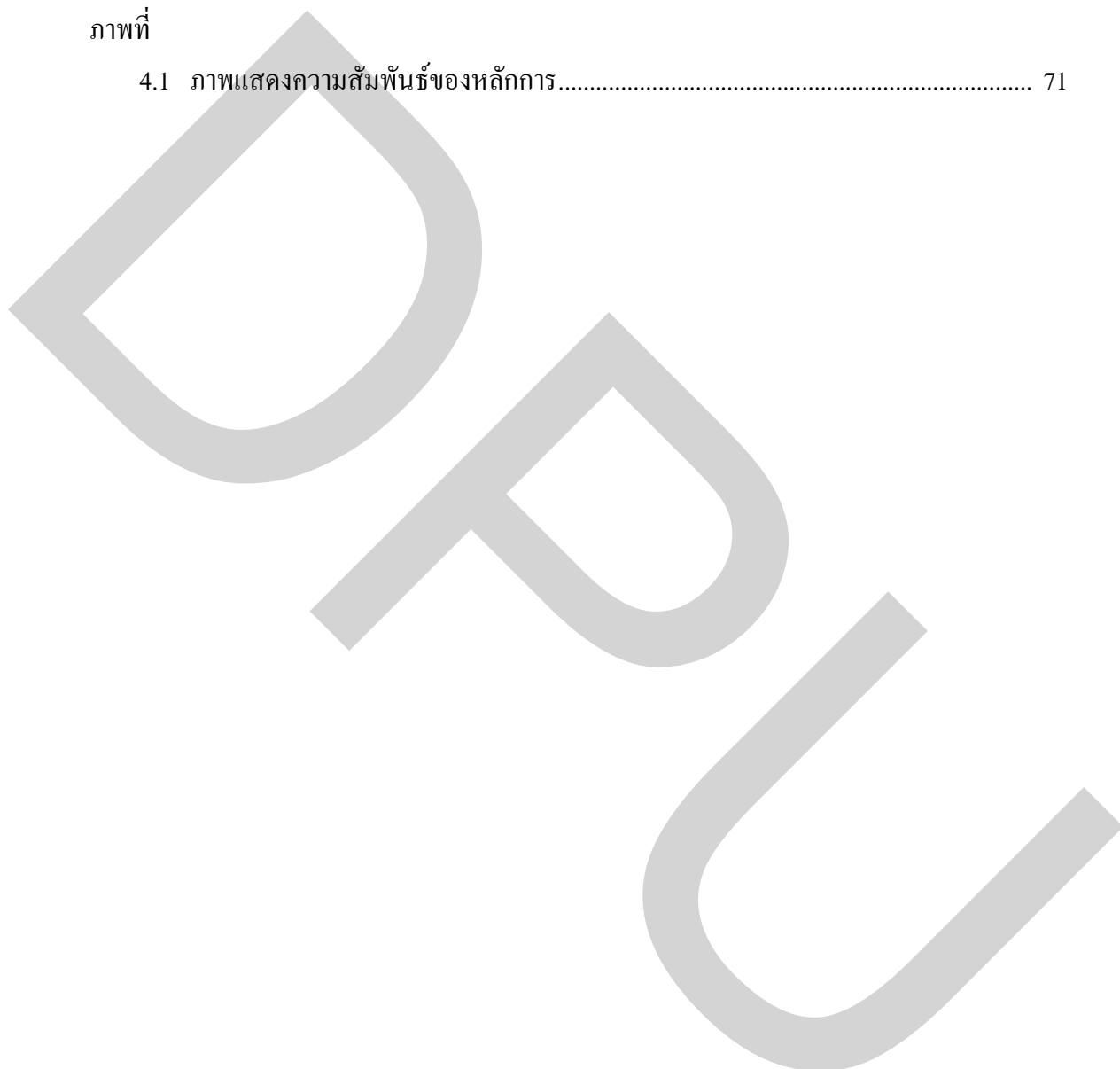
1.1 สถิติจำนวนคดีและจำนวนผู้ต้องหา ปี 2548-2553.....	1
2.1 คณะกรรมการป้องกันปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)	31

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

4.1 ภาพแสดงความสัมพันธ์ของหลักการ..... 71

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การควบคุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
ชื่อผู้เขียน	ชนันท์รัฐ ธนิกนิรันดร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรภัทร์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหา ในเรื่อง “ยาเสพติด” ถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพทรัพยากรบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองภายในรัฐประกอบกับในปัจจุบันรูปแบบกระบวนการค้ายาเสพติดได้มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินการเป็นองค์กรหรือองค์กรข้ามชาติที่มีเครือข่ายซับซ้อนเชื่อมโยงกัน อย่างมีระบบระหว่าง (ประเทศผู้ผลิตยาเสพติด ประเทศจุดแวะพักยาเสพติด และประเทศผู้บริโภค ยาเสพติด) ตลอดจนการพัฒนารูปแบบการดำเนินการของผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อยภายในประเทศจึง ทำให้ปัญหาในเรื่อง “ยาเสพติด” ถูกยกระดับกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ ที่มีความสำคัญใน ลำดับต้นๆ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ประเทศที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยซึ่งสภาพปัญหา “ยาเสพติด” อย่างรุนแรง ในประเทศไทยรัฐได้ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงความรุนแรงของสภาพปัญหา “ยาเสพติด” ตลอดจนมาซึ่งจะเห็นได้จากการพัฒนารูปแบบ ทางกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการแก้ไขสภาพปัญหา “ยาเสพติด” อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันมีกฎหมาย ที่บังคับใช้ภายในที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหลายฉบับ

อีกทั้งหากพิจารณาถึงรูปแบบของสภาพปัญหา “ยาเสพติด” ในประเทศไทยแล้วจะพบว่า สภาพปัญหา “ยาเสพติด” เองได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบความรุนแรงของสภาพปัญหาอย่างต่อเนื่อง (จากการ เป็นประเทศผู้ผลิตยาเสพติด มาเป็นประเทศซึ่งเป็นจุดแวะพักยาเสพติด และในท้ายที่สุดอาจจะนำไปสู่ การเป็นประเทศผู้บริโภคยาเสพติด) นำไปสู่ประเด็นได้แย้งถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการ บังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดในแต่ละประเภท

อย่างไรก็ดี เพื่อความถูกต้องในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ส่งเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมตัวนี้ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความหลายครั้ง แต่ทางคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการ ตอบข้อสงสัยของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) แตกต่างกันไปทำให้ไม่อาจ หาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ประกอบกับประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2550 ในเวลาต่อ จึงทำให้ข้อโต้แย้งดังกล่าวมิได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง เมื่อการควบคุมตัวของผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 มีความจำเป็นต่อการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดและจับกุมตัวผู้ร่วมกระทำความผิดทั้งหมดในองค์กรอาชญากรรมมาลงโทษแล้ว ก็ควรค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในควบคุมตัวผู้ถูกจับในระยเวลาดังกล่าวควรมีวิธีการอย่างไร เพื่อประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษา พบว่า มาตรการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาก ตามหลัก “นิติธรรม” รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหลักปญญาสากลของสหประชาชาติ และหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่จากการศึกษาตัวอย่างในต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีแนวทางในการควบคุมบุคคลไว้ในคดียาเสพติด อย่างมีหลักประกันทางกฎหมายอาญา กล่าวคือ กระบวนการควบคุมตัวจะอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติเพื่อให้เกิดความโปร่งใส เหมาะสม และตรวจสอบได้ อันยังให้เกิดความถูกต้องยุติธรรม และประสิทธิภาพในการบังคับใช้

Thesis Title	The detention for the wrongdoer in drug trafficking.
Author	Thananrat Thanakittrund
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Thanee Vorapatr
Department	Law
Academic Year	2011

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to deeply study the problems about “the drugs.” It is the important and significant problem that affects to the human quality, a social, an economy as well as to the internal politics. At present time, the drug trafficking has changed the method in trafficking to be handled by the organization or the international organization which branches are so complicated, but they can systematically connect among (the country of producer, the country for storing the drugs, and the country for the consumers) They have developed the administered method for the trafficking of the big organization and the small one locally. Therefore, the drug problems turn to be much more complicated and become the international problem which is the important matter in the very first consequence which needs the co-operation from the concerned countries to solve the problems. Especially, Thailand which is facing the “drug problem” very severely. In Thailand, the government knows all the drug problems and puts them as the most important things and conceives the strong and difficult problems for solving “the drug”. However, the development has been put in the concerned law in order to use it as one of the method to solve the “drug problem” continuously. At present, there are many laws that being used for drug trafficking locally.

Besides, if we consider the “drug problems” in Thailand we may see that the critical and severe problems have been changed continuously. (From the country of a producer, to the country of storing places and finally may be induced to the country of the consumers). This caused to the argument that is necessary and suitable to use the concerned laws for the wrongdoer in trafficking and consuming of the drugs for each case.

However, for being true and correct in governing the law by the government officers who concern with the narcotic control. The office of the Narcotic Control had submitted the detention case to the Committee for the Royal Decree to make a judgment for many times but the

result is not solid. Their many times replies are so much different has not raised. Their many times replies are so much different and vague in which there is no conclusion yet.

Moreover, Thailand has used the Thai Constitution of 2550 BE., but later the dispute has not raised for discussion yet. When the detention has been made to the wrongdoer in drugs according to the decree in Narcotic Control of the year 2519 BE. Section 15. It is necessary for finding the witness in the wrong doing and arresting all the companions in the crime organization for further punishment. Anyway, they should find the appropriate means in detention the apprehended people in order to secure their basis rights for being judged in the criminal court. From the study, we found that the methods to detain the wrongdoer in drugs have affected to the basis rights and freedom of the people very much.

According to the “principle of law”, the constitution which is conformable to the law of the UN., and can guarantee the human rights of the suspects, a defendant according to the criminal procedure. But according to the examples from foreign countries such as France, United Kingdom and Germany. They have their own ways in detention the wrongdoers in drugs with the security in criminal case that is the detention must be under the control of the justice in the ordinary criminal law in order to be transparent, suitable and accountable as well as to produce the correctness, a fairness with a good efficiency for the further action.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาในเรื่อง “ยาเสพติด” ถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพทรัพยากรบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองภายในรัฐประกอบกับในปัจจุบันรูปแบบกระบวนการค้ายาเสพติดได้มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินการเป็นองค์กรหรือองค์กรข้ามชาติที่มีเครือข่ายซับซ้อนเชื่อมโยงกันอย่างมีระบบระหว่าง (ประเทศผู้ผลิตยาเสพติด ประเทศจุดแวะพักยาเสพติด และประเทศผู้บริโภคยาเสพติด) ตลอดจนการพัฒนารูปแบบการดำเนินการของผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อยภายในประเทศจึงทำให้ปัญหาในเรื่อง “ยาเสพติด” ถูกยกระดับกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ¹ ที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ประเทศที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยซึ่งสภาพปัญหา “ยาเสพติด” อย่างรุนแรง

ตารางที่ 1.1 สถิติจำนวนคดีและจำนวนผู้ต้องหาปี 2548 - 2554²

ปี พ.ศ.	จำนวนคดี	จำนวนผู้ต้องหา
2548	71,539	78,508
2549	82,864	90,845
2550	106,599	116,333
2551	140,567	152,184
2552	155,013	168,083
2553	175,200	181,069
2554	190,190	21,6,900

¹ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย การต่อต้านการลักลอบค้าเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 คำปรารภ วรรคแรก ด้วยความห่วงใยยิ่งต่อ “ขอบเขตและแนวโน้มที่สูงขึ้นของการผลิต ความต้องการ และการค้าที่มีขอบซึ่งยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท อันก่อให้เกิดภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของมนุษย์และผลเสียหายต่อรากฐานทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองของสังคม”

² สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ประมวลผลเมื่อ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2554.

นอกจากนี้สถิติการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติดที่สำคัญตัวอย่างเช่น เมทแอมเฟตามีน มีสถิติการจับกุมเพิ่มขึ้น จาก 50,368 คดีน้ำหนักสารบริสุทธิ์ของกลาง 1,597 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 53,290 คดีน้ำหนักสารบริสุทธิ์ของกลาง 51,213.4 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2549 โทเคน 84 คดีน้ำหนักสารบริสุทธิ์ของกลาง 6.78 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 145 คดีน้ำหนักสารบริสุทธิ์ของกลาง 36.40 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2549 ไอซ์ 564 คดีน้ำหนักสารบริสุทธิ์ของกลาง 332 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 844 คดีน้ำหนักสารบริสุทธิ์ของกลาง 693 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2549 เป็นต้น

ข้อมูลจากการสำรวจประมาณการจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดปี 2550 ที่ระบุว่าจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีประมาณ 570,000 คน เพิ่มขึ้นจากการสำรวจเมื่อปี 2546 ที่ระบุว่ามียประมาณ 450,000 คน (เพิ่มขึ้น 26%) ข้อมูลสถิติการจับกุมผู้ต้องหาเสพติดที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2550 สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ทั้งสิ้น 100,988 คน แต่ความรุนแรงก็ยังไม่ต่ำกว่าช่วงก่อนที่รัฐบาลจะประกาศสงครามกับยาเสพติดในช่วงปี 2546 ในขณะเดียวกันจำนวนผู้เสพต่อจำนวนผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาก็มิได้ลดจำนวนลงโดยยังคงอยู่ที่ระดับ 40,000-45,000 คน ต่อปี³ เห็นได้ว่าปัญหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกด้าน

ในประเทศไทย รัฐได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความรุนแรงของสภาพปัญหา “ยาเสพติด” ตลอดมาซึ่งจะเห็นได้จากการพัฒนารูปแบบทางกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการแก้ไขสภาพปัญหา “ยาเสพติด” อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันมีกฎหมายที่บังคับใช้ภายในที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518
2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
3. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
4. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
5. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
6. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
7. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
8. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550

³ สำนักงานยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

แต่อย่างไรก็ตามไม่สามารถทำให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหมดไปได้ ด้วยความจำเป็นนี้เองเป็นที่มาทำให้รัฐต้องบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ให้มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับเพื่อการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดที่เป็นพิเศษแตกต่างจากอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดทั่วไป ซึ่งอำนาจอย่างหนึ่งที่จำเป็นได้แก่ การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่จับกุมได้ไว้ในระยะเวลาที่มากกว่าการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดอย่างอื่น เนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะต้องมีการ “ขยายผล” ในการค้นหาเส้นทางในองค์กรของผู้กระทำความผิดเพื่อหาแหล่งผลิตและผู้จัดจำหน่ายรายใหญ่ ซึ่งในการ “ขยายผล” ดังกล่าวอาจกินเวลามาก ตัวอย่างเช่น การจับกุมผู้เสพ ต้องสืบสวนย้อนไปหาผู้จัดจำหน่ายรายย่อย จากผู้จัดจำหน่ายรายย่อย ต้องสืบย้อนไปหาผู้จัดจำหน่ายขนาดเล็ก และต้องสืบย้อนขึ้นไปไปถึงตัวผู้จัดจำหน่ายขนาดใหญ่เพื่อค้นหาแหล่งผลิต เป็นต้น เพราะตราบใดที่ยังมีแหล่งผลิตความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะไม่มีวันหมดไป เนื่องจากจะเกิดเครือข่ายใหม่ๆ ได้เสมอ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 จึงบัญญัติให้อำนาจกรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายอำนาจตามมาตรา 14 (3) ของพระราชบัญญัติดังกล่าวมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 14 (3) ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้ได้ไม่เกิน 3 วันและไม่ให้นับเวลาในการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามมาตรานี้เป็นส่วนหนึ่งของระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภายหลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เกิดการโต้แย้งจากหลายฝ่ายว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 นี้เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) มากเกินควรจนอาจก่อให้เกิดละเมิดสิทธิของผู้ถูกจับได้ง่าย เพราะการควบคุมตัวดังกล่าวเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เพียงหน่วยงานเดียว จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานอื่นไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจควบคุมตัวดังกล่าวได้และไม่มีหน่วยงานอื่นใดเข้ามาตรวจสอบว่า ระหว่างที่มีการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้ถูกจับ เช่น การทำร้ายร่างกาย การควบคุมตัวไว้ในที่ที่ไม่เหมาะสม การควบคุมตัวไว้เกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายอนุญาต เป็นต้น ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ อยู่หลายครั้ง

อีกทั้งหากพิจารณาถึงรูปแบบของสภาพปัญหา “ยาเสพติด” ในประเทศไทยแล้วจะพบว่า สภาพปัญหา “ยาเสพติด” เองได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบความรุนแรงของสภาพปัญหาอย่างต่อเนื่อง (จากการเป็นประเทศผู้ผลิตยาเสพติด⁴ มาเป็นประเทศซึ่งเป็นจุดแวะพักยาเสพติด และในท้ายที่สุดอาจจะนำไปสู่การเป็นประเทศผู้บริโภคนยาเสพติด⁵) นำไปสู่ประเด็นโต้แย้งถึงความจำเป็นและความเหมาะสม ในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น หากมองว่าเป็นการกระทำ ความผิดที่พิเศษกว่าการกระทำความผิดฐานอื่นหรือมีบทลงโทษสูงซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐ ควบคุมตัวได้ 3 วันซึ่งไม่รวมกับการควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อ นำมาเปรียบเทียบกับความผิดฐานอื่นซึ่งมีอัตราโทษที่รุนแรงหรือสูงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น ความผิดฐานก่อการร้าย ก็มีอัตราโทษประหารชีวิตเหมือนกันการพิจารณาเรื่องการควบคุมตัวทำไม ใช้กระบวนการยุติธรรมตามปกติได้

อย่างไรก็ดี เพื่อความถูกต้องในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ส่งเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมตัวนี้ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความหลายครั้ง แต่ทางคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการ ตอบข้อสงสัยของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) แตกต่างกันไปทำให้ไม่อาจ หาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ประกอบกับประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในเวลาต่อมาจึงทำให้ข้อโต้แย้งดังกล่าวมิได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง

ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาอย่างจริงจังว่า เมื่อการควบคุมตัวของผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 มีความจำเป็นต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน ในการกระทำความผิดและจับกุมตัวผู้ร่วมกระทำความผิดทั้งหมดในองค์กรอาชญากรรมมาลงโทษแล้ว ก็ควรหาแนวทางที่เหมาะสมในควบคุมตัวผู้ถูกจับในระยะเวลาดังกล่าวควรมีวิธีการอย่างไร เพื่อประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป

⁴ Alian LABROUSSE and Michel KOUTOUZIS, *Géopolitique et Géostratégies des Drogues*, p. 32-33.

⁵ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ข้อมูล ณ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2553 มีผู้เข้ารับการ บำบัดรักษา จำนวนรวมทั้งสิ้น 114,074 ราย แยกเป็น เพศชาย 104,150 ราย เพศหญิง 9,920 ราย ไม่ระบุเพศ 4 ราย (ระบบสมัครใจ จำนวน 28,154 ราย ระบบบังคับบำบัด จำนวน 71,311 ราย และระบบต้องโทษ จำนวน 14,609 ราย).

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงหลักการ เหตุผล ปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายในการควบคุมตัวผู้ถูกจับในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อกฎหมายของประเทศไทยกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในประเทศไทยความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นที่สำคัญการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีลักษณะเป็นองค์รอาชญากรรมที่มีเครือข่ายซับซ้อน ซึ่งในการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยวิธีการดำเนินการที่เฉพาะเจาะจงเป็นพิเศษเช่นการควบคุมตัวไว้เพื่อขยายผลของคดีเป็นต้น แต่การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็ต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลผู้ถูกจับนั้นด้วย จึงควรมีกฎหมายและองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรม เข้ามาตรวจสอบดูแลการควบคุมตัวนั้นอีกชั้นหนึ่งเพื่อเป็นการประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อมิให้กระทบกับสิทธิเสรีภาพที่ผู้ต้องหาจะได้รับ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตในการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 เพื่อแสวงหา พยานหลักฐานในการกระทำความผิดและจับกุมตัวผู้ร่วมกระทำความผิดอื่นๆ โดยเปรียบเทียบกับวิธีการแสวงหา พยานหลักฐานในการกระทำความผิดและจับกุมตัวผู้ร่วมกระทำความผิดคนอื่นๆ ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยวิธีศึกษาเอกสาร โดยค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวกับวิชานิติศาสตร์ เช่น กฎหมายระหว่างประเทศ ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ ตำรากฎหมาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสาร บทความ เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความแตกต่างในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยว่าแตกต่างกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และ สหราชอาณาจักรเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อนำมาปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทย

1.6.2 ทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการควบคุมตัวผู้ถูกจับในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15

1.6.3 สร้างแนวคิดใหม่ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับยาเสพติด ให้สอดคล้องกับหลักสากล และมาตรฐานเดียวกันกับนานาชาติอื่นเป็นไปตามหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้

บทที่ 2

หลักการและแนวคิดในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

ในทุกสังคมบุคคลในสังคมต่างเรียกร้องต้องการให้รัฐกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานให้แก่ตน เพื่อจะได้ทราบขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐว่า มีการก้าวล่วงเข้ามาในขอบเขตสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนเพียงใด ดังนั้น ข้อมูเป็นหน้าที่ของรัฐที่จกต้องดำเนินการให้สิ่งนี้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นกระบวนการทางกฎหมายที่มีจุดมุ่งหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ แต่ในขณะเดียวกันก็มีบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจของรัฐเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเป็นธรรมอีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่จะต้องปกครองและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ได้รับเสียหายจากการกระทำผิดให้ได้รับการเยียวยาจากรัฐ การตรวจสอบก่อนการพิจารณาคดีถือเป็นหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนการใช้อำนาจของรัฐ อันส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนจากการตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

2.1 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

โดยพื้นฐานแล้ว บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมไปถึงการค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายจะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ¹

ในการควบคุมตัวบุคคลต่างๆ ไป หมายถึง การจำกัดเขตเสรีภาพร่างกายในการเคลื่อนที่ไปมา เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ จึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ² ที่ว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังที่จะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อที่ 2.2

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 32.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 29.

ในการดำเนินคดีอาญานั้นรัฐยังมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังเช่น Mr. Mitchell ได้กล่าวคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่า “ข้อสนับสนุนที่ให้มีการควบคุมตัวก่อนการพิจารณา อาจให้คำจำกัดความได้ว่า สังคมยังจำเป็นต้องได้รับการป้องกันจากผู้ต้องหาในคดีอาญาบางฐานความผิด ซึ่งมีแนวโน้มว่าสามารถก่ออาชญากรรมในลักษณะเดียวกันนั้นได้อีกในช่วงระหว่างเวลาที่ผู้ต้องหาได้รับการประกันตัวพ้นจากการจับกุม ไปจนถึงเวลาที่มีการพิจารณาคดี”³ แต่เนื่องจากการควบคุมตัวบุคคลเป็นมาตรการบังคับที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตามปกติของบุคคลอย่างร้ายแรง เพราะเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพทางร่างกายในการเคลื่อนย้ายที่ทางอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ดังนั้น การจะใช้มาตรการบังคับดังกล่าวจึงต้องมีความชัดเจนแน่นอนและมีเหตุอันสมควรภายในขอบเขตจำกัด และตามความจำเป็นที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น “...ที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้นั้น ก็ด้วยประสงค์ที่จะให้ได้ตัวมาพิจารณาลงโทษเท่านั้น หาใช่ผู้ใดทำผิดแล้วก็ต้องคุมขังไว้ก่อนทุกเรื่องๆ ไป...”⁴

อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นกรณีที่รัฐสามารถใช้อำนาจหน่วงเหนี่ยวผู้ต้องหาได้กระทำความผิดอาญาไว้โดยการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนที่ของผู้ต้องหา โดยให้ตกอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน หรือให้จำกัดอยู่ในสถานที่ที่กำหนดไว้ในช่วงเวลาที่จะใช้ในการพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ กล่าวคือเริ่มตั้งแต่ถูกจับกุมตลอดไปจนกว่ากระบวนการพิสูจน์ความผิดได้เสร็จสิ้นไม่ว่าจะเสร็จสิ้นลงโดยองค์กรบริหาร หรือองค์กรตุลาการ โดยระยะเวลาที่ถูกจำกัดเสรีภาพนั้นยังไม่ถือว่าเป็นการลงโทษผู้ต้องหา เพราะยังไม่ได้มีการพิสูจน์ว่าเขาได้กระทำความผิดจริง⁵ อำนาจรัฐในการควบคุมตัวผู้ต้องหาจึงเป็นอำนาจที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และเป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งท้ายที่สุดบุคคลนั้นอาจจะถูกลงโทษ⁶

³ Advocates of Pretrial Detention justify their position in term of the public need for protection form individuals accused of certain crimes who are likely to commit similar crimes in the period between initial arrest and the setting of bail, and the time of trial.

⁴ สำนักงานอัยการสูงสุด: (2479). วารสารอัยการนิเทศ เล่ม 2. หน้า 11-12.

⁵ มาลี ทองสุวรรณค์. (2524). การคุมขังและกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา. หน้า 4.

⁶ John N. Ferdico. (1797). **Criminal Procedure for The Law Enforcement Officer.**

ในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ ยังเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งโดยหลักการแล้วยังมีความไม่เท่าเทียมกันอยู่ เพราะในบางกรณีรัฐอาจใช้มาตรการบังคับบางอย่างได้ เช่น การจับกุม ตรวจค้น หรือการควบคุมอันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยมักเข้าใจกันว่ากระบวนการควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นมาตรการเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ตามหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาของรัฐให้ดำเนินไปได้โดยไม่ติดขัด และสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้

1) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ตามหลักการควบคุมอาชญากรรมของรัฐที่คำนึงถึงความสงบสุขในสังคม เมื่อมีกรณีบุคคลที่กำลังจะกระทำความผิดหรือกำลังกระทำความผิด อันเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐจำเป็นต้องใช้มาตรการควบคุมตัวด้วยการจับบุคคลดังกล่าวมาดำเนินคดี เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายต่อประโยชน์ส่วนรวม ในกรณีนี้รัฐอาจดำเนินการได้ด้วยการจับบุคคลซึ่งกระทำความผิดซึ่งหน้า และบุคคลที่พยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (1), (2)

2) เพื่อประกันการมีตัวอยู่ในการพิจารณาคดี ตามหลักการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดจะกระทำได้อีกเมื่อมีตัวผู้กระทำความผิดอยู่เท่านั้น โดยพิจารณาหลักดังกล่าวได้จาก บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคท้าย ที่บัญญัติถึงกรณีที่พนักงานอัยการเห็นควรสั่งฟ้องก็ให้จัดการให้ได้ตัวผู้ต้องหา และในมาตรา 172 ที่ได้บัญญัติไว้ในทำนองว่าการพิจารณาคดีในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เป็นต้น บทบัญญัตินี้ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีตัวผู้ต้องหาอยู่ด้วยในระหว่างพิจารณา นอกจากนี้ ในการดำเนินคดีอาญายังมีกำหนดอายุความในการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วย⁷ ทำให้ผู้กระทำความผิดอาจเลือกเอาการหลบหนีเป็นระยะเวลายาวนานจนกว่าจะพ้นอายุความที่จะต้องถูกลงโทษอีก⁸ ดังนั้นเมื่อเป็นกรณีที่ไม่ว่าจะจะสามารถนำตัวผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดมาสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลได้กรณีย่อมถือว่ามิเหตุจำเป็นและสมควรให้มีมาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ ดังปรากฏจากบทบัญญัติในเรื่องเหตุออกหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1), (3), (4) ซึ่งเป็นกรณีผู้ต้องหาไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียก หรือไม่อาจหาหลักประกันให้เพิ่มขึ้นได้ หรือในกรณีเหตุจับโดยไม่มีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (3) ในกรณีที่มิเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหากระทำความผิดและกำลังจะหลบหนี หรือมาตรา 117 กรณีที่ให้นายประกันจับผู้ต้องหาซึ่งกำลังจะหลบหนีได้

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 95 และมาตรา 98.

⁸ มาลี ทองภูสวรรค์ : เล่มเดิม. หน้า 6-7.

3) เพื่อป้องกันมิให้ผู้หนึ่งไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ในการชี้ขาดคดีอาญานั้นมีหลักการว่าเรื่องที่กล่าวหาและนำมาชี้ขาดคดีได้ต้องเป็นความจริง ซึ่งได้มาโดยชอบด้วยกระบวนการและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวหาเท่านั้น⁹ เป็นหลักที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ที่ให้ถือว่าพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ให้ใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ และมาตรา 227 กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ขาดน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงและจะพิพากษาลงโทษไม่ได้ หากยังไม่แน่ใจว่ามีการกระทำความผิดและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง เมื่อพยานหลักฐานในคดีเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการชี้ขาดความจริง ในการกระทำความผิดของผู้ต้องหา เช่นนี้ ดังนั้น เพื่อมิให้ความจริงของพยานหลักฐานที่มีอยู่ต้องถูกทำลายหรือถูกบิดเบือนไป กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีมาตรฐานการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ เพื่อไม่ให้มีโอกาสดำเนินการทำลายหรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานในคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (3)

การพิจารณาถึงความจำเป็นของรัฐในการควบคุมตัวผู้ต้องหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ารัฐมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่จะพิทักษ์รักษาประโยชน์ของมหาชน ซึ่งอยู่เหนือประโยชน์ของปัจเจกชน (The Supremacy of Public interest) แม้ว่ากระบวนการควบคุมตัวผู้ต้องหาของรัฐจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพทางร่างกายของบุคคล หรือส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงสังคม ตลอดจนทางด้านเศรษฐกิจของผู้ถูกควบคุมก็ตาม แต่ทั้งนี้มาตรการควบคุมของรัฐนั้นอาจกระทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็น และอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายที่บัญญัติไว้เท่านั้น โดยคำนึงถึงเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักการว่า บุคคลทุกคนย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นกระทำความผิด¹⁰ หลักดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการเตือนสติและป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้บังคับใช้กฎหมายใช้มาตรการควบคุมตัวบุคคลตามอำเภอใจแต่หากจำเป็นต้องมีการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว ต้องยึดหลักแห่งความจำเป็นเพื่อดำเนินคดีอาญาดังกล่าวข้างต้น ที่ให้รัฐต้องกระทำไปเพื่อมุ่งค้นหาความจริงในคดีเท่านั้น และรัฐต้องกระทำโดยคำนึงถึง “ค่าของการอยู่ร่วมกัน” และ “ค่าส่วนบุคคล” ด้วย ตามหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ดังที่ได้กล่าวต่อไปในข้อ 2.3 ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับใช้กฎหมายด้วยความชอบธรรมและไม่มี การเลือกปฏิบัติแล้ว กระบวนการยุติธรรมก็ย่อมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁹ คณิต ฌ นคร. ก (2542). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 6.

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 33.

2.2 หลักประกันและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550

กฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitution Law) หมายถึง กฎหมายที่ว่าด้วยการกำหนดหรือวาง

2.2.1 หลักประกันและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 237 ได้วางหลักประกันซึ่งรับรองไว้สิทธิเสรีภาพประชาชนว่า “ในคดีอาญาการจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ” ประการแรก และ ประการต่อมา “ผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ประกอบกับใน มาตรา 31 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนได้บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย”¹¹

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

¹¹ มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550), พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่, หน้า 55 อธิบายว่า.. “สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งซึ่งอยู่ในกลุ่มสิทธิพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้ขยายสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย โดยห้ามการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายไร้มนุษยธรรมรวมถึงการห้ามจับกุมผู้ต้องหาโดยไม่มีหมายศาล”.

ดังนั้น¹² การกระทำอันใดที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 31 วรรคหนึ่ง จึงไม่สามารถที่จะกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเมื่อพิจารณาต่อมาในมาตรา 26 และมาตรา 29¹³ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ เพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ดังนั้น อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 14 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ถือเป็นเหตุจำเป็นซึ่งเข้าข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานสามารถจับได้โดยไม่มีหมายตามมาตรา 31 วรรคสาม และมาตรา 237 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงเห็นว่า อำนาจควบคุมผู้ถูกจับเพื่อทำการสอบสวนตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ถือได้ว่าเป็นเหตุจำเป็นซึ่งเข้าข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานสามารถควบคุมได้ตามมาตรา 31 วรรคสาม และมาตรา 237 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁴

ในเรื่องการควบคุมตัวนั้น “การควบคุมตัวระหว่างคดีเป็นเรื่องของข้อยกเว้น กล่าวคือโดยหลักแล้วเจ้าพนักงานและศาลต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปเสมอ จะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ได้ก็เฉพาะในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น”¹⁵ “การควบคุมตัวระหว่างคดีกับการเรียกและการจับเป็นเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ การที่จะเรียกผู้ถูกกล่าวหาที่เพราะกรณีมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะและการที่ต้องจับบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็เพราะกรณีอาจมีความ

¹² มาตรา 26 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

¹³ มาตรา 29 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

¹⁴ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องที่ 796/2541 คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 9).

¹⁵ คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า 343-344.

อีกทั้งระยะเวลา 48 ชั่วโมง ในการควบคุมตัวซึ่งได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 237 ตาม

2.2.2 หลักประกันและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของ

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326-327/2505 (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 7/2505).

¹⁷ คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า 338.

¹⁸ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) ฯ, แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8 พ.ศ. 2549, หน้า 253, กล่าวว่า... “สิทธิที่จะได้รับการตรวจสอบการจับกุม สิทธิประการนี้เป็นหลักการใหม่ที่ถูกนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ...”

¹⁹ จินนิตี หะวานนท์ (เลขานุการศาลฎีกา), สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ, พ.ศ. 2546, พิมพ์ครั้งที่ 3 หน้า 54-56.

²⁰ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 347.

2.2.2.1 ข้อจำกัดในการจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชนและการใช้อำนาจอรัฐ

การที่เจ้าพนักงานของรัฐจะใช้อำนาจตามกฎหมายในการที่จะดำเนินการใดๆ

มาตรา 26 การใช้อำนาจในองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงศักดิ์ศรีของความ

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะ

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ให้ตราได้เท่าที่จำเป็นและต้องมีผลบังคับใช้เป็นการ

ในกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อ

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัย

หลักการตามความในมาตรา 29 แสดงให้เห็นดังนี้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของ

ประการแรก ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย และระบอบบทบัญญัติ

ประการที่สองจำกัดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะเพื่อการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

²¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 29.

ประการที่สามจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่จำเป็น
 ประการที่สี่จะกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ และ
 ประการที่ห้าทำมีผลใช้บังคับเป็นกาลทั่วไป
 อย่างไรก็ดีตามยังมีในบางมาตราที่แสดงถึงการจำกัดสิทธิในการปฏิบัติหน้าที่

การจับ คั่น และการขังบุคคล ซึ่งปรากฏในส่วนที่ 3 สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

“มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
 การจับ และการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล

การค้นตัวบุคคล หรือกระทำการใดอันกระทบต่อสิทธิเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง
 ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย

เจตนารมณ์เพื่อประกันสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับ และ การคุมขัง

การคุ้มครอง แก้ไข เยียวยาในกรณีบุคคลถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพไม่ว่าจะเป็น

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญที่ถือได้ว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั้น ยังคง

1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด

“สิทธิและเสรีภาพ” เป็นนิติสมบัติ (Rechtsgut) หรือคุณค่าที่กฎหมายมุ่ง
 ประสงค์จะคุ้มครองป้องกัน²² นับได้ว่าเป็นกรอบจำกัดสำคัญ ซึ่งหากองค์กรต่างๆ ของรัฐจะใช้อำนาจ
 ของตนที่มีอยู่ ด้วยการออกกฎหมายหรือข้อบังคับไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญ

²² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 32.

²³ สมยศ เชื้อไทย: (2536). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. หน้า 29.

อย่างไรก็ตาม “สิทธิและเสรีภาพ” นั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องถูกกำหนดขึ้นโดย บัญญัติของรัฐธรรมนูญเสมอไป กล่าวคือ แม้ในกรณีที่สิทธิและเสรีภาพของบุคคล อย่างเช่นสิทธิ และเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน หรือสิทธิในทรัพย์สิน ฯลฯ จะเป็นสิทธิ และเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติรับรองไว้ แต่ทว่าเมื่อรัฐธรรมนูญนั้นกำหนดเงื่อนไขของ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ²⁵ อย่างเช่น “รัฐสภา” ในฐานะ ตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศย่อมมีอำนาจกำหนด “หลักเกณฑ์” อย่างหนึ่งอย่างใดตามดุลพินิจ ของตน สำหรับใช้เป็นเงื่อนไขต่อการไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านั้นได้ด้วยเช่นกัน²⁶ เมื่อการ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ที่รัฐธรรมนูญรับรองจะต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองหรือรักษาไว้ซึ่ง ประโยชน์สาธารณะดังที่ได้กำหนดไว้ใน “รัฐธรรมนูญ” หรือ “กฎหมาย” แล้ว หากองค์กรของรัฐ องค์กรหนึ่งองค์กรใดได้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไปเพื่อ “ประโยชน์อย่างอื่น” ไม่ว่าจะเป็น “ประโยชน์ส่วนตัว” หรือ “ประโยชน์สาธารณะอื่น นอกเหนือไปจากประโยชน์ สาธารณะตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย” ย่อมถือว่าการใช้อำนาจดังกล่าวเป็นการ ใช้อำนาจโดยมิชอบ (Abuse of Power) แม้ว่าองค์กรของรัฐต่างๆ จะใช้อำนาจตามความรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ จริงๆ ก็ตาม เพียงแต่ประโยชน์สาธารณะนั้นมิได้เป็นประโยชน์สาธารณะตามความมุ่งหมายที่ รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดไว้ แม้ว่าการดังกล่าวจะยังผลให้ประโยชน์สาธารณะ ซึ่งองค์กรของ รัฐมุ่งประสงค์จะคุ้มครองป้องกันต้องได้รับความเสียหายหรือกระทบกระเทือนไปก็ตาม

2) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

หลักเกณฑ์ข้อนี้ย่อมมีความหมายโดยนัยว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาศัย “หลักแห่งความได้สัดส่วน” (Principle of Proportionality) หรือ “หลักความยุติธรรม” (Gerrchtigkeit) มาควบคุมการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรต่างๆ ของรัฐ ซึ่งในสังคมที่มีความ

²⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 บัญญัติ “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย สูงสุดของประเทศบทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็น อันใช้บังคับมิได้”.

²⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 31 มาตรา 35 และมาตรา 48.

²⁶ แท้จริงแล้วประโยชน์ใดจะถือว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่นั้น องค์กรนิติบัญญัติซึ่งประกอบ ไปด้วยผู้แทนของปวงชนมักจะเป็นองค์กรที่เป็นผู้กำหนดเสียเป็นส่วนใหญ่ โปรดดู บรรพศักดิ์ อูวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, หน้า 336.

1. หลักแห่งความสัมฤทธิ์ผล
2. หลักแห่งความจำเป็น
3. หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

2.1 หลักแห่งความสัมฤทธิ์ผลมีหลักสำคัญอยู่ว่า ในบรรดามาตรการต่างๆ รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเปิดช่องให้องค์กรต่างๆ ของรัฐสามารถใช้อำนาจกำหนด เพื่อไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ องค์กรทั้งหลายของรัฐจะต้องเลือกมาตรการที่สามารถดำเนินการให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายซึ่งได้ให้อำนาจแก่ตนสำเร็จลุล่วงไปได้เท่านั้น เป็นการอาศัยความสัมพันธ์เชิงเหตุ (Cause) และผล (Effect) ระหว่างมาตรการต่างๆ ที่องค์กรของรัฐได้อำนาจออกมาบังคับ กับสิ่งที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่ให้อำนาจองค์กรของรัฐประสงค์จะให้เกิดขึ้นให้มีคุณภาพกัน

2.2 หลักแห่งความจำเป็นจะมีหลักสำคัญอยู่ว่าในบรรดามาตรการทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเปิดโอกาสให้องค์กรของรัฐสามารถใช้อำนาจกำหนด เพื่อไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากมาตรการเหล่านั้นล้วนแล้วแต่สามารถดำเนินการให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสำเร็จลุล่วงไปได้ทั้งสิ้น ในกรณีนี้ที่องค์กรของรัฐจะกำหนดมาตรการที่ไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล องค์กรของรัฐจะต้องเลือกออกมาตรการที่จะยังผลให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุด

²⁷ ชีระ สุธีวรารุณ: ก “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง.” วารสารนิติศาสตร์. 1. 29. 4. หน้า 584-586.

²⁸ สำหรับหลักนี้ในประเทศไทย นักวิชาการบางท่านอาจเรียกเป็น “หลักแห่งความเหมาะสม” หรือ “หลักความสามารถบรรลุผล” โปรดดู วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ” ใน รวบรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภสมทรัพย์, หน้า 206 และ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, 2540), หน้า 224

²⁹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. ก “การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ. รวบรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภสมทรัพย์. หน้า 206-208.

2.3 หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ มีหลักการสำคัญอยู่ว่า ระบบตามมาตรการต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเปิดช่องให้องค์กรของรัฐสามารถใช้อำนาจไป จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดเมื่อได้ลงมือปฏิบัติให้เป็นไปตาม มาตรการนั้นแล้ว จะยังผลให้เกิดประโยชน์กับมหาชนน้อยมากไม่คุ้มกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ที่จะบังเกิดความเสียหาย กรณีเช่นนี้ องค์กรของรัฐดังกล่าวจำต้องละเว้นไม่ใช้มาตรการเช่นนั้นไป บังคับกับบุคคลนั้น เป็นหลักที่อาศัยภาวะสมดุลระหว่างความเสียหายอันจะเกิดขึ้นกับสิทธิเสรีภาพ ของบุคคล จึงพึงได้รับการปฏิบัติการขององค์กรของรัฐให้เป็นไปตามมาตรการนั้นๆ³⁰

3) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่ง สิทธิและเสรีภาพนั้น

ข้อความตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ บุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง... จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” นั้น มีความหมายประการหนึ่งว่าเมื่อรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่อง หนึ่งเรื่องใด องค์กรต่างๆ ของรัฐจะยอมมีอำนาจกระทำได้อีกเฉพาะแต่เพียงการไป “จำกัด” สิทธิและ เสรีภาพนั้นด้วย³¹ ฉะนั้น หากองค์กรทั้งหลายของรัฐ อย่างเช่น รัฐสภาไปตรากฎหมาย “เพิกถอน” มิให้ บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรณีใด บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐสภาได้ ตราขึ้นมา ก็ย่อมเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง อันยังผลให้ใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6

สำหรับความหมายอีกประการหนึ่งของข้อความ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

³⁰ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์. (2540). กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. หน้า 225.

³¹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. ข (2538). สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 78.

³² แหล่งเดิม. หน้า 78.

2.2.2.2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนภายใต้หลัก “หลักนิติรัฐ” หรือ “หลัก

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้วางหลักนิติธรรม

หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ³⁵ (Legal State) ตามความเห็น

1) หลักการแบ่งแยกอำนาจ (das Prinzip der Gewaltentrennung) เป็นพื้นฐาน

³³ รัฐตำรวจคือ รัฐที่มีปรัชญาพื้นฐานในการดำเนินการกิจของรัฐว่า “วัตถุประสงค์นั้นปลาย” เป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับ “วิธีการ” ที่นำไปสู่วัตถุประสงค์นั้น จะเป็นอย่างไรมิใช่เรื่องจำเป็นอย่างที่ต้งคำนึงถึง (La Fin Justifiée des Moyens) โปรดดูคำกล่าวของ Carre de Malberg อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, หน้า 279.

³⁴ ธีระ สุธีวรังกูร. ข (2541). นิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมาย. หน้า 117-118.

³⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. หน้า 21-32.

2) หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (die Gewährleistungpersönlicher Grundrechte) ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐ ทั้งนี้เพราะถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสูงสุดของ

3) หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง (Gesetzmaessigkeit von Justiz und Verwaltung) หรือหลักผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง กฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติอันเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานมาจากตัวแทนของประชาชน

4) หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา (materielle Gesetzmaessigkeit)

5) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา (Unabhaengigkeit der Richter) เป็น

6) หลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen «nulla poena» sine lege) หลักนี้เป็นหลักประกันในกฎหมายอาญา นอกเหนือจากเป็นหลักประกันในกฎหมายอาญา

7) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (Vorrang der Verfassung) ตาม

เมื่อพิจารณาจากหลักการพื้นฐานของหลักนิติรัฐที่ว่า

- 1) ในประเทศนั้นกฎหมายจะต้องเป็นไปตามกฎหมายและชอบด้วยกฎหมาย
- 2) ในประเทศที่เป็นนิติรัฐ ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของรัฐย่อมกำหนดไว้
- 3) ในประเทศที่เป็นนิติรัฐ ผู้พิพากษาจะต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี

ดังนั้นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จะต้องมีการที่เป็นหลักประกันใน

หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่ง กับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล (Freiheitsrecht) และสิทธิในความเสมอภาค (Gleichheitsrecht) สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น

³⁶ เกรียงไกร เจริญชนวัฒน์. (2550). หลักการพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย.

2.3 การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน แม้ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นประธานในคดีแต่การใช้มาตรการ

การควบคุมตัวระหว่างคดี คือ การจำกัดเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหว

การควบคุมตัวระหว่างคดีจึงมีจุดหมาย 3 ประการคือ³⁷

1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปอย่างเรียบร้อยในการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับ

“มาตรา 120 ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวน

ซึ่งเนื้อหาสำคัญของมาตรานี้อยู่ที่การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไป

และเมื่อได้มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแล้ว กรณีที่อาจมีความจำเป็นต้องควบคุม

³⁷ พันตำรวจเอก จุติ ธรรมมนโนวานิช. (2537). หลักกฎหมายและแนวปฏิบัติว่าด้วย การจับและแจ้ง
ข้อหา, การควบคุมตัว และฝากขัง, การค้น และการปล่อยตัวชั่วคราว.

2) เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย เกี่ยวกับการควบคุมตัวระหว่างคดีเพื่อ

ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมา

ดังนี้ ในการที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้องผู้ต้องหาคนใดต่อไปนั้น ถ้าผู้ต้องหาคนนั้น

คำว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้กระทำต่อหน้าจำเลย” นอกจากเป็นการ

การต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมฟ้องก็ดี การที่การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อ

3) เพื่อประกันการบังคับโทษ มาตรา 185 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้

การควบคุมตัวระหว่างคดีเพื่อประกันการบังคับโทษเป็นเนื้อหาของบทบัญญัติทั้งสองนี้

ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็เช่นเดียวกัน กรณีอาจมีความ

ดังนั้นจุดมุ่งหมายหลักของการควบคุมตัวระหว่างคดี แม้ว่าจุดมุ่งหมายของการควบคุม

การควบคุมตัวเป็นเรื่องของข้อยกเว้น กล่าวคือ โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานหรือศาลต้อง

ตามกฎหมายการควบคุมเริ่มเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ

แม้จะแยก “การควบคุมตัว” กับ “การควบคุมตัวชั่วคราว” ออกจากกันแต่การควบคุมตัว

แต่อย่างไรก็ดีในเรื่อง “การควบคุมตัว” ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2

ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตามกฎหมาย หรือการควบคุมตัวชั่วคราว

หากพิจารณาแนวทางในการดำเนินคดีอาญาสามารถแบ่งได้เป็นแนวทางใหญ่ๆ ได้ 2

แนวทางแรกเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน (private prosecution) ซึ่งเป็นเรื่อง

³⁸ อุทัย อาทิวา. การควบคุมตัวในกฎหมายฝรั่งเศส (ตอนที่ 1) “La garde à vue en droit français.
หน้าที่ 1.

แนวทางที่สองคือการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) ที่ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เพราะรัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย เดิมใช้ระบบไต่สวน (inquisitorial system) ที่ให้ศาลเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบความจริงโดยมีผู้ถูกไต่สวนเป็นกรรมในคดีต่อมาประเทศฝรั่งเศสได้ปรับปรุงการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐโดยมีการแยกการตรวจสอบความจริงออกเป็นสองขั้นตอน คือ ขั้นตอนของเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบ และขั้นตอนของศาล มีการยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ให้มีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ถูกกล่าวหา ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่มีการปรับปรุงใหม่นี้เรียกว่า ระบบกล่าวหา (accusatorial system) ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกโดยรัฐอย่างแท้จริงและเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ตั้งอยู่บนหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนโดยแท้ จึงได้รับการยอมรับและแพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรป ประเทศสกอตแลนด์ และยังได้แพร่หลายเข้ามาในบางประเทศในทวีปเอเชียด้วย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี อินโดนีเซีย และประเทศไทย⁴⁰

สำหรับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย แต่เดิมมีระบบกฎหมายซึ่งเรียกว่าจารีตนครบาล สำหรับใช้ดำเนินการพิจารณาตัดสินคดีอาญา โดยมีวิธีการที่รุนแรงในการพิสูจน์พยานหลักฐาน เช่น การดำนํ้า ลุยไฟ ดอกเล็บ และบีบขมับ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้ว่า เมื่อผู้ใดถูกจับกุมในข้อหาว่าเป็นโจรผู้ร้ายแล้วก็จะถือว่าเป็นผู้มีความผิดทันทีที่ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยจะสืบพยานหลักฐานได้เพียงพอ และสามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ ศาลจึงจะยอมเชื่อว่าไม่มีความผิดอันเป็นวิธีการของระบบไต่สวน⁴¹ และผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาไม่มีฐานะเป็นกรรมในคดีซึ่งไม่มีสิทธิใดๆ โดยใช้วิธีพิจารณาด้วยการทรมานร่างกายผู้ถูกกล่าวหาเพื่อค้นหาความจริงเป็นหลัก

อย่างไรก็ดีเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 237 ประกอบ มาตรา 335 (6) จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2547 อันเป็นการวางหลักประกันเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการจับและควบคุมตัวระหว่าง

³⁹ คณิศ ฌ นคร. ข (2544). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์. 1. 1. หน้า 49-51.

⁴⁰ แหล่งเดิม. หน้า 51-52.

⁴¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2538). “การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย.” วารสารดุลพินิจ, 3, 142. 1. หน้า 70.

มาตรา 78 บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้เว้นแต่

- (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80
- (2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมืออาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด
- (3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้
- (4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117”

หลักการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับนั้นไม่ได้ หมายถึงหลักการที่กฎหมายต้องการให้มีการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานรัฐว่ามีความจำเป็นเพียงใดในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและได้กระทำไปโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายหรือไม่ซึ่งตามกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี” ประกอบกับการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ยังขาดทฤษฎี กรณีนี้จึงทำให้การตีความกฎหมายยังขาดการพิจารณากฎหมายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ยังไม่ได้คำนึงถึงหลัก “การตีความตามความสัมพัทธ์อย่างเป็นระบบกฎหมาย” (Systematische Auslegung หรือ Systematic Interpretation) กรณีจึงทำให้ทางปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นประหนึ่งว่า การควบคุมตัวหรือยังได้กระทำไปเพื่อความสะดวกของเจ้าพนักงาน ซึ่งทางปฏิบัตินี้ไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง⁴⁴

และในมาตรา 87 ได้บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและมีเหตุจำเป็น

⁴² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับใช้ไปพลางก่อน รตนโกสินทรศก 115 มาตรา 1.

⁴³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับใช้ไปพลางก่อน รตนโกสินทรศก 115 มาตรา 3.

⁴⁴ คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า 344-345.

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดฐานมิได้กระทำอย่างสูงไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวมีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้วหากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็นศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการได้สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ดผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตามมาตรา 134/1 และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 134/1 วรรคสามโดยอนุโลม

ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้สั่งขังผู้ต้องหาไว้พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ไม่ได้เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้สั่งโอนไปห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติกรรมแห่งคดี”

ดังนั้น หลักเกณฑ์และกำหนดเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามมาตรา 87 จึงกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง (หรือ 2 วัน) นับแต่เวลาที่มาถึงสถานีตำรวจ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะยืดเวลาเกิน 48 ชั่วโมง

2) ถ้ามีความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่า 3 วัน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนหรืออัยการ ต้องยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาล ศาลอาจเรียกพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรือ อาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ โดยใช้อัตราโทษคดีที่ถูกกล่าวหาเป็นเกณฑ์

หลักเกณฑ์และกำหนดเวลาในการยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาตามมาตรา 87 จึงกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน

2) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกัน ทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน

3) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

นอกจากนี้ เพื่อคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา กฎหมายได้กำหนดด้วยว่า เมื่อศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรืออัยการต้องการคุมขังต่อไปโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ผู้ถูกกล่าวหา จะแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้

เห็นได้ว่ามาตรา 87 ได้วางหลักเพื่อประกันเสรีภาพของประชาชนไว้ 2 ตอน ตอนต้นวางหลักไว้ว่าจะควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินกว่าจำเป็นตามพหุการณ์แห่งคดีไม่ได้หมายถึง หากเหตุที่เจ้าพนักงานได้กล่าวอ้างเพื่อการใช้อำนาจควบคุมตัวหมดไปหรือสิ้นไปอำนาจการควบคุมตัวบุคคลเอาไว้ย่อมหมดสิ้นไปด้วย กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อเหตุจำเป็นเท่านั้น ไม่ใช่เจ้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหา 48 ชั่วโมงทุกกรณี ตอนที่สองว่าความจำเป็นดังกล่าวจะจำเป็นเพียงใดก็ตามก็จะควบคุมเกินกว่ากำหนดที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ กล่าวคือในกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องนำผู้ต้องหาไปศาล

2.4 มาตรการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

2.4.1 การควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายยาเสพติดในประเทศไทย

ปัญหาเสพติด เป็นปัญหาควบคู่กับวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2,000 ปี แต่ในระยะแรกแต่ละกลุ่มชนหรือแต่ละรัฐใช้วิธีการแก้ปัญหของตนเอง ซึ่งไม่อาจทำให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามปัญหายาเสพติดกลับขยายตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ นานาประเทศได้มีความพยายามจะควบคุมปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดมาโดยตลอดนับจาก ปี ค.ศ. 1909 ได้มีข้อตกลงระหว่างประเทศจัดตั้งกลไกในการแก้ไขปัญหาคาเฟอีน และการร่วมกันจัดทำกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดให้โทษที่สำคัญอีกหลายฉบับ อันได้แก่

- 1) คณะกรรมการฝิ่นนานาเมืองเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Opium Commission) เมื่อปี ค.ศ. 1909
- 2) อนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1912 (Hague Convention, 1912)
- 3) อนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1925 (Geneva Convention, 1925)
- 5) อนุสัญญา ค.ศ. 1931 (The 1931 Convention)
- 5) อนุสัญญา ค.ศ. 1936 (The 1936 Convention)
- 6) พิธีสารกรุงปารีส ค.ศ. 1958 (Paris Protocol, 1958)
- 7) พิธีสารว่าด้วยฝิ่น ค.ศ. 1953 (Opium Protocol, 1953)

รวมไปถึงสนธิสัญญาพหุภาคีแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศอื่น ได้แก่

- 1) อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961, ค.ศ. 1972 (Single Convention on Narcotic Drugs of 1961 as amended by the 1972 Protocol)
- 2) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances of 1971)
- 3) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988)

⁴⁵ คู่มือพิพาทกษาศาลฎีกาที่ 326-327/2505 (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 7/2505).

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาพหุภาคีแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศทั้ง 3 ฉบับเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีจึงได้มีการปรับแก้กฎหมายและบัญญัติกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามได้แสดงเจตนาไว้ในปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518
- 2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
- 3) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
- 4) พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
- 5) พระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
- 6) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
- 7) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
- 8) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550

โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ถือเป็นพระราชบัญญัติหลักที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กล่าวคือ ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มี “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” หรือ ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในประเทศ และให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการฯ และปฏิบัติงานธุรการอื่นๆ

ตารางที่ 2.1 คณะกรรมการป้องกันปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

ประธานกรรมการ	นายกรัฐมนตรี
กรรมการ โดยตำแหน่ง	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
กรรมการ โดยตำแหน่ง	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
กรรมการ โดยตำแหน่ง	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
กรรมการ โดยตำแหน่ง	ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
กรรมการ โดยตำแหน่ง	อธิบดีกรมศุลกากร
กรรมการ โดยตำแหน่ง	อัยการสูงสุด
กรรมการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง	ไม่เกินหกคน (วาระคราวละ 2 ปี)
กรรมการและเลขานุการ	เลขาธิการ ป.ป.ส.

กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเรียกโดยย่อว่า “ป.ป.ส.” ประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่ง 10 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกิน 6 คน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและเลขาธิการ ป.ป.ส. เป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 5)

คณะกรรมการจะตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือทำการใดๆ แทนคณะกรรมการก็ได้ โดยในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้กรรมการที่ปรึกษาหรืออนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 10) ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ส.” เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่ในการดำเนินงานในฐานะหน่วยงานปฏิบัติของคณะกรรมการ ตามอำนาจและหน้าที่ที่คณะกรรมการมอบหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนดและให้มีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงาน ป.ป.ส. โดยขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (มาตรา 11, 12)

ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจในการออกประกาศกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ และประกาศกำหนดให้สถานประกอบการใดอยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 13 ทวิ)

กำหนดเงื่อนไขและแนวปฏิบัติ ในกรณีตรวจสอบการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ใน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดไว้ในมาตรา 13 มาตรา 13 ทวิ มาตรา 13 ตริ สามารถแยกเป็นสาระสำคัญโดยรวม ได้แก่

- 1) กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- 2) ควบคุมการสืบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- 3) วางโครงการและดำเนินการตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
- 4) ควบคุม เร่งรัด และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- 5) เสนอความคิดเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการปรับปรุง การปฏิบัติราชการหรืองานแผนงานหรือโครงการของส่วน ราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- 6) ประสานงานกำกับเกี่ยวกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

7) พิจารณานุมัติแต่งตั้งเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

8) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ และกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใดๆ เป็นสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าวโดยออก เป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีหากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตรวจพบว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ ดังกล่าวและเจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการไม่สามารถชี้แจงหรือพิสูจน์ให้คณะกรรมการเชื่อว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่กรณีแล้วให้คณะกรรมการมีอำนาจตั้งปิดสถานประกอบการแห่งนั้นชั่วคราว หรือสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบการ ครั้งละไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่เจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการนั้นทราบคำสั่ง

9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ นอกจากนี้ตามมาตรา 14⁴⁶ และมาตรา 14 ทวิ⁴⁷ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 บัญญัติให้ กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถาน หรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้าย หรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(2) ค้นเคหะสถาน สถานที่ หรือบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึด หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจให้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(5) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

⁴⁶ มาตรา 14 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545.

⁴⁷ มาตรา 14 ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3)

(6) ตรวจหรือทดสอบ หรือสั่งให้บุคคลรับการตรวจหรือทดสอบว่ามีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลนั้นเสพยาเสพติดในสถานสถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะ

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจตาม (1)-(7) ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยมอบบัตรประจำตัวเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ให้ไว้แก่เจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายนั้น (มาตรา 14) และเจ้าพนักงานอาจขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานได้ (มาตรา 14 ตรี)

ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ โดยให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุผลและความจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 14 จัตวา) ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้น ตามที่เห็นสมควรให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้โดยมิได้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 15)⁴⁸

จากบทบัญญัติมาตรา 14 (3) แสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 กำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เป็นเวลามาตรฐาน 3 วัน หรือ 72 ชั่วโมง ซึ่งมากกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมาย มาตรา 15 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 14 ให้ถือว่ากรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าว หรือก่อนนั้น ตามที่เห็นสมควรให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงาน

⁴⁸ มาตรา 15 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519.

ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาจำเป็นต้องก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้บุคคลที่อาจถูกระทบกระเทือนจากการดำเนินคดีอาญาอาจเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลอื่น อย่างไรก็ตามการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนี้จะต้องมีขอบเขต มีความเป็นเสรีนิยมโดยความมีเสรีนิยมของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น อาจพิจารณาได้จากบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการบังคับ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังมีความเป็นเสรีนิยมน้อยมาก พิจารณาได้จากเรื่องการจับ เจ้าพนักงานสามารถดำเนินการได้เองโดยศาลมิได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย จึงขาดการตรวจสอบภายนอก (Accountability) นอกจากนี้เมื่อมีการจับกุมบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้วกฎหมายยังให้อำนาจเจ้าพนักงานที่จะควบคุมผู้ถูกจับได้เองโดยพลการ โดยปราศจากการตรวจสอบภายนอกเป็นระยะเวลาที่นานมากด้วย กล่าวคือ เดิมทีเดียวเจ้าพนักงานมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวนไว้นานถึงสิบห้าวัน แล้วต่อมาได้แก้ไขให้ลดลงเหลือไม่เกินเจ็ดวัน⁴⁹ และที่สุดได้แก้ไขให้ลดลงเหลือไม่เกินสามวัน⁵⁰ การที่เจ้าพนักงานมีอำนาจมากเช่นนี้ แสดงว่าประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์รัฐมีความไม่สมดุลกัน กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญานั้นเป็นเรื่องของความขัดแย้งกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์รัฐอยู่ตลอดเวลา ประโยชน์ส่วนบุคคลก็คือสิทธิและเสรีภาพ ส่วนประโยชน์รัฐก็คือความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ซึ่งจะต้องทำให้ประโยชน์ทั้งสองเกิดความพอดีสมดุลกัน เพราะฉะนั้นแล้วถ้ารัฐไม่อ่อนแอ คนในรัฐก็จะตกเป็น “กรรม” ไป เหตุนี้จึงได้มีการเรียกร้องให้ปรับปรุงเรื่องนี้มาโดยตลอดจนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้

⁴⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2490 มาตรา 3 ราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 3 หน้า 118 ลงวันที่ 14 มกราคม 2490.

⁵⁰ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2539 มาตรา 4 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 61 ก ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539.

การจับ การควบคุมตัว⁵¹ เป็นเรื่องของการ “การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ” เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกัน จะเห็นว่า เงื่อนไขทางเนื้อหาของเหตุที่จะออกหมายจับ และการควบคุมตัว มี 2 ประการประกอบกันคือ

- 1) มีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และ
- 2) การมีเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจง

1) มีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญา โดยมีหลักตามรัฐธรรมนูญว่า “บุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์” หรือมี “หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย” (in dubio pro reo) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 วรรคสอง ก็บัญญัติรับรองหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ โดยบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ดังนี้ การมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญานั้นจึงต้องหมายความว่า มีหลักฐานที่มีความเป็นภาวะวิสัยมิใช่ความสงสัยลอยๆ จึงจะทำให้ไม่เกิดผลกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินขอบเขตแห่งความสมควร

2) การมีเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจง หมายถึง กรณีที่มีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ประการอื่นเพื่อการดำเนินคดี กล่าวคือต้องมีเหตุเฉพาะเจาะจงซึ่งมีอยู่ 4 เหตุคือ

- (1) เหตุอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญา
- (2) เหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี
- (3) เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และ
- (4) เหตุอันควรเชื่อว่าจะก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อทราบถึงรายละเอียดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ว่ามีอำนาจอย่างไรและไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการควบคุมตัวจึงได้กำหนดคุณสมบัติและแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตลอดจนถึงระเบียบการรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นในการควบคุมตัวตามกฎหมายกำหนด ผู้ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้⁵²

⁵¹ คณิต ฒ นกร. ก เล่มเดิม. หน้า 257-257.

⁵² รวมกฎหมายยาเสพติดกฎกระทรวงระเบียบข้อบังคับสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. พ.ศ. 2552.

- (1) เป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับสามหรือเทียบเท่า หรือชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป
- (2) เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงาน ให้มีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และ
- (3) เป็นผู้ที่ไม่เคยมีประวัติมัวหมอง เช่น มัวหมองเกี่ยวกับยาเสพติดหรือการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นต้น

ให้หัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมหรือเทียบเท่ากรมขึ้นไปเสนอชื่อผู้มีคุณสมบัติ ในสังกัดตาม ที่เห็นสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต่อเลขาธิการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่เลขาธิการกำหนด

ให้เลขาธิการพิจารณาเสนอชื่อบุคคล ให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติการแต่งตั้ง และ เสนอด้วยว่าจะกำหนดให้ผู้นั้นมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้อง ได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ เมื่อคณะกรรมการได้อนุมัติการแต่งตั้งและให้ความเห็นชอบ ในการกำหนดอำนาจ หน้าที่ผู้ซึ่งเลขาธิการเสนอแล้ว ให้เลขาธิการมีคำสั่งแต่งตั้งผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หากภายหลังเลขาธิการเห็นสมควรเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้ใด ให้เลขาธิการเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบ แล้วดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง

ส่วนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ว่าในเรื่องการค้นและการจับกุมหรือ เข้าไปในเคหสถานของบุคคลอื่นต้องมีการแจ้งผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับ ทราบก่อน ดำเนินการ เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วนให้ดำเนินการ ไปก่อนแล้วรายงานให้ทราบโดยเร็วและทำรายงาน ตามแบบที่เลขาธิการกำหนดพร้อมสำเนามันที่การตรวจค้นและจับกุมให้เลขาธิการทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันตรวจค้นและจับกุมในส่วนนี้จะเห็นว่าการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา

การควบคุมผู้ถูกจับเพื่อสอบสวนตามมาตรา 15 จะกระทำได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการ สอบสวนผู้ถูกจับเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติดเท่านั้น ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่เป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับห้าหรือเทียบเท่าลงมา เป็นผู้ควบคุมผู้ถูกจับ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับหากจะ ควบคุมเกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงาน เมื่อมีการ ควบคุมตามกรณีดังกล่าว ให้บันทึกการควบคุมไว้ทำรายงานตามระเบียบด้วย

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในรัฐภายใต้แนวทางการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์

ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติ (The United Nations) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ส่งเสริม คุ้มครองหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และสันติภาพระหว่างประเทศ⁵³ อีกทั้งมีบทบาทในการผลักดันให้นานาประเทศตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด รวมไปถึงการกำหนดมาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ควบคู่ไปกับการกำหนดแนวทางมาตรฐานขั้นต่ำการใช้อำนาจอธิปไตยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน

ในทางปฏิบัติ องค์การสหประชาชาติจะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยให้รัฐสมาชิกต่างๆ พิจารณารับรองความถูกต้องของข้อตกลงระหว่างประเทศก่อนประกาศบังคับใช้โดยเปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกสามารถเข้าเป็นภาคีภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศได้ ซึ่งส่งผลให้รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งข้อตกลงระหว่างประเทศเท่าที่รัฐภาคีได้แสดงเจตนาให้มีผลผูกพันไว้อย่างไรก็ดีขอบเขตการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศนั้น รวมไปถึงกรณีที่รัฐภาคีจะต้องออกกฎหมายภายในรัฐให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือเป็นให้ไปตามภาระผูกพันแห่งข้อตกลงระหว่างประเทศ

โดยปกติแล้วรัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยภายในรัฐของตนโดยอิสระและปราศจากการแทรกแซงกล่าวคือ รัฐแต่ละรัฐมีความเป็นอิสระแก่กันในการใช้อำนาจอธิปไตยภายในรัฐของตน สำหรับประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นั้นถือว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” เป็นกฎหมายสูงสุดภายในรัฐที่วางระบบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจทางนิติบัญญัติ, บริหาร และตุลาการ ในลักษณะถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจซึ่งกันและกัน หรือถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจโดยองค์กรอิสระซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญฯ เพื่อเป็นหลักประกันและรวมไปถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีของประชาชนจากการใช้อำนาจอธิปไตยหลักนิติรัฐ (Legal State)

แต่อย่างไรก็ดีรัฐแต่ละรัฐเองอาจแสดงเจตจำนง (Will) หรือยินยอม (Consent) ที่จะสละอำนาจอธิปไตยของตนเองบางส่วน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตยบางส่วนของรัฐอื่นๆ ได้ หรือที่เรียกอีกนัยหนึ่งว่าการแสดงเจตนาเข้าร่วมให้มีผลผูกพันตามข้อตกลงทวิภาคี (Bilateral Treaty) ระหว่างรัฐกับรัฐ หรือข้อตกลงพหุภาคี (Multilateral Treaty) ระหว่างประเทศ แล้วแต่กรณี ซึ่งอยู่ภายใต้ตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา “Pactasuntservanda”

⁵³ ประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489).

ในทางปฏิบัติประเทศไทยนั้นยึดถือทฤษฎีทวินิยม (Dualism) ซึ่งถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในรัฐเป็นระบบกฎหมายที่แยกออกจากกันกล่าวคือ กฎหมายระหว่างประเทศจะมีสภาพบังคับภายในรัฐก็ต่อเมื่อได้มีการแปลงกฎหมายระหว่างประเทศนั้นเป็นกฎหมายภายในรัฐเสียก่อน

โดยหากพิจารณามาตรา 190 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ⁵⁴

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุนหรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ ตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า หรือการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม”

⁵⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190.

ดังนั้นพันธกรณี (Obligations) หรือข้อผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องดำเนินการภายในรัฐในลักษณะอันเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามข้อผูกพัน รัฐจะต้องดำเนินการอนุวัติการกฎหมายภายในรัฐและได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาเสียก่อนข้อผูกพันหรือพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นจึงจะมีผลบังคับใช้ภายในรัฐเช่น สนธิสัญญาพหุภาคีแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศทั้ง 3 ฉบับ อันได้แก่

1) อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961, ค.ศ. 1972 ⁵⁵ (Single Convention on Narcotic Drugs of 1961 as amended by the 1972 Protocol)

อนุสัญญานี้ใช้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดให้โทษเพื่อควบคุมและกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดให้โทษในทางที่ผิด ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อจะนำไปสู่หลักการเดียวกันและจุดมุ่งหมายร่วมกัน

สาระสำคัญของอนุสัญญานี้ได้แก่ การกำหนดบทนิยามศัพท์ที่สำคัญไว้ เช่น คำว่า “ยาเสพติด” “การค้าผิดกฎหมาย” เป็นต้น กำหนดวัตถุที่อยู่ภายใต้การควบคุมคือ ยาเสพติด จำแนกเป็นบัญชีประเภท 1, 2, 3, 4 แบบทำยอนุสัญญาซึ่งภาคีทั้งหลายจะดำเนินการเพื่อร่วมมือกับรัฐอื่น จำกัดการผลิต การทำ การส่งออก-นำเข้า การค้า การใช้ประโยชน์ การมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษต่างๆ ตามบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ กำหนดให้มีองค์การควบคุมระหว่างประเทศว่าด้วยการควบคุมยาเสพติดให้โทษระหว่างประเทศ โดยมีอำนาจหน้าที่และการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ มีการรายงาน สำรวจ ตรวจสอบปริมาณความต้องการยาเสพติดให้โทษที่ใช้ในเรื่องต่างๆ เช่น ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น กำหนดมาตรการที่จำเป็นในการจำกัดการผลิต การนำเข้ายาเสพติดให้โทษประเภทต่างๆ รวมถึง ฟิ้น ต้น โคลา ใบโคลา กัญชา ควบคุมการค้าระหว่างประเทศซึ่งยาเสพติดให้โทษ การดำเนินการต่อต้านการค้าผิดกฎหมาย กำหนดโทษทางอาญาในกรณีฝ่าฝืน กำหนดให้มีมาตรการยึดอายัดทรัพย์สิน และเรื่องอื่นๆ

2) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 ⁵⁶ (Convention on Psychotropic Substances of 1971) อนุสัญญานี้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในการควบคุมวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เพื่อป้องกันและต่อต้านการใช้วัตถุดังกล่าวในทางที่ผิดและการค้าที่ผิดกฎหมายซึ่งเกิดขึ้นจากสาเหตุดังกล่าว

⁵⁵ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ภายใต้อนุวัติ เมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518).

⁵⁶ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ภายใต้อนุวัติ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518).

สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับนี้ได้แก่ การกำหนดนิยามสำคัญ เช่น “วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท” เป็นต้น กำหนดขอบเขตการควบคุมซึ่งวัตถุเหล่านั้น (รวมถึง ยาตำรับ) ข้อกำหนดพิเศษข้อจำกัดการใช้ด้านการแพทย์และวิทยาศาสตร์ ใบสั่งยาของแพทย์ ใบอนุญาตค้าเดือนและคำโฆษณา ควบคุมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งวัตถุดังกล่าว จำกัดการนำเข้า ส่งออก กำหนดมาตรการป้องกันการใช้วัตถุนี้ในทางที่ผิด การต่อต้านการค้าที่ผิดกฎหมายกำหนดให้มีโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืนและเรื่องอื่นๆ

3) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988⁵⁷ (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988) อนุสัญญาฉบับนี้ถือว่าการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศซึ่งต้องให้ความสำคัญในลำดับสูงสุดในการปราบปราม โดยกำหนดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อขจัดแรงจูงใจสำคัญของอาชญากร มาตรการควบคุมสารตั้งต้น สารเคมี และตัวทำละลายที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด เสริมสร้างความร่วมมือประเทศในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล เพื่อจัดการลักลอบค้ายาเสพติด ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกรัฐและภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับนี้ได้แก่ การกำหนดความผิดและบทลงโทษทางอาญาสำหรับการทำขึ้น ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก ครอบครอง ฯลฯ ซึ่งยาเสพติด หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งมาตรการที่จำเป็นในการตรวจสอบทรัพย์สิน กำหนดให้มีเรื่องเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน การโอนการดำเนินคดี ความร่วมมือในรูปแบบอื่น การฝึกอบรม การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม มาตรการทำลายการลักลอบเพาะปลูกพืชเสพติด และขจัดความต้องการที่ผิดกฎหมายสำหรับยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท นอกจากนี้ อนุสัญญาฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่จะปราบปรามการค้าเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถปราบปรามผู้เป็นตัวการค้าหรือจำหน่าย ได้แก่ มาตรการลงโทษผู้สมคบคิดกระทำความผิด (Conspiracy) และมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งปัญหาดังกล่าวโยงใยให้เกิดการกระทำความผิดอย่างอื่นตามมาหาได้ จำกัดเฉพาะปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการค้ายาเสพติดมีจำนวนมหาศาล และผู้ค้ายาเสพติดที่กระทำความผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม มาตรการภายใต้อนุสัญญาดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อการใช้มาตรการปราบปรามผู้กระทำ

⁵⁷ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ภายใต้อนุสัญญา เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) ภายใต้ข้อจำกัด “ที่ว่ารัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยจะไม่พิจารณาตัวเองผูกพันตามบทบัญญัติของวรรค 2 ของข้อ 32 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988”.

(1) โอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกปิดหรืออำพรางแหล่งกำเนิดซึ่งผิดกฎหมายของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกดำเนินคดี

(2) ปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง แหล่งที่มา สถานที่ตั้ง การจำหน่าย การเคลื่อนย้าย การมีกรรมสิทธิ์เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด

(3) สนับสนุนความช่วยเหลือ สมคบ หรือพยายามกระทำความผิดตามข้อ (1) หรือ (2)

(4) ผู้ที่ทำงานในสถาบันการเงิน การกระทำใดๆ ให้ลูกค้าหรือผู้ที่เป็นเจ้าของเงินทราบถึงรายงานที่จะต้องทำ หรือดำเนินการในเรื่องนั้น

(5) ขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวก

การกระทำความผิดตามอนุสัญญานี้ เป็นการกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรม (Organize Crime) หรือผู้ที่ให้การสนับสนุนหรือสมคบ หรือพยายามกระทำความผิดในการปราบปรามผู้ที่กระทำความผิด จึงจับได้เพียงตัวผู้ดำเนินการในระดับล่างเท่านั้น จึงได้มีการนำหลัก Conspiracy มาใช้เพื่อโยงใยสืบสาวไปถึงผู้เป็นตัวการใหญ่ ผู้อยู่เบื้องหลังองค์กรอาชญากรรม การกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสนับสนุนช่วยเหลือ การสมคบ หรือพยายามกระทำความผิด หรือยุยง สนับสนุนให้ความสะดวก และการกระทำใดๆ ตามข้อ (1)-(5) จึงมีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา โฉนดการนำทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) และทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory) มาใช้ในการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย กำหนดมาตรการเพื่อปราบปรามลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล การขนส่งสินค้า การปิดฉากสินค้าที่ส่งออก เป็นต้น

(4) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (UN Convention Against Transnational Organized Crime 2000)

อนุสัญญานี้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านการอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (ซึ่งมีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนขึ้นไป กระทำความผิดอาญาร้ายแรง ที่มีโทษจำคุกอย่างน้อย 4 ปีขึ้นไป)

สาระสำคัญของอนุสัญญานี้ได้แก่ การใช้คำเฉพาะ เช่น “กลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร” “อาชญากรรมร้ายแรง” “กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้าง” เป็นต้น โดยกำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องนำมาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นๆ มาใช้ตามที่เห็นจำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำที่เป็นกิจกรรมทางอาชญากรรมของกลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรเป็น

รวมไปถึงในกรณีที่พันธกรณีหรือข้อผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นกำหนดให้รัฐคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนหรือวางหลักประกันสิทธิเสรีภาพประชาชนจากการใช้อำนาจอธิปไตย เช่น พันธกรณีตามมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันได้แก่ กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) 1966)⁵⁸ เป็นต้น

รายละเอียดข้อมูลที่สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองโดยมีการทำถ้อยแถลงตีความไว้ 4 ประเด็น ดังนี้

ข้อ 2 วรรค 1 เรื่องสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง (Right to Self-determination) ได้ตีความตามปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา กล่าวคือมิให้ตีความว่า “อนุญาตหรือสนับสนุน การกระทำใดๆ ที่จะเป็นการแบ่งแยกหรือทำลายบูรณภาพแห่งดินแดนหรือเอกภาพทางการเมืองของรัฐเอกราชอธิปไตย ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน”

ข้อ 6 วรรค 5 การห้ามประหารชีวิตผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ประเทศไทยแถลงตีความว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทย กำหนดว่าเด็กอายุ 14 ปี ไม่ต้องรับโทษ เด็กอายุ 14-17 ปี ศาลสามารถลดโทษลงถึงหนึ่ง ส่วนผู้มีอายุเกิน 17 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจลดโทษหรือไม่ก็ได้ รวมถึงโทษประหารชีวิต

ข้อ 9 วรรค 3 การนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีภายใน “โดยพลัน” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหา ก่อนนำตัวไปศาล ได้ 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับเดินทางมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และสามารถขยายเวลาการควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน 7 วัน จากนั้นต้องนำตัวมาขออนุญาตจากศาลเพื่อฝาก

⁵⁸ สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1976 (พ.ศ. 2519) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ภายใต้อนุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2540

ข้อ 20 วรรค 1 เรื่องการห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อทำสงคราม รัฐบาลไทยได้ตีความหมายถึง “สงครามตามที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ” ดังนั้น จึงไม่รวมถึงสงครามเพื่อป้องกันตนเองในกรณีที่ไทยจำเป็นต้องประจักษ์พยาน และชักชวนให้ประชาชนรักชาติในกรณีที่ต้องทำสงครามเพื่อ ป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น

อย่างไรก็ดี หากในกรณีที่พันธกรณีหรือข้อผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดภายในรัฐภายในรัฐ พันธกรณีเช่นว่านั้นย่อมไม่ผูกพันรัฐ ดังเช่นกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2489 ภายใต้หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากปราศจากกฎหมาย “Nullum Crimen, Nulla Poena, Sine Lege” หรือในกรณีที่พันธกรณีหรือข้อผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศขัดต่อหลักกฎหมายเด็ดขาด “Jus Cogens” จะส่งผลให้ข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นตกเป็นโมฆะซึ่งรัฐภาคีไม่ผูกพันต่อพันธกรณีแห่งข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นๆ

2.6 มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ปัจจุบันคำพิพากษาเพียงการกำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในประเทศใดประเทศหนึ่ง นั้นอาจไม่เพียงพอที่จะแก้ไขให้ปัญหาในเรื่อง “ยาเสพติด” นั้นหมดสิ้นไปได้ด้วยเหตุ

ประการแรก ทั้งผู้ค้ายาเสพติดหรือทั้งองค์กรค้ายาเสพติดเองก็ได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่ซับซ้อนและยากแก่การเข้าถึงเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกบังคับใช้กฎหมาย

ประการที่สอง กระบวนการค้ายาเสพติดมีลักษณะการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระหว่างอาชญากรและองค์กรอาชญากรภายในประเทศเดียวกันหรือต่างประเทศกัน (ประเทศผู้ผลิตยาเสพติด ประเทศจุดแวะพักยาเสพติด และประเทศผู้บริโภคยาเสพติด) กล่าวคือ ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิตยาเสพติด จนถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ “ยาเสพติด” ถึงมือ “ผู้เสพ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหา “ยาเสพติด” ไม่อาจหมดไปได้หากปราศจากความร่วมมือระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุข้างต้นนี้เอง นำไปสู่ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศในการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดร่วมกัน ในขณะที่รัฐภาคีต้องออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องข้อตกลงระหว่างประเทศในการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กล่าวคือ บทบัญญัติกฎหมายอาญา ที่ระบุถึงการกระทำที่เป็นความผิดกฎหมายในเรื่อง “ยาเสพติด” และมาตรการบังคับทางอาญา ซึ่งในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายต่อผู้ถูกกล่าวหาที่อยู่นั้นอยู่ภายใต้รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในรัฐแต่ละรัฐ (ในเรื่อง...กระบวนการยุติธรรมทางอาญา “องค์การสหประชาชาติ”

ในเรื่อง “การควบคุมตัว” ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายอาญาที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล “ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย” ซึ่งถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตาม “กฎหมายธรรมชาติ” ขณะเดียวกันรัฐที่ยึดถือ “หลักนิติรัฐ” มุ่งเน้นที่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นประการสำคัญ ดังนั้น ในการใช้อำนาจรัฐจำเป็นต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมด้วยเสมอ

2.6.1 ตำรวจกับบทบาท อำนาจ และหน้าที่ในการตรวจสอบคดีอาญาในต่างประเทศ

ตำรวจของสาธารณรัฐฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตำรวจที่ทำหน้าที่ทางปกครอง (Administrative Police) เช่น ตำรวจจราจร และตำรวจฝ่ายคดี (Judicial Police) ซึ่งรวมถึงการดำเนินการต่างๆ อันเกี่ยวกับงานทางด้านการบังคับใช้กฎหมาย หรือการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดย Judicial Police มีหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์จากประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทการเริ่มต้นของคดี และมีหน้าที่ทำตามคำแนะนำในด้านคดีจากอัยการ⁵⁹ การปฏิบัติหน้าที่ของ Judicial Police ต้องแจ้งอัยการทันทีที่รู้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น และส่งรายงานการสอบสวนและเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัยการ⁶⁰ เพื่ออัยการจะได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี และเพื่อจะได้ร่วมดำเนินการสอบสวนคดีอาญานั้นกับตำรวจ

ระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีความมุ่งหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรัฐอย่างเคร่งครัด การเริ่มต้นดำเนินคดีอาญานั้นอาจเริ่มจากประชาชนทำการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อตำรวจ ต่อจากนั้น จะมีการสอบสวนเบื้องต้น และส่งเรื่องให้อัยการพิจารณา หรือประชาชนอาจยื่นคำร้องทุกข์กล่าวโทษตรงต่ออัยการก็ได้⁶¹

สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ตำรวจมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญา 2 บทบาท คือ การป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดอาญา และอีกบทบาทหนึ่งคือ การสอบสวนการกระทำความผิดอาญา ซึ่งรวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาและจับตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ อีกทั้งตำรวจของประเทศเยอรมันจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอัยการ

⁵⁹ The French Code of Criminal Procedure. Art, 12.

⁶⁰ The French Code of Criminal Procedure. Art, 19.

⁶¹ วิชา มหาคุณ และคณะ, “เอกสารวิชาการเรื่องการฟ้องคดีอาญา : ศึกษากรณีแพทย์หญิงผศพร บุญเกษมสันติ” ใน สรุปผลการประชุมกลุ่มกฎหมายการระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล, เสนอคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ในการประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง กระบวนการยุติธรรม ระหว่างวันที่ 27-28 กันยายน 2544, หน้า. 162.

แต่ปัจจุบันนี้ ตำรวจในประเทศเยอรมนีมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญามากขึ้น เพราะตำรวจเริ่มมีความรู้ความชำนาญทางด้านอาชญาวิทยา มีเครื่องมือที่ทันสมัยในการพิสูจน์ความจริง และ มีผู้ชำนาญทางกฎหมายเฉพาะด้านมากขึ้น ส่งผลให้บทบาทของตำรวจได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ เติบโตขึ้นกว่าเดิมแทนที่จะเป็นแค่องค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ⁶⁷ เท่านั้น

บทบาทของตำรวจในกลุ่มสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีน้อยกว่าอัยการ แต่ตำรวจก็ยังถือว่ามีความสำคัญในการตรวจสอบคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องเพราะคดีอาญามักจะเริ่มต้นจากการสืบสวน สอบสวนของตำรวจ และส่งเรื่องให้อัยการพิจารณา ซึ่งตำรวจก็มีหน้าที่ดำเนินการสอบสวนร่วมกับอัยการด้วย ระบบนี้มีข้อดีคือ ถือว่ากระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องนั้นเป็นกระบวนการเดียวกัน ดังนั้น การใช้อำนาจของตำรวจต้องถูกตรวจสอบโดยอัยการซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ฟ้องร้อง ตำรวจในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและเยอรมนีจึงมีลักษณะความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) อย่างมาก

⁶² Otto Triffler, “The Pre-trial Phase (The Police and Prosecution),” in The Criminal Justice System of the Federal Republic of Germany, (Toulouse : Association Internationale de Droit Penal, 1981), p. 36.

⁶³ คณิต ฒ นกร, “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน,” วารสารธุรกิจบัณฑิต, (กรกฎาคม - ธันวาคม 2545), หน้า. 130.

⁶⁴ Sec. 163 (2), The German Code of Criminal Procedure.

⁶⁵ กมลชัย รัตนสกวาศ์. (2540). “รัฐธรรมนูญประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน : 4 ประเด็นสำคัญ.” บทบัณฑิต, 54, 2. หน้า. 35.

⁶⁶ คณิต ฒ นกร. ก เล่มเดิม. หน้า. 131

⁶⁷ Ederhard Siegmund, “The Public Prosecution Office in Germany : Legal status, Functions and Organization,” Paper presented at the Annual Report for 2001 and Resource Material Series No. 60, p. 67. available at http://www.unifei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no60/ch03.pdf, 15/02/2006 (Herein after called “ISVE Paper”)

2.6.2 บทบาทของอัยการในการสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา

การค้นหาคำความจริงในคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถือว่ามีความสำคัญกับองค์กรอัยการเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่นี้ อัยการของทั้งสองประเทศนี้มีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง เพราะทั้งสองประเทศมองว่าระบบการสอบสวนฟ้องร้องนั้นเป็นกระบวนการเดียวกัน ดังนั้น อัยการจึงต้องมีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาได้เช่นเดียวกับตำรวจ

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นชาติแรกที่มีระบบอัยการ⁶⁸ การฟ้องคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นอำนาจของรัฐแต่เพียงผู้เดียว โดยมีอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ในนามสังคม⁶⁹ อัยการสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นกำเนิดขึ้นมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากองค์กรศาลในระบบไต่สวนเดิมมาไว้ที่องค์กรใหม่ เรียกว่า “อัยการ” ซึ่งอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้อง โดยมีบทบาทหน้าที่การค้นหาคำความจริงอย่างกว้างขวาง

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับอัยการเป็นอย่างมาก ยกย่องให้อัยการมีความเสมอภาคเช่นเดียวกับศาล ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ เมื่ออยู่ในศาลที่นั่งของอัยการที่อยู่ในศาลนั้นจะอยู่ระดับเดียวกับและคู่กันกับที่นั่งของผู้พิพากษา⁷⁰ อัยการมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดอาญา⁷¹ อัยการจึงต้องทำงานควบคู่กับตำรวจในการสอบสวนและความคืบหน้าของพยานหลักฐานจากตำรวจได้ตามที่ต้องการ เพราะการฟ้องคดีเป็นหน้าที่ของอัยการ และเพื่อให้ทราบตัวผู้กระทำความผิด อัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อจำเลยด้วยตนเอง

การฟ้องคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้หลัก “การฟ้องคดีตามดุลพินิจ” (Prosecutorial Discretion) กล่าวคือ โดยปกติแล้วอัยการสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะฟ้องคดีอาญาก็ต่อเมื่อเห็นสมควร และเพื่อประโยชน์ของสังคม อัยการจะสั่งไม่ฟ้องเมื่อเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิด หรือเมื่อพยานหลักฐานไม่พอ หรือผลประโยชน์ของสังคมจะต้องถูกกระทบกระเทือนแม้แต่เพียงเล็กน้อย หรือว่าเห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำไปโดยมีเหตุอันสมควร ซึ่งการฟ้องจะทำให้เสียหายแก่สังคมมากกว่าที่จะทำประโยชน์⁷² การใช้ดุลพินิจของอัยการนั้นรวมถึงดุลพินิจในการถอนฟ้องคดีที่ได้ฟ้องไป

⁶⁸ คณิต ฌ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า. 29.

⁶⁹ โกเมน ภัทรภิรมย์. (2533). “อัยการฝรั่งเศส,” ใน อัยการกับการสอบสวนคดีอาญาบทความเกี่ยวกับสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ, ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ, หน้า. 29.

⁷⁰ Albert V. Sheehan. (1975). *Criminal Procedure in Scotland and France*. p. 11.

⁷¹ Otto Triffler, supra note 60, p. 34.

⁷² โกเมน ภัทรภิรมย์. (เล่มเดิม). หน้า 172.

บ้าง

ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น การฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจของอัยการ⁷⁴ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ขององค์กรที่ฟ้องคดีต่อศาลที่จะต้องทราบข้อเท็จจริงในชั้นนี้ โดยกำหนดให้องค์กรนั้นมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตนเอง อัยการจึงถือว่ามีส่วนสำคัญที่สุดในการตรวจสอบคดีอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ในชั้นตั้งแต่ทราบว่ามีการกระทำความผิดจนถึงการฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา นั้น เป็นกระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกไม่ได้⁷⁵ จึงไม่ควรแยกองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนและฟ้องร้องออกจากกัน กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาอาจจะเริ่มจากการตรวจทำการสืบสวน และหลังจากนั้นอัยการจะเริ่มทำการสอบสวนคดีอาญาเอง หรืออัยการสามารถทำการสอบสวนผ่านทางตำรวจก็ได้ โดยหลักของการสอบสวน ทั้งตำรวจและอัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลร้ายและเป็นผลดีต่อตัวจำเลย เพื่อประกอบเป็นข้อมูลในการใช้ดุลพินิจเพื่อสั่งคดีต่อไป

ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นถือว่า อัยการมีบทบาทอย่างมากและถือว่าเป็นผู้นำในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา⁷⁶ อัยการต้องรวบรวมพยานหลักฐานจากตำรวจ และมีอำนาจออกหมายเรียกและซักถามผู้ต้องสงสัย พยาน และผู้เชี่ยวชาญ⁷⁷ มีอำนาจขอข้อมูล (Information) จากหน่วยงานของรัฐ องค์กร หรือบุคคลใดๆ ได้ตลอดเวลา⁷⁸ เพื่อทราบข้อเท็จจริงในคดีและเพื่อประโยชน์ในการสั่งคดีต่อไป ส่วนผู้ที่ได้รับคำร้องขอจากอัยการจะต้องปฏิบัติตามคำร้องขอนั้นเพราะถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย⁷⁹ และเมื่ออัยการรวบรวมพยานหลักฐานได้ทั้งหมดแล้วจึงพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลต่อไป

อัยการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือว่ามิอิสระไม่ขึ้นอยู่ภายใต้อำนาจของศาล การจัดองค์กรมีลักษณะการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 5 ลำดับ คือ (1) District Public

⁷³ อุทัย อภิเวช. การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในประเทศฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2554. จาก <http://www.ago.go.th/bods/bod.html> 13/0249.

⁷⁴ ISVE. Paper, supra note 65, p. 60.

⁷⁵ คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า. 130.

⁷⁶ ISVE. Paper, supra note 65, pp. 61, 67.

⁷⁷ Nigel G. Foster, supra note 53, p. 181.

⁷⁸ ISVE. Paper, supra note 65, pp. 61.

⁷⁹ ISVE. Paper, supra note 65, pp. 61.

กล่าวโดยสรุป อัยการของประเทศในกลุ่มจีวีแอลว่ ทั้งของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ได้มีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาเพียงอย่างเดียว อัยการยังมีหน้าที่รับผิดชอบในกระบวนการสอบสวนด้วย ซึ่งการฟ้องคดีอาญาในระบบนี้ให้อำนาจอัยการเป็นอย่างมากในการสอบสวนคดีอาญา เพราะถือว่าการสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันที่ไม่สามารถแบ่งได้ ดังนั้น อัยการต้องมีความรับผิดชอบในความถูกต้องของการสอบสวน และความเพียงพอของพยานหลักฐานที่ได้ฟ้องผู้ต้องหา เพราะหากคดีที่อัยการฟ้องแล้วศาลยกฟ้องต้องถือว่าเป็นความรับผิดชอบของอัยการด้วย ดังนั้น อัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) สูงเป็นอย่างมาก

2.7 การใช้มาตรการทางกฎหมายในเรื่อง “การควบคุมตัว” ในทวีปยุโรป⁸¹

ในเรื่อง “การควบคุมตัว” กฎหมายภายในของประเทศในทวีปยุโรปนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของนโยบายรัฐและกฎหมายธรรมชาติของแต่ละรัฐ ซึ่งสามารถแบ่งแยกกลุ่มประเทศจากกฎหมายในเรื่อง “การควบคุมตัว” ได้ 2 ลักษณะ⁸² ดังนี้

กรณีแรก กลุ่มประเทศจากกฎหมายในเรื่อง “การควบคุมตัว” ซึ่งบัญญัติระยะเวลาการควบคุมตัวไว้ในรัฐธรรมนูญโดยเคร่งครัด ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอิตาลี ประเทศสเปน ประเทศเบลเยียม

กรณีที่สอง กลุ่มประเทศจากกฎหมายในเรื่อง “การควบคุมตัว” ซึ่งบัญญัติระยะเวลาการควบคุมตัวไว้ในกฎหมายที่ให้อำนาจ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ราชอาณาจักรเดนมาร์ก และสหราชอาณาจักร โดยสาระสำคัญในเรื่องกฎหมาย “การควบคุมตัว” สามารถพิจารณาได้ดังนี้

ประการแรก เหตุแห่ง “การควบคุมตัว” นั้นขึ้นอยู่กับความชัดเจนในความร้ายแรงของความผิด ไม่รวมถึงสหราชอาณาจักร⁸³ เช่น กฎหมายภายในของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ

⁸⁰ Howard D Fisher, The German Legal System and Legal Language. p. 176.

⁸¹ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐอิตาลี ราชอาณาจักรสเปน ราชอาณาจักรเดนมาร์ก ราชอาณาจักรเบลเยียม สหราชอาณาจักร.

⁸² Les documents de travail du sénat Série législation comparée : La garde à vue, n° LC 204, Décembre 2009.

⁸³ ในสหราชอาณาจักร “การควบคุมตัว” ตามกฎหมายนั้นไม่ยกเว้นในความคิดที่มีความร้ายแรงระดับต่ำ กล่าวคือ ภายหลังจากวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2006 ตามบทบัญญัติกฎหมายใหม่ในทุกความคิดแล้วแต่ความร้ายแรงแห่ง

ประการที่สอง ผู้ถูกควบคุมตัวมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายตั้งแต่เริ่มถูกควบคุมตัว⁸⁴

ประการที่สาม ระยะเวลาการควบคุมตัวใน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁸⁵ สาธารณรัฐอิตาลี⁸⁶ ราชอาณาจักรสเปน⁸⁷ ราชอาณาจักรเบลเยียม⁸⁸ ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยเคร่งครัด กล่าวคือ ระยะเวลาการควบคุมตัวถูกจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญจึงไม่สามารถขยายระยะเวลาการควบคุมตัวได้ ขณะที่ใน “ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเดนมาร์ก และประเทศอังกฤษ”⁸⁹ ระยะเวลา “การควบคุมตัว” อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และการขยายระยะเวลา “การควบคุมตัว” สามารถกระทำได้ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเช่นกัน

ประการที่สุดท้าย “การควบคุมตัว” ตามมาตรการทางกฎหมายพิเศษในกรณีความผิดฐานก่อการร้าย เช่น ในประเทศอังกฤษ ระยะเวลาของ “การควบคุมตัว” พื้นฐานจะต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง และสามารถขยายออกไปได้แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 28 วัน

⁸⁴ เดิมประเทศฝรั่งเศสและเบลเยียมปฏิบัติไม่สอดคล้องกับหลักการนี้.

⁸⁵ กฎหมายพื้นฐานห้ามเจ้าพนักงานตำรวจควบคุมตัวบุคคลไว้ “ภายใต้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจบุคคล เกินกว่าวันถัดไปจากวันที่ทำการจับกุมไม่ได้ กล่าวคือ ระยะเวลาโดยรวมของการควบคุมตัวจะต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง”.

⁸⁶ รัฐธรรมนูญกำหนดระยะเวลาสูงสุดในการควบคุมตัวไม่เกิน 96 ชั่วโมง แบ่งเป็นภายใต้อำนาจพนักงานอัยการ “การควบคุมตัว” ไม่เกิน 48 ชั่วโมง “ภายหลังจากที่มีการจับกุม” โดยพนักงานอัยการจะต้องร้องขอให้ศาลตรวจสอบความถูกต้องของมาตรการและการสอบสวน และหากมีความจำเป็นสามารถร้องขอต่อผู้พิพากษาเพื่อฝากขังผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง

⁸⁷ รัฐธรรมนูญกำหนดระยะเวลาสูงสุดในการควบคุมตัวไม่เกิน 72 ชั่วโมง

⁸⁸ ภายใต้รัฐธรรมนูญระยะเวลาการควบคุมตัวถูกจำกัดไว้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง หากมีความจำเป็นจะต้องฝากขังผู้ต้องหาต่อผู้พิพากษาได้ส่วน

⁸⁹ ระยะเวลา “การควบคุมตัว” พื้นฐานกำหนดไว้ 24 ชั่วโมง และสามารถขยายออกไปซึ่งรวมแล้วต้องไม่เกิน 96 ชั่วโมง

บทที่ 3

การใช้มาตรการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ

การควบคุมตัวก่อนแจ้งข้อกล่าวหา หมายถึง ระยะเวลาที่บุคคลสามารถถูกควบคุมตัว และตำรวจตั้งข้อสงสัยก่อนที่จะมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิด หลักการนี้ไม่ได้มีในทุกประเทศ แต่หากประเทศใดมีการให้ควบคุมตัวบุคคลก่อนมีการแจ้งข้อกล่าวหา ระยะเวลาที่สามารถให้ควบคุมตัวได้นั้นก็จะแตกต่างกันในแต่ละเขตอำนาจศาล ดังนี้

3.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

3.1.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรการที่ใช้ในการควบคุมตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แก่ รัฐบัญญัติว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ.1970 (La loi de la Drogue 31 December 1970) ในประเทศฝรั่งเศสนั้นประสบปัญหาเกี่ยวกับจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้เสพยาเสพติด มีรายงานจากกระทรวงยุติธรรมว่า มีจำนวนบุคคลที่เสพยาเสพติดที่ไม่เป็นผู้ติดยาถึง 4 ล้านคน แต่บุคคลที่ติดยาเสพติดมีจำนวนประมาณ 1 ล้าน 2 แสนคน ในปี 2007 ที่ผ่านมามีอำนาจและกระบวนการตรวจสอบในการควบคุมตัว ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ถูกกำหนดโดย กฎหมายที่ชื่อว่า L'arrêté du 22 Février 1990 ว่ามี 4 กลุ่ม (Laliste Des Substances Classées Comme Stupéfiants) ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มจำพวก Narcotine เช่น เฮโรอีน โคเคน กัญชา มอร์ฟิน ฯลฯ
2. กลุ่มจำพวก Codéine
3. กลุ่มจำพวก เอมเฟตามีน
4. กลุ่มจำพวกสังเคราะห์เช่น ยา Ketamine Nabilone หรือเห็ดธรรมชาติดี ที่เรียกว่า Champignon Hallucinogène ที่ก่อให้เกิดการมึนเมาได้

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้แบ่งแยกประเภทความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยความผิดฐานค้ายาเสพติดบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 222-34 ถึง 222-40 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น

อำนาจการสอบสวนคดีเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยังเป็นอำนาจของพนักงานอัยการเหมือนเช่นคดีอาญาทั่วไป พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีพนักงานตำรวจเป็นผู้ช่วย จะมีบ้างในบางคดีที่เป็นคดียาเสพติด และมีบทลงโทษเข้าข่ายลงโทษหนัก จะถือเป็นคดีอุกฉกรรจ์ตามมาตรา 222-34-222-40 ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจะเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาได้ส่วน ลักษณะการใช้อำนาจในการสอบสวนของอัยการนอกจากอำนาจในด้านอำนาจทั่วไปแล้วนั้น เช่น ออกคำสั่งแก่พนักงานตำรวจแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจในการค้น หรือยึดยาเสพติดที่พบได้ หรืออาจค้นหลังจากที่ได้รับแจ้งจากพนักงานตำรวจว่าอาจมีบุคคลครอบครองยาเสพติดในที่พักของบุคคลนั้นๆ ได้รวมไปถึงอำนาจในการขยายเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ ซึ่งอำนาจในการจับและควบคุมผู้ต้องหานั้นเป็นอำนาจของพนักงานตำรวจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจไว้ ส่วนอำนาจในการขยายเวลาควบคุมตัวไว้เพื่อประโยชน์แห่งคดีแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจขยายเวลาได้ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ไม่จำกัดอำนาจของทนายความของผู้ต้องสงสัยที่จะให้สิทธิคัดค้านการขยายระยะเวลาควบคุมตัวของผู้ต้องสงสัย

3.1.1.1 ระยะเวลาในการควบคุมตัวตามข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ทั่วไป หากพิจารณาตามมาตรา 706-88³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อการปรับใช้ตามมาตรา 63⁴, 77⁵ และ 154⁶, หากมีความจำเป็นในการสอบสวนหรือได้ส่วนตามความผิดซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 706-73, อันเป็นข้อยกเว้นให้สามารถขยายระยะเวลาการควบคุมตัวบุคคลออกไปได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 24 ชั่วโมง” กล่าวคือ การขยายระยะเวลาการควบคุมตัวบุคคลตามข้อยกเว้น

¹ คดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นถือว่าเป็นคดีที่มีโทษปานกลาง (มัชฌิมโทษ) ถึงร้ายแรง (อุกฤษฏ์โทษ) โดยมีบทกำหนดโทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือปรับ 3,750 ยูโร ไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับ 7 ล้าน 5 แสนยูโร โดยการกำหนดโทษนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด.

² Code de la santé publique article L. 3421-1 L'usage illicite de l'une des substances ou plantes classées comme stupéfiants est puni d'un an d'emprisonnement et de 3 750 d'amende.

³ Art.706-88 Pour l'application des articles 63, 77 et 154, si les nécessités de l'enquête ou de l'instruction relatives à l'une des infractions entrant dans le champ d'application de l'article 706-73 l'exigent, la garde à vue d'une personne peut, à titre exceptionnel, faire l'objet de deux prolongations supplémentaires de vingt-quatre heures chacune.

⁴ การสอบสวนเบื้องต้น (enquête préliminaire).

⁵ การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า (enquête de flagrance).

⁶ การสอบสวนที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาได้ส่วน (en exécution d'une commission rogatoire).

รวมไปถึงกรณีความผิดฐานก่อการร้าย การกล่าวคือ ภายหลังที่ประกาศบังคับใช้กฎหมาย เลขที่ 2006-64 ลงวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 2006 ส่งผลให้ระยะเวลาการควบคุมตัวในความผิดฐานก่อการร้ายสามารถขยายไปถึง 6 วัน ในกรณีเพื่อความจำเป็นในการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ภายใต้เงื่อนไขเมื่อปรากฏว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดการก่อการร้ายเกิดขึ้น

3.1.1.2 การดำเนินการภายหลังการควบคุมตัว

ผู้ต้องสงสัยที่เมื่อได้ถูกควบคุมตัวตามระยะเวลาดังกล่าวแล้วนั้น โดยปกติถ้าหากว่าคดีที่ร้องทุกชั้นนั้น หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้น ไม่มีมูล หรือ มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอ ให้อยู่ในดุลยพินิจของพนักงานอัยการ ซึ่งจะมีอำนาจในการสรุปเอกสาร และสำนวนของการสอบสวน ถ้าหากพนักงานอัยการเห็นว่า หลักฐานไม่เพียงพอไม่มีมูลชี้ชัดพอ อัยการอาจยุติคดีได้ โดยสั่งไม่ฟ้อง คดีก็อาจยุติลงในชั้นสอบสวน หากว่าดุลยพินิจของอัยการเห็นว่าคดีมีมูล ก็จะส่งสำนวนไปยังผู้พิพากษา เพื่อทำการพิจารณาคดีต่อไป

3.1.2 การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

ตามกฎหมายอาญาใน สาธารณรัฐฝรั่งเศส (La garde à vue) คือการเอาตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดไว้ในความควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (la police judiciaire) ซึ่งรวมไปถึง ทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจ (la gendarmerie) เป็นเจ้าพนักงานสอบสวน⁷ ภายใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจทางตุลาการ

3.1.2.1 บทบัญญัติกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับ “ยาเสพติด” ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้แบ่งแยกประเภทความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยความผิดฐานค้ายาเสพติดบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222-34 ถึง 222-40 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษและมัชฌิมโทษ⁸ และความผิด

⁷ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 162°.

⁸ คดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นถือว่าเป็นคดีที่มีโทษปานกลาง (มัชฌิมโทษ) ถึงร้ายแรง (อุกฤษฏ์โทษ) โดยมีบทกำหนดโทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือปรับ 3,750 ยูโร ไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับ 7 ล้าน 5 แสนยูโร โดยการกำหนดโทษนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด.

3.1.2.2 บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับ “การควบคุมตัว” บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาตรา 63 และมาตราลำดับถัดมาเป็นต้นไปบทบัญญัติของมาตรา 63 กล่าวถึงผู้มีอำนาจควบคุมตัวบุคคลส่วน บทบัญญัติของมาตราลำดับถัดไปนั้นกล่าวถึงสิทธิต่างๆ ของผู้ถูกควบคุมตัว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาตรา 63 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐบัญญัติฉบับที่ 2002-307 ลงวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ. 2002 มาตรา 2 JORF ลงวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 2002¹⁰ บัญญัติว่า

“เพื่อความจำเป็นในการสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีอาญาควบคุมบุคคลทุกคนที่มีเหตุผลประการหนึ่งหรือหลายประการอันสมควรสงสัยว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือพยายามจะกระทำความผิดเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบทันทีที่เริ่มการควบคุม

บุคคลผู้ถูกควบคุมตัวไม่อาจถูกควบคุมตัวไว้เกินกว่า 24 ชั่วโมงอย่างไรก็ตามระยะเวลาควบคุมตัวอาจขยายออกไปได้อีก 24 ชั่วโมงเมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากอัยการแห่งสาธารณรัฐอัยการแห่งสาธารณรัฐอาจมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าวต่อเมื่อมีการนำตัวบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าก่อน

⁹ Code de la santé publique article L. 3421-1 L'usage illicite de l'une des substances ou plantes classées comme stupéfiants est puni d'un an d'emprisonnement et.

de 3 750 d'amende.

¹⁰ Article 63 (Modifié par Loi n°2002-307 du 4 mars 2002 - art. 2 JORF 5 mars 2002) L'officier de police judiciaire peut, pour les nécessités de l'enquête, placer en garde à vue toute personne à l'encontre de laquelle il existe une ou plusieurs raisons plausibles de soupçonner qu'elle a commis ou tenté de commettre une infraction. Il en informe dès le début de la garde à vue le procureur de la République. La personne gardée à vue ne peut être retenue plus de vingt-quatre heures. Toutefois, la garde à vue peut être prolongée pour un nouveau délai de vingt-quatre heures au plus, sur autorisation écrite du procureur de la République. Ce magistrat peut subordonner cette autorisation à la présentation préalable de la personne gardée à vue. Sur instructions du procureur de la République, les personnes à l'encontre desquelles les éléments recueillis sont de nature à motiver l'exercice de poursuites sont, à l'issue de la garde à vue, soit remises en liberté, soit déférées devant ce magistrat. Pour l'application du présent article, les ressorts des tribunaux de grande instance de Paris, Nanterre, Bobigny et Créteil constituent un seul et même ressort.

ภายใต้คำสั่งของอัยการแห่งสาธารณรัฐบุคคลซึ่งจากพยานหลักฐานที่รวบรวมได้จะต้องตกอยู่ภายใต้การพิจารณาฟ้องคดีต่อไปนั้นอาจได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือถูกส่งตัวมาที่อัยการแห่งสาธารณรัฐภายหลังระยะเวลาการควบคุมตัวสิ้นสุดลงเพื่อการบังคับใช้บทบัญญัติมาตรานี้ให้ถือว่าเขตอำนาจของศาลชั้นต้นแห่งปารีส, นองแตร์, โบบินญี และเกรเตย อยู่ในเขตอำนาจของศาลเดียวกัน”¹¹

3.1.2.3 อำนาจสอบสวนหรือไต่สวน และอำนาจควบคุมตัวบุคคลในคดีอาญา อำนาจการสอบสวนเบื้องต้น (Enquête préliminaire) และการสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า (enquête de flagrance) ถือเป็นของอัยการ กล่าวคือ พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานโดยมีพนักงานตำรวจเป็นผู้ช่วย ดังนั้นในเรื่อง “การควบคุมตัว” จึงอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการเช่นกัน โดยจะเห็นได้ว่าตามมาตรา 63 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศสบัญญัติว่า “เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบทันทีที่เริ่มการควบคุม”

3.1.2.4 ระยะเวลาในการควบคุมตัว

โดยหลักแล้วในความผิดทั่วไปพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้เพียง “เท่าที่จำเป็นในการสอบสวน” แต่ไม่เกิน 24 ชั่วโมง ทั้งในกรณีการสอบสวนเบื้องต้น (enquête préliminaire) การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า (enquête de flagrance) และการสอบสวนที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาไต่สวน (en exécution d’une commission rogatoire)¹²

3.1.2.5 การขยายระยะเวลาในการควบคุมตัว ในกรณีที่มีความจำเป็นในการสอบสวนเบื้องต้น (Enquête préliminaire) พนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถขอขยายระยะเวลาควบคุมตัวต่ออัยการได้อีก 24 ชั่วโมง โดยในคำขอต้องระบุเหตุผลที่ชัดเจนพร้อมทั้งนำตัวผู้ต้องสงสัยแสดงต่อพนักงานอัยการก่อนที่อัยการจะพิจารณาอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร รวมระยะเวลาการควบคุมตัวสูงสุดได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง

การขยายระยะเวลาควบคุมตัวในการสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า (enquête de flagrance) พนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถขอขยายระยะเวลาควบคุมตัวต่ออัยการได้อีก 24 ชั่วโมง โดยไม่ต้องนำตัวผู้ต้องสงสัยแสดงต่อพนักงานอัยการก่อนที่อัยการจะพิจารณาอนุญาตเป็น

¹¹ อูทัย อาทิเวช, การควบคุมตัวในกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส (ตอนที่ 1) “La garde à vue en droit français”, หน้า 3-4.

¹² ศิริโรจน์ รัฐประเสริฐ, อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดในประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย (Les pouvoirs de police dans la lutte contre le trafic des stupéfiants en France et en Thaïlande). หน้า 151.

ในกรณีที่ผู้พิพากษาไต่สวนออกคำสั่งมอบหมายให้พนักงานตำรวจทำการสอบสวน (en exécution d'une commission rogatoire)¹⁴ การขยายระยะเวลาควบคุมตัวในการสอบสวนสามารถกระทำได้โดยการร้องขอต่อผู้พิพากษาไต่สวนได้อีก 24 ชั่วโมง โดยในคำขอต้องระบุเหตุผลที่ชัดเจนพร้อมทั้งนำตัวผู้ต้องสงสัยแสดงต่อผู้พิพากษาไต่สวนพนักงานก่อนที่ผู้พิพากษาไต่สวนจะพิจารณาอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร รวมไปถึงกรณีข้อยกเว้นในการพิจารณาอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรโดยไม่ต้องนำตัวผู้ต้องสงสัยแสดงต่อหน้าผู้พิพากษาไต่สวน

3.1.2.6 การใช้เครื่องมือสื่อสารประกอบการพิจารณา Télécommunication audiovisuelle “สื่อสารโทรคมนาคมโสตทัศนูปกรณ์”

ในการสืบสวนเบื้องต้น (Enquête préliminaire) และการสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า (enquête de flagrance) การนำตัวผู้ต้องสงสัยแสดงต่อพนักงานอัยการก่อนที่จะพิจารณาอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นสามารถกระทำผ่านทาง “สื่อสารโทรคมนาคมโสตทัศนูปกรณ์” (Télécommunication audiovisuelle)¹⁵

3.1.2.7 ข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องการควบคุมตัว หลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องกำหนดระยะเวลาควบคุมตัวบุคคล แต่มีกรณีข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ทั่วไปอยู่หลายประการอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดตั้งแต่มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประเด็น 2 (Perben II) เลขที่ 2004-204 ลงวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 2004 ระยะเวลาการควบคุมตัวอาจขยายไปถึง 96 ชั่วโมง สำหรับความผิดอาญาบางประเภทที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-73 ดังต่อไปนี้¹⁶

ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานฆ่าผู้อื่นซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 221-4 อนุ 8°

ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานทรมานและการกระทำที่ป่าเถื่อนซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222-4

¹³ “Toutefois, elle peut, à titre exceptionnel, être accordée par décision écrite et motivée sans présentation préalable de la personne.”

¹⁴ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 154.

¹⁵ ศิริโรจน์ รัฐประเสริฐ, อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดในประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย (Les pouvoirs de police dans la lutte contre le trafic des stupéfiants en France et en Thaïlande), หน้า 151.

¹⁶ อุทัย อาทิวา, การควบคุมตัวในกฎหมายฝรั่งเศส (ตอนที่ 1) “La garde à vue en droit français”. หน้า 5-7.

ความผิดอุกฤษฏ์โทษและมัจฉิมโทษฐานค้ายาเสพติด ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222-34 ถึง 222-40

ความผิดอุกฤษฏ์โทษและมัจฉิมโทษฐานลักพาตัวและฐานกักขังซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 224-5-2

ความผิดอุกฤษฏ์โทษและมัจฉิมโทษฐานค้ำมนุษย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 225-4-2 ถึง 225-4-7

ความผิดอุกฤษฏ์โทษและมัจฉิมโทษฐานแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 225-7 ถึง 225-12

ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 311-9

ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานกรรโชกทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312-6 และ 312-7

ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานทำลาย ทำให้เสื่อมค่า และทำให้เสียหายซึ่งทรัพย์สินซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 322-8

ความผิดอุกฤษฏ์โทษฐานปลอมเงินตราตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 442-1 และ 442-2

ความผิดอุกฤษฏ์โทษและมัจฉิมโทษฐานกระทำการก่อการร้ายตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 421-1 ถึง 421-6

ความผิดมัจฉิมโทษเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด ซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายป้องกันประเทศ มาตรา L. 2339-2, L. 2339-8, L. 2339-10, L. 2341-4, L. 2353-4 และ L. 2353-5

ความผิดมัจฉิมโทษฐานช่วยเหลือคนต่างด้าวให้เข้าเมือง เคลื่อนย้าย และพำนักอาศัยอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรม ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐกฤษฎีกาฉบับที่ 45-2658 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1945 มาตรา 21 วรรคสี่ของ I ว่าด้วยข้อกำหนดการเข้าเมืองและการพำนักอาศัยของคนต่างด้าวในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ความผิดมัจฉิมโทษฐานฟอกเงิน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 324-1 และ 324-2 หรือรับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 321-1 และ 321-2, ผลิตภัณฑ์หรือสิ่งของที่ได้อาจจากการกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในอนุ 1° ถึง 13°;

ความผิดฆนินโทษฐานช้องโจรตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 450-1 เมื่อบุคคลเหล่านี้มีเจตนาเตรียมการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในอนุ 1° ถึง 14°

ความผิดฆนินโทษฐานมีพฤติกรรมร้ายผิดปกติ ไม่สามารถให้เหตุผลที่มาของ รายได้เมื่อเปรียบเทียบกับวิถีการดำเนินชีวิตตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 321-6-1 เมื่อปรากฏว่ามีเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ใดตามทีระบุไว้ในอนุ 1° ถึง 15°

ดังนั้นเมื่อการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในบางกรณีอาจเป็นการก้าวล่วงถึง สิทธิเสรีภาพของบุคคลมากเกินไปนั้น ผู้ถูกควบคุมต้องมีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นการควบคุม ถ้าเป็นความผิดซึ่งหน้าให้นับระยะเวลาเริ่มต้น นับตั้งแต่ถูกจับ ส่วนบุคคลที่ถูกคุมหรือห้ามมิให้ ออกจากสถานที่ให้เริ่มนับเวลาตั้งแต่บุคคลนั้น ได้รับคำสั่งจากพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการ หากมีการปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยไปแล้วหากมีความจำเป็นที่ผู้นั้นต้องถูกควบคุมตัวอีกครั้งเพื่อประโยชน์ แห่งคดี ในการนี้ให้รวมระยะเวลาในการถูกควบคุมตัวครั้งแรกไปด้วย เพราะประเทศฝรั่งเศสให้ การคุ้มครองกับประชาชนในเรื่องสิทธิของการถูกควบคุมตัวหรือคุมขังเป็นอย่างยิ่ง

การกำหนดอัตราโทษและขยายเวลาที่ดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นใน สาธารณรัฐฝรั่งเศส ถือว่าเป็นคดีที่มีโทษปานกลางถึงร้ายแรง บทกำหนดโทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป หรือปรับ 3,750 ยูโร ไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับถึง 7 ล้าน 5 แสนยูโร การกำหนด โทษนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222-34 ถึง 222-43 เช่น มาตรา 222-35¹⁷ ในกรณีที่เป็นผู้ผลิตยาเสพติดต้องห้ามตามกฎหมายอาญาดังระวางโทษ จำคุก 20 ปี และปรับ 7 ล้าน 5 แสนยูโร และถ้าทำเป็นขบวนการต้องระวางโทษเพิ่มเป็น 30 ปี ส่วน มาตรา 222-36¹⁸ จะระวางโทษจำคุก 10 ปี และปรับ 7 ล้าน 5 แสนยูโรถ้าเป็นผู้กระทำความผิดฐาน

¹⁷ Article 222-35 La production ou la fabrication illicites de stupéfiants sont punies de vingt ans de réclusion criminelle et de 7,500,000 euros d'amende.

Ces faits sont punis de trente ans de réclusion criminelle et de 7,500,000 euros d'amende lorsqu'ils sont commis en bande organisée.

¹⁸ L'importation ou l'exportation illicites de stupéfiants sont punies de dix ans d'emprisonnement et de 7,500,000 euros d'amende.

Ces faits sont punis de trente ans de réclusion criminelle et de 7,500,000 euros d'amende lorsqu'ils sont commis en bande organisée.

ประเทศฝรั่งเศสเห็นว่าคดียาเสพติดนั้นเป็นคดีที่ร้ายแรง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการกำหนดโทษปรับ ซึ่งในคดีอาญานี้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยควบคู่ไปกับโทษจำคุกได้จากการกำหนดโทษปรับสำหรับคดียาเสพติดนั้น เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้กระทำความผิดจะได้รับผลตอบแทนจากการกระทำความผิดนั้นอย่างมากมาย การกำหนดโทษนี้จึงไม่เป็นสัดส่วนสัมพันธ์กันกับโทษจำคุก ซึ่งหากไม่สามารถชำระค่าปรับตามคำสั่งศาลได้นั้น ศาลสามารถใช้วิธีการบังคับเอากับเนื้อตัวของผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งก็คือการจำคุกนั่นเอง ซึ่งเทียบได้กับ 5 วัน ถ้าค่าปรับเป็นจำนวนตั้งแต่ 150 ยูโร-450 ยูโร ซึ่งจะเห็นได้ว่าจะต้องมีระยะเวลาที่สูงถึงหลายปีเงื่อนไขและระยะเวลาในการควบคุมตัวเงื่อนไขในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยในคดียาเสพติดนั้นเป็นไปตามกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากผู้ต้องสงสัยเป็นเด็กและเยาวชนนั้น ก็จะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเด็ก (Ordonnance n°45-174 du 2 février 1945 relative à l'enfance délinquante) รวมไปถึงเงื่อนไขการควบคุมตัว และระยะเวลาในการควบคุมตัว และอยู่ในอำนาจของศาลเด็กและเยาวชน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วน of กฎหมายว่าด้วยความผิดเด็กเนื่องจากว่าคดียาเสพติดเป็นคดีที่มีโทษปานกลางจนถึงโทษร้ายแรง ตามที่กำหนดในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยหลักแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้มากกว่าความผิดในลักษณะอื่นๆ ซึ่งถ้าเป็นความผิดฐานอื่นๆ ที่ไม่ร้ายแรง เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถควบคุมตัวได้เพียง 24 ชั่วโมง และขอขยายเวลาออกไปได้อีก 24 ชั่วโมงถ้าจำเป็นต่อการสอบสวน โดยต้องมีการระบุเหตุผลอย่างชัดเจนของอัยการ แต่ถ้าหากต้องการขยายระยะเวลาควบคุมตัวอีก 24 พนักงานตำรวจต้องนำผู้ต้องหาไปพบพนักงานอัยการ ซึ่งจะขยายเวลาให้ควบคุมตัวได้ อีก 24 ชั่วโมงเท่านั้นถ้าหากมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานอัยการต้องการขยายเวลาเกินกว่า 48 ชั่วโมงนั้นสามารถทำได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 706-88 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะขยายเวลาได้อีกไปอีกครั้งละ 24 ชั่วโมง ขยายได้ไม่เกิน 2 ครั้ง รวม 48 ชั่วโมง ซึ่งคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นคดีที่มีความรุนแรงที่กำหนดตามมาตรา 706-88 ประมวลวิธี

¹⁹ Le transport, la détention, l'offre, la cession, l'acquisition ou l'emploi illicites de stupéfiants sont punis de dix ans d'emprisonnement et de 7,500,000 euros d'amende.

²⁰ La cession ou l'offre illicites de stupéfiants à une personne en vue de sa consommation personnelle sont punies de cinq ans d'emprisonnement et de 75,000 euros d'amende.

สรุปสาระสำคัญเรื่องการอำนวยความสะดวกของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกกล่าวหา²¹ พนักงานตำรวจ อัยการ และศาลจะทำงานร่วมกันในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีอาญา โดยพนักงานตำรวจจะมีหน้าที่ในการออกตรวจท้องที่และหากพบคดีที่มีความผิดเล็กน้อยก็อาจจะทำการสอบสวนไปด้วยตนเอง แต่ทั้งอัยการ และผู้พิพากษาสอบสวนก็มีอำนาจหน้าที่ร่วมในขั้นนี้ด้วย นอกจากนี้ ในชั้นพนักงานตำรวจ ก็มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดได้ 24 ชั่วโมง หากต้องการต่อระยะเวลา ก็อาจขยายเวลาได้ โดยจะขยายเวลาโดยพลการไม่ได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานตำรวจในการขยายเวลาการควบคุมตัว ซึ่งจะต้องทำการชี้แจงไปยังอัยการ และพนักงานอัยการก็จะระบุมูลเหตุของการขยายเวลาได้ แต่อย่างไรก็ไม่เกิน 48 ชั่วโมง²² แต่ทั้งนั้นหากอัยการต้องการขยายเวลาเพิ่มก็ให้ทำหนังสือไปยังศาลเพื่อออกหมายจับได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

3.2 สหราชอาณาจักร²³

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในประเทศสหราชอาณาจักร ในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

3.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

โครงการ Drug Interventions Programme เป็นโครงการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทุกหน่วยงานต้องช่วยกันในการบำบัดรักษาผู้กระทำความผิด ออกจากการเสพยา หน่วยงานเหล่านั้นอาจรวมถึง หน่วยงานตำรวจ กรมคุมประพฤติ ราชทัณฑ์ ศาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่นๆ เช่น National Treatment Agency และ Department of Health (หน่วยงานสาธารณสุข)

²¹ นันทวัฒน์ บรมานันท์คำแปลรัฐธรรมนูญแห่ง, สาธารณรัฐฝรั่งเศส ศ.ศ. 1958 หน้า. 145

²² เมธา วาติเจริญ บทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา หน้า 220-221 ประกอบกับ มาตรา 64 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฝรั่งเศส.

²³ คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์. (2552) อำนาจรัฐในการควบคุมตัวตามกฎหมายลักษณะพิเศษ. หน้า 5.

ดังนั้นในเรื่องการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจในการควบคุมตัวนั้นจะมีความทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงานและจะมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามแผนงานซึ่งถือเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจแต่ละหน่วยงานไปในตัว

3.2.1.1 เงื่อนไขในการควบคุมตัวผู้ตรวจพบสารเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดนั้นให้อำนาจในการทดสอบสารเสพติดกับผู้กระทำความผิดทันทีที่ผู้กระทำความผิดถูกจับซึ่งไม่จำเป็นต้องรอไปตรวจสอบสารเสพติดเมื่อมีการ แจ้งข้อกล่าวหาและหากมีการตรวจพบสารเสพติดแล้วบุคคลผู้นั้นจะต้องมารายงานตัวเพื่อเข้ารับการประเมินต่อพนักงานด้านยาเสพติด

ในกรณีต้องมีการตรวจหาพยานหลักฐานจากผู้ที่ถูกควบคุมตัวแล้วตรวจพบสารเสพติดพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งควบคุมตัวบุคคลที่กลืนห้อยยาเสพติดเข้าไปในท้อง โดยควบคุมไว้ที่ห้องขังได้สูงสุดถึง 192 ชั่วโมง เพื่อให้สามารถตรวจเจอฟยานหลักฐานได้ นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังอนุญาตให้ศาลหรือคณะลูกขุนออกคำสั่งให้มีการเฝ้าชเรย์หรืออัลตราซาวด์

3.2.1.2 ระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่ตรวจพบสารเสพติด ตามอำนาจในมาตรา 152 ของพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 1988 เรื่องการออกคำสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลดังกล่าว ไว้้นานกว่า 192 ชั่วโมง²⁴

3.2.1.3 การดำเนินการภายหลังการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่ตรวจพบสารเสพติดเพื่อนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล ประมาณเดือนธันวาคม ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) แนวคิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดพ.ศ. 2548 (The Drug Act 2005) มีการเริ่มนำมาบังคับใช้ในหลายๆ พื้นที่ของประเทศ โครงการ Drug Interventions Programme นี้จะมีมาตรการค่อนข้างเด็ดขาด นั่นคือมาตรการ Tough Choices ซึ่งจะรวมถึงมาตรการที่นำมาใช้เมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับหรือถูกควบคุมตัวผู้นั้นจะถูกตรวจว่ามีการใช้สารเสพติดหรือไม่ มาตรการนี้เรียกว่า “ตรวจเมื่อถูกจับ” (Test on Arrest) นอกจากนี้ยังมีมาตรการ การตรวจสอบที่เรียกว่า Required Assessment และมาตรการห้ามประกันตัว (Restriction on Bail) จนในปี พ.ศ. 2549 มาตรการต่างๆ เหล่านี้ก็ได้มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วสหราชอาณาจักร

1) มาตรการขั้นเด็ดขาด มาตรการขั้นเด็ดขาดเป็นมาตรการที่ใช้กับผู้ถูกจับกุมและถูกควบคุมตัว ซึ่งจะเรียกว่า Test on Arrest หรือ มาตรการการตรวจสอบสารเสพติดเมื่อถูกจับโดยปกติแล้ว ตำรวจมีอำนาจในการตรวจสอบสารเสพติดกับผู้ที่ถูกควบคุมตัวอยู่แล้ว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานทางอาญา ค.ศ. 1984 (PACE) (the Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)) ส่วนพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2548 (the Drug Act 2005)

²⁴ The Criminal Justice Act 1988. (c.33).

2) หรือการเข้ารับการตรวจสอบ (Required Assessment) ผู้ถูกควบคุมตัวรายใดเมื่อได้รับการตรวจสอบสารเสพติดในขั้นตอนการจับแล้วตรวจแล้วมีผลการตรวจเป็นบวกนั้นจะต้องไปรายงานตัวกับผู้ทำงานเกี่ยวกับยาเสพติดตามนัดหมาย ถึงแม้ว่า The Drug Act 2005 จะบรรจุมาตรการติดตามผลตามกระบวนการเข้ารับการตรวจสอบนี้ไว้ก็ตาม แต่มาตรการนี้ก็ไม่ได้มีการนำมาปฏิบัติจนเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมาผู้ถูกควบคุมตัวรายใดไม่สามารถเข้ารับการรายงานตรวจสอบตามหมายนัดอาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือ ปรับ 2,500 ปอนด์

3) มาตรการห้ามประกันตัว (Restrict on Bail) มาตรการการห้ามการประกันตัวผู้ถูกควบคุมตัวนั้นมียุติในพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พ.ศ. 2543 อยู่แล้ว²⁵ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้แก้ไขพระราชบัญญัติการประกันตัว พ.ศ. 2519²⁶ โดยเนื้อหาที่แก้ไขใหม่นี้มีข้อกำหนดว่าหากมีการตรวจพบสารเสพติดในบัญชีสารเสพติดตาราง A แล้ว ห้ามมิให้มีการประกันตัวบุคคลนั้นเว้นแต่บุคคลผู้นั้นจะรับปากและตกลงจะเข้ารายงานตัวและรับการรักษากับหน่วยงาน DIP ในท้องถิ่นๆ

ในระหว่างการใช้ประกันตัวของบุคคลนั้นมาตรการนี้จึงเสมือนเป็นการบังคับศาลให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปล่อยให้ผู้กระทำความผิดให้อยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องไปรายงานตัวและเข้ารับการบำบัดด้วย รัฐต้องการให้มาตรการนี้เป็นการป้องกันการกระทำผิดอาญาในระหว่างการใช้ประกันตัวการที่ผู้ถูกประกันตัวไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ให้ไว้นั้นอาจเป็นผลให้ผู้นั้นไม่ได้รับการประกันตัวในขั้นต่อไป

การกำหนดข้อจำกัดในการประกันตัวนี้มีการเริ่มนำไปใช้ในหลายๆ พื้นที่ในประเทศอังกฤษซึ่งมีการนำมาใช้ก่อนมาตรการอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้นมาตรการขั้นพื้นฐานของโครงการ Drug Intervention Programme ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ “ยาเสพติดและแอลกอฮอล์” ในท้องที่ต่างๆ ในประเทศสหราชอาณาจักรได้วางหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในการรับมือกับผู้กระทำผิดที่

²⁵ The Criminal Justice Act 2003.

²⁶ The Bail Act 1976.

3.2.2 การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

สหราชอาณาจักรให้อำนาจเจ้าพนักงานในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยนั้น จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานทางอาญา พ.ศ. 2527 (Police and Criminal Evidence Act 1984) และระเบียบวิธีปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามหมวด 4 ซึ่งว่าด้วยเรื่องหลักปฏิบัติสำหรับการควบคุมตัว การดูแล และการสอบสวนผู้ที่ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าพนักงานตำรวจ (Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE), Code of Practice for the detention, treatment and questioning of persons by police officers) กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือดุลพินิจในการควบคุมตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัวนั้นจะมีการตรวจสอบการใช้อำนาจ โดยให้เจ้าพนักงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นมีการพิจารณาคำสั่งในการควบคุมตัว และหากมีการขอขยายเวลาควบคุมตัวให้นานขึ้น คำสั่งนั้นก็จะได้รับการตรวจสอบและสั่งโดยเจ้าพนักงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นเช่นกัน โดยขั้นตอนจะเริ่มตั้งแต่มีการควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ (Custody Officer) จะต้องพิจารณาว่าสามารถแจ้งข้อกล่าวหากับผู้ถูกควบคุมตัวได้หรือไม่ หากยังไม่สามารถแจ้งข้อกล่าวหา และจำเป็นต้องควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจในการออกคำสั่งให้มีการควบคุมตัวจะต้องส่งต่อไปยังผู้คัดแยกนักโทษ (Review Officer) เพื่อพิจารณามีคำสั่งให้ควบคุมตัวตามระยะเวลา คือ ควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับจากเวลาที่เกี่ยวข้อง หากพบ 24 ชั่วโมงแล้วยังมีความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้นั้นอยู่ คำสั่งที่จะให้ควบคุมตัวผู้นั้นต่อไปจะต้องให้ผู้บัญชาการหรือผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่าเป็นผู้พิจารณา ซึ่งผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งสูงกว่านี้จะออกคำสั่งให้ควบคุมตัวได้อีกไม่เกิน 36 ชั่วโมง และหากครบกำหนดระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวแล้วยังไม่สามารถแจ้งข้อกล่าวหาแก่บุคคลที่ถูกควบคุมตัวได้ และมีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อว่า การควบคุมตัวบุคคลผู้นั้นโดยยังมีได้แจ้งข้อกล่าวหาเป็นความจำเป็นในเรื่องความปลอดภัยหรือรักษาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้อหาที่บุคคลผู้นั้นถูกจับ หรือ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยการซักถามบุคคลนั้น และ การกระทำความผิดที่บุคคลนั้นถูกจับเป็นความผิดที่ฟ้องร้องได้ จะต้องให้เจ้าพนักงานตำรวจที่มีหน้าที่ทำคำขอขึ้นมายังศาลมาจิสเตรท และศาลมาจิสเตรทสามารถอนุญาตหรือขยายเวลาควบคุมตัวได้สูงสุดถึง 36 ชั่วโมง รวมระยะเวลาแล้วไม่เกิน 96 ชั่วโมง นับจากเวลาที่บุคคลนั้นถูกควบคุมตัว จะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจหรือดุลพินิจในการควบคุมตัวนั้นจะเป็นไปตามตำแหน่ง

การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่ติดยาเสพติด (Detention in case of Drug) มีแนวคิดว่า หากตัดวงจรการเสพยาเสพติดลงได้ก็จะสามารถลดการกระทำผิดทางอาญาลงได้เช่นกัน มาตรการในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำความผิดที่ตรวจพบสารเสพติดในร่างกายนั้นเกิดขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 2003 หรือเมื่อประมาณ 8 ปีที่แล้วแต่หลังจากที่มีการนำเอามาตรการนี้มาใช้พบว่า อัตราส่วนของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นลดลง

อังกฤษมีโครงการที่เรียกว่า Drug Interventions Programme (โครงการแทรกแซงผู้ติดยาเสพติด) ซึ่งถือว่าโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนในการติดตามขบวนการการใช้สารเสพติด โครงการนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะกระตุ้นให้ ผู้กระทำความผิดอาญาแล้วตรวจพบว่า ติดยาเสพติดนั้นได้เข้ารับการรักษ เมื่อได้รับการรักษาแล้วจะช่วยลดการเกิดอันตราย ที่เกิดขึ้นจากการเสพยา สารเสพติดหรือช่วยลดพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดทางอาญาลงได้²⁸

ข้อบังคับในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศอังกฤษ กฎหมายซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในการควบคุมตัวผู้ตรวจพบสาร เสพติดในร่างกาย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ The Drug Act 2005 และ Police and Criminal Evidence Act 1984 และ The Criminal Justice Act 2003 พระราชบัญญัติยาเสพติดนี้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจตำรวจในการตรวจสอบสารเสพติดตามบัญชี A เมื่อบุคคลใดถูกควบคุมตัว

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติยาเสพติด มีดังนี้

ประการแรก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้โครงการ Drug Interventions Programme ให้สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้มากขึ้น

ประการที่สอง แนะนำคำสั่งทางแพ่งที่จะใช้อำนาจควบคุมไปกับคำสั่งในการควบคุมความประพฤติ ในผู้ใหญ่ เพื่อลดปัญหาการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด

ประการสุดท้าย ให้อำนาจตำรวจและศาลในการใช้อำนาจกับผู้กระทำความผิดที่ตรวจพบสารเสพติด อย่างไรก็ตามแม้จะมีกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติดกับผู้ที่ถูก ควบคุมตัวแต่ก็ยังมีบุคคลบางกลุ่ม เช่น นักสิทธิมนุษยชนไม่เห็นด้วยกับมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว นักสิทธิมนุษยชนด้านการต่อต้านมาตรการในการบังคับให้มีการทดสอบสารเสพติด เมื่อมีการจับกุมควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยและมาตรการบังคับให้มารายงานตัวตามอำนาจของ

²⁷ Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE), Code C, Code of Practice for the detention, treatment and questioning of persons by police officers.

²⁸ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์. เล่มเดิม. หน้า 153-156.

3.3 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

3.3.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือประเทศเยอรมนีถือได้ว่าเป็นประเทศที่อันดับต้นๆ ของโลกที่ประสบปัญหาเสพติด โดยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นทั้งแหล่งผลิตสารเคมีที่ใช้ในการผลิตโคเคนในอเมริกาใต้ และเนื่องจากความเหมาะสมทางที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงเป็นจุดขนถ่ายลำเลียงยาเสพติดจากเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ละตินอเมริกาใต้ และยุโรป

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีบทบัญญัติกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คือ “กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด” (Betäubungsmittelgesetz) ซึ่งบัญญัติจำแนกลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดกฎหมายอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด และบัญญัติโทษที่บังคับใช้ในแต่ละฐานความผิดเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดประเทศเยอรมันได้บัญญัติจำแนกประเภทยาเสพติดไว้ 3 กลุ่มดังนี้²⁹

- ประเภทที่ 1 : ยาเสพติดที่ไม่นอกพาณิชย์ เช่น กัญชา หรือ เฮโรอีน
- ประเภทที่ 2 : ยาเสพติดที่ทางพาณิชย์ซึ่งมิใช่ยารักษาโรค เช่น ทีเฮซี
- ประเภทที่ 3 : ยาเสพติดที่ทางพาณิชย์และจัดเป็นตำรับยารักษาโรค เช่น แอมเฟตามีน, โคเคอีน, โคลเออีน, เมทาโดน, มอร์ฟิน และฝิ่น

กฎหมายยาเสพติด ได้บัญญัติไว้เฉพาะในส่วนที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและโทษเท่านั้น ส่วนมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่อง “การควบคุมตัวบุคคล” ไว้ภายใต้อำนาจรัฐของประเทศเยอรมันนั้นเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Strafprozessordnung, StPO)

มาตรา 29a (1) BtMG วางหลักว่า ผู้ใดมีอายุกว่า 21 ปีให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่น ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีให้วัตถุซึ่งเป็น ยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุ 21 ปีไม่ว่า

²⁹ ยาเสพติดประเภทที่ 2 และประเภทที่ 3 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันยาแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมนี.

(2) หากความผิดดังกล่าว เป็นความผิดที่น้อยกว่ากฎหมายกำหนดไว้ศาลอาจลงโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 5 ปี

มาตรา 30a (1) BtMG³⁰ วางหลักว่า ผู้ใดกระทำการซึ่งเป็นการค้าขาย ผลิต จำหน่าย แจกจ่าย ให้ รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติดหรือด้วยวิธีหนึ่งวิธีใด ตามมาตรา 29 ในรูปแบบ ที่มีผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นกลุ่มหรือ

1. ผู้ใดมีอายุกว่า 21 ปี แจกจ่ายโดยผิดกฎหมายวัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดหรือกระทำการด้วยวิธีอื่นอันใดมีลักษณะเป็นการดำเนินการแจกจ่าย แก่ผู้อื่นที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีหรือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุกว่า 21 ปี

2. ใช้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดในการแจกจ่ายโดยผิดกฎหมาย วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดหรือกระทำการด้วยวิธีอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการดำเนินการแจกจ่ายเพื่อประทุษร้ายผู้อื่น ต้องระวาง โทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 5 ปี

(2) หากความผิดดังกล่าว เป็นความผิดที่น้อยกว่ากฎหมายกำหนดไว้ศาลอาจลงโทษ จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 25 ปี

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในอำนาจตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 112a ได้กล่าวคือกรณีต้องควบคุมเพราะเกรงว่า ผู้นั้นจะหลบหนีหรือไปกระทำความผิดทำนองเดียวกันอีก หรือไปทำอันตรายแก่พยานหลักฐาน สามารถควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในที่คุมขังได้อย่างต่ำ 1 ปี

³⁰ § 30a Straftaten

(1) Mit Freiheitsstrafe nicht unter fünf Jahren wird bestraft, wer Betäubungsmittel in nicht geringer Menge unerlaubt anbaut, herstellt, mit ihnen Handel treibt, sie ein-oder ausführt (§ 29 Abs. 1 Satz 1 Nr. 1) und dabei als Mitglied einer Bande handelt, die sich zur fortgesetzten Begehung solcher Taten verbunden hat.

(2) Ebenso wird bestraft, wer

1. als Person über 21 Jahre eine Person unter 12 Jahren bestimmt, mit Betäubungsmitteln unerlaubt Handel zu treiben, sie, ohne Handel zu treiben, einzuführen, zu veräußern, abzugeben oder sonst in den Verkehr zu bringen oder eine dieser Handlungen zu fördern, oder

2. mit Betäubungsmitteln in nicht geringer Menge unerlaubt Handel treibt oder sie, ohne Handel zu treiben, einführt, ausführt, oder sich verschafft und dabei eine Schusswaffe oder sonstige Gegenstände mit sich führt, die ihrer Art nach zur Verletzung von Personen geeignet und bestimmt sind.

3. In minder schweren Fällen ist die Strafe Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren.

มาตรา 30b BtMG³¹ วางหลักว่า ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 129 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (StGB) ให้บังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญากลุ่มคนที่มี วัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 6 ประมวลกฎหมายอาญา แม้การกระทำความผิดจะมีได้เกิดขึ้นในสหพันธ์รัฐ

หากพิจารณาความเชื่อมโยงของกฎหมายภายใต้ระบบกฎหมายประเทศเยอรมันในเรื่อง “การควบคุมตัว” นั้นสามารถจำแนกประเด็นความเชื่อมโยงได้ดังนี้

ประการแรก ภายใต้มาตรา 140 ตามรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมัน (Grundgesetz) วางหลักไว้ว่า “ทุกการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่มีค่าสูงส่ง จะต้องได้รับการพิจารณาตัดสินทางกฎหมายในทันที ภายใต้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถควบคุมตัวเกินกว่าวันที่ถัดไปจากวันที่ทำการจับกุมได้” กล่าวคือ ระยะเวลาของการควบคุมตัวจะต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง โดยไม่สามารถขยายระยะเวลาการควบคุมตัวโดยเจ้าพนักงานตำรวจได้

ประการที่สอง หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ “การควบคุมตัว” ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมัน (StPO)

ประการสุดท้าย กฎหมายระดับมลรัฐ (Landär) เกี่ยวกับตำรวจจะรับเอาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมตัวข้างต้น และการกำหนดในรายละเอียดเพื่อบังคับใช้ในแต่ละมลรัฐ

3.3.2 การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

การควบคุมตัวในกรณีความผิดซึ่งหน้าสามารถกระทำได้หากเสี่ยงต่อการที่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดจะหลบหนี หรือหากการระบุตัวบุคคลไม่สามารถกระทำได้ในทันที

การฝ่าฝืนสามารถกระทำได้ในกรณีที่พยานหลักฐานมีน้ำหนักเพียงพอที่ทำให้เชื่อได้ว่ากระทำความผิดจริง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมันได้จำแนกเหตุอันเป็นวัตถุประสงค์ในการฝ่าฝืน มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดจะหลบหนี มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดจะทำลายพยานหลักฐานหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยกระทำความผิดจะก่ออันตรายประการอื่น)

นอกจากนี้ภายใต้ “หลักแห่งความได้สัดส่วน” (Principle of Proportionality) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมันตีความว่าเป็นหลักแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การฝ่าฝืนและควบคุมตัวบุคคลไม่สามารถกระทำได้ในความผิดที่ไม่ร้ายแรง (ความผิดที่มีโทษจำคุกต่ำกว่า 6 เดือน)

³¹ § 30b Straftaten

§129 des Strafgesetzbuches gilt auch dann, Vereinigung, deren Zwecke oder deren Tätigkeit auf den unbefugten Vertrieb von Betäubungsmitteln im Sinne des § 6 Nr. 5 des Strafgesetzbuches gerichtet sind, nicht oder nicht nur im Inland besteht.

รวมไปถึงการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมันบัญญัติให้เจ้าพนักงานตำรวจควบคุมตัวบุคคลต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเพียงเพื่อระบุตัวบุคคล โดยปกติแล้วการควบคุมตัวบุคคลจะกระทำไม่ได้ และหากมีการควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด การควบคุมนั้นจะต้องกระทำไปเท่าที่จำเป็น อย่างไรก็ตามการควบคุมตัวไม่สามารถกระทำได้นานกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

3.3.2.1 เจือนไขรูปแบบการควบคุมตัว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการก่อนการสอบสวนครั้งแรก จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงที่ใช้ตั้งข้อหาต่อผู้ที่ถูกควบคุมตัว และแจ้งบทบัญญัติกฎหมายใช้ในดำเนินคดีอาญาต่อผู้ที่ถูกควบคุมตัว

ตามกฎหมายของมลรัฐ (länder) ที่เกี่ยวกับตำรวจทั้งหมด วางหลักไว้ว่า เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการควบคุมตัวและสิทธิของผู้ที่ถูกควบคุมตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิทธิที่จะไม่ให้การใดๆ ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3.3.2.2 อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจระหว่างการควบคุมตัว ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ “บุคคลซึ่งถูกจับกุมจะต้องไม่ถูกปฏิบัติไม่ดี ไม่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ”

ยิ่งไปกว่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางหลักไว้ว่า “การกระทำที่กระทบต่อสิทธิในการตัดสินใจโดยอิสระของผู้ต้องสงสัยไม่สามารถกระทำได้” เช่น การบ้าบอดที่ไม่ดีหรือให้ทำในสิ่งที่ขัดต่อความรู้สึก

ห้ามมิให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้วิธีการใดเพื่อทำห้ามที่ส่งผลต่อความทรงจำและสติการรับรู้ของผู้ถูกควบคุมตัว

การบังคับจะสามารถกระทำได้ในวงจำกัดเท่าที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางหลักไว้ หรือในกรณีพิเศษตามตามกฎหมายของมลรัฐ (länder) ที่เกี่ยวกับตำรวจ เช่น กรณีการใส่กุญแจมือ

การได้รับคำสารภาพผิดอันเนื่องมาจากการใช้วิธีการซึ่งผิดกฎหมายนั้นไม่อาจที่จะรับฟังได้ตามวิธีพิจารณาความอาญา

ในระหว่างช่วงระยะเวลาของการถูกควบคุมตัวเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการการตรวจพิสูจน์เพื่อระบุตัวตนของบุคคลผู้ต้องสงสัยด้วยวิธีการทางเทคนิค (ถ่ายภาพ, พิมพ์ลายนิ้วมือ และตรวจสอบรูปพรรณสัณฐาน) ซึ่งไปถึงการสอบถามผู้ต้องสงสัย

เจ้าพนักงานตำรวจสามารถเข้าตรวจค้นตัวผู้ต้องสงสัยรวมไปถึงตรวจค้นยานพาหนะของผู้ต้องสงสัยภายใต้ “หลักแห่งความได้สัดส่วน” (Principle of Proportionality) ซึ่งโดยหลักแล้วกฎหมายของมลรัฐ (länder) ที่เกี่ยวกับตำรวจจะให้อำนาจในการตรวจค้นผู้ต้องสงสัยไว้ โดยปกติแล้วการค้นจะกระทำได้เมื่อมีข้อสันนิษฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย (เหตุอันควรสงสัย) โดยดู

การค้นไม่สามารถกระทำได้นั้นเป็นเหตุเดียวกันหรือโดยแพทย์ ยกเว้นในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วน รวมไปถึงการค้นไม่สามารถกระทำต่อศพได้ ในกรณีที่เป็นคำสั่งมอบหมายแพทย์สามารถทำการค้นได้

3.3.2.3 สิทธิของผู้ถูกควบคุมตัว ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ต้องสงสัยมีอิสระและมีสิทธิที่จะให้การอย่างไรก็ได้ รวมไปถึงสิทธิที่จะไม่ให้การตลอดระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัว สิทธิที่จะปรึกษาทนาย ด้วยเหตุนี้การสอบสวนของพนักงานตำรวจจะไม่สามารถดำเนินการต่อได้และต้องหยุดชะงักลงหากผู้ต้องสงสัยร้องขอปรึกษาทนาย (ในกรณีที่ทนายของผู้ต้องสงสัยไม่ได้อยู่ในการสอบสวนขณะนั้น)

นอกจากนี้ตามกฎหมายของมลรัฐ (länder) ที่เกี่ยวกับตำรวจ ให้สิทธิผู้ต้องสงสัยติดต่อบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลที่ผู้ต้องสงสัยไว้วางใจก่อนที่จะเริ่มทำการควบคุมตัว

โดยหลักแล้วตามกฎหมายผู้ถูกควบคุมตัวจะต้องถูกแยกแหว่งผู้ถูกควบคุมตัวจากการฝากขังหรือผู้กระทำความผิดที่ถูกคุมขัง แยกแหว่งชายหญิง และในหลายๆ มลรัฐ (länder) จะต้องแยกผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดออกจากผู้กระทำความผิดฐานอื่นๆ

3.3.2.4 ระยะเวลาของการควบคุมตัว ตามมาตรา 104 ในกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ให้เจ้าพนักงานตำรวจควบคุมตัวบุคคลไว้เกินไปกว่าวันถัดไปนับจากวันที่มีการจับกุมดังกล่าว

ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่ชักช้าผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวจะถูกตรวจสอบโดยผู้พิพากษาว่าในวันถัดจากวันที่ถูกจับกุม ดังนั้นไม่ว่าในกรณีใดๆ ระยะเวลาในการควบคุมตัวจึงไม่ต้องเกิน 48 ชั่วโมง และหากไม่มีการปล่อยตัวก็ต้องฝากขังภายใต้อำนาจศาลต่อไป

โดยตามกฎหมายของมลรัฐ (länder) ที่เกี่ยวกับตำรวจ กำหนดให้การตรวจสอบเพื่อระบุตัวบุคคล จะต้องดำเนินการเกินกว่า 12 ชั่วโมง ไม่ได้

อย่างไรก็ดีนอกเหนือไปจากเหตุควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งมา ภายใต้กฎหมายของมลรัฐ (länder) ที่เกี่ยวกับตำรวจยังเปิดช่องให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถควบคุมตัวบุคคลได้ภายใต้คำสั่งรัฐ

ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญ ให้นำตัวบุคคลซึ่งผู้ควบคุมตัวมาแสดงต่อศาลในวันถัดจากวันที่มีการจับกุม, ตามกฎหมายของมลรัฐ (länder) ผู้พิพากษามีอำนาจในการพิจารณาขยายระยะเวลามาตรการควบคุมตัวบุคคลถึง 2 สัปดาห์ ดังเช่นในBaden-Württemberg, Bayern หรือ Saxe

3.3.2.5 ความรับผิดชอบเจ้าพนักงานตำรวจในกรณีการควบคุมตัว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) Section 112a กำหนดฐานความผิดที่เจ้าพนักงานของรัฐสามารถใช้อำนาจควบคุมตัวผู้กระทำความผิดพิเศษกว่าความผิดอื่นๆ (Further grounds for Arrest) มีดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ต้องขังในที่คุมขังหรือเรือนจำ และเป็นเหตุให้ผู้ผู้นั้นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายเยอรมัน มาตรา 174 , 174 a , 176 to 179
2. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาชญากรรม ตามประมวลกฎหมายเยอรมัน มาตรา 125a, 224-227, 243, 244, 249-255, 260, 263, 306-306c หรือ 316a และความผิดตามรัฐบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติด (Narcotics Act) มาตรา 29 (1), ข้อ 1, 4 หรือ 10 หรือ (3), มาตรา 29a (1), มาตรา 30 (1), มาตรา 30a (1) และใน Section 112a วรรคสอง ได้กำหนดว่าในกรณีที่มีความเสี่ยงว่าผู้กระทำความผิดอาจไปกระทำความผิดอย่างอื่นในทำนองเดียวกันนี้ หรือจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคม ถ้าจำเป็นต้องใช้มาตรการควบคุมตัวบุคคล อาจให้นำไปขังไว้เรือนจำไว้เป็นเวลา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี³²

จะเห็นว่าหลักโดยรวมของมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาของสหพันธ์รัฐเยอรมนี หลักอยู่ที่กระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดี เป็นการกลั่นกรองนำผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการคุมขังอย่างรอบคอบ คือ เน้นไปที่อำนาจการสอบสวน อำนาจการสอบสวนของอัยการและของศาลสอบสวนเป็นหลัก การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการจะต้องเป็นไปด้วยความถูกต้องและรอบคอบอย่างยิ่ง เพื่อแสวงหาความจริง และเป็นการยืนยันว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด สิทธิในความเสมอภาค Equal Rights Principle (Gleichheitsrecht) ได้วางหลักไว้ว่า ทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน นั้นหมายถึง รัฐจะต้องบังคับใช้กฎหมายแก่พลเมืองเยอรมันทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีใครได้รับการเลือกปฏิบัติ ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบมากกว่าใครในทางกฎหมาย สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงรัฐเยอรมันมีหน้าที่ต้องจัดสรรให้คนเยอรมันทุกคนได้รับสิทธิที่กฎหมายรับรองเท่าเทียมกัน ไม่ว่าสิทธิการนับถือศาสนา หรือประกอบอาชีพ สิทธิได้รับการแนะนำและการช่วยเหลือทางกฎหมาย และแม้ว่าจะเป็นผู้ต้องขังหรือนักโทษ ก็ถือว่าเป็นบุคคลที่ได้รับสิทธิดังกล่าวเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เป็นการนำไปสู่การกำหนดกฎหมายให้ผู้ต้องขัง หรือนักโทษได้รับสิทธิในทุกเรื่องดังกล่าวมาแล้วไม่ต่างกับบุคคลที่มีได้อยู่ในที่คุมขังหรือเรือนจำของรัฐ

³² Section 112a paragraph

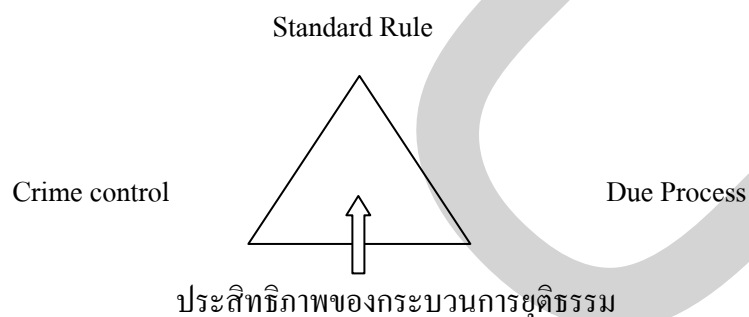
...and certain facts substantiate the risk that prior to final conviction he will commit further serious criminal offenses of the same nature or will continue the criminal offense, if detention is required to avert the imminent danger, and in the cases of number 2, imprisonment exceeding one year is expected to be imposed.

บทที่ 4

วิเคราะห์มาตรการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

มาตรการในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่าเป็นมาตรการที่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ 2550 แห่งซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดตามหลักนิติธรรม (Due Process) แต่ที่จำเป็นต้องนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ขึ้นเพื่อมุ่งถึงประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม (Crime control) เช่นในเรื่องการค้นจับ คမ်းขัง รวมทั้งรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 แห่งราชอาณาจักรไทยที่ออกมารองรับการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติในการปราบปรามอาชญากรรม บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนหรือรับรองกฎหมายต่างๆ เกี่ยวกับยาเสพติดที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติแห่งชาติมาเพื่อมุ่งถึงประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม (Crime control) แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการตามมาตรการต่างรัฐยังต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย ตามหลักสากลของสหประชาชาติ จุดนี้เป็นเรื่องยาก ที่ว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยกับการคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้สมดุล มีความพอดีกันในแต่ละลักษณะของการกระทำความผิด

ภาพที่ 4.1 ความสัมพันธ์ของหลักการ¹

จากภาพแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของหลักการ 3 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือในส่วนแรกคือหลักรัฐธรรมนูญ ในเรื่อง Due Process และ Crime control ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ทั้ง 2 เรื่อง

¹ คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์. เล่มเดิม. หน้า 199.

4.1 ความขัดแย้งกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ ปี 2550 แสดงไว้ชัดเจนใน “มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจตามรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม”

มาตรานี้เป็นการแสดงเจตนารมณ์กำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตย และหลักการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งนี้การใช้อำนาจต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรมสามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติของกฎหมายรับรองนั้นไม่ได้

โดยที่หลักนิติธรรม (The Rule of Law) มาจากหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) เป็นหลักที่จำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองไม่ให้เกินขอบเขต โดยต้องปกครองภายใต้กฎหมาย

หลักนิติรัฐ (Rechtsstaat / Legal State) มาจากหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) มีความหมายกว้างครอบคลุมมากกว่าหลักนิติธรรม ซึ่งหลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่งกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคลและสิทธิความเสมอภาค ทั้งสองประการถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ที่ผูกพันให้รัฐต้องสร้างกลไกในการถ่วงดุลอำนาจเพื่อรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล การบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายดังเช่น ในมาตรา 14 (3) และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ที่ทำให้เกิดการล่วงละเมิดเป็นอย่างมาก

ดังนั้น “หลักนิติรัฐ” หรือ “หลักนิติธรรม” ในความหมายที่ว่า รัฐบาลหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลจะกระทำการใดๆ ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของเอกชนคนใดคนหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและเฉพาะแต่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นแสดงให้เห็นว่ากฎหมายเป็นทั้ง

ด้วยสถานการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมยาเสพติดนั้น ตัวนายทุนหรือผู้บงการ² โดยส่วนใหญ่จะมีการกระทำที่เกี่ยวกับการวางแผน การสั่งการหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการตามแผนที่ตนวางไว้ โดยจะไม่เข้ามาใกล้ชิดกับตัวยาเสพติดและโดยจะมีการตัดตอน (Cutout) การสั่งการ การมอบหมายบุคคลในองค์กรรับผิดชอบในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนในการกระทำความผิด โดยบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวยาเสพติดที่สุดโดยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลในระดับล่างขององค์กร เช่น ผู้ขนส่งลำเลียง หรือผู้ดูแลสถานที่เก็บยาเสพติด การบริหารจัดการด้านการเงินหรือการปกปิดทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นผลทำให้การขยายงานการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างยากลำบากในการที่จะรวบรวมพยานหลักฐานนำมาพิสูจน์การกระทำความผิดของตัวนายทุน ผู้บงการหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในองค์กร ในการใช้มาตรการบังคับต่างๆ ก่อนฟ้องคดี การแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด เช่น การให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการค้น จับกุม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อาทิเช่น มาตรา 32 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ไม่เอื้ออำนวยต่อการสืบหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ภายในกรอบกฎหมาย และบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ผู้ผลิต หรือผู้ลักลอบค้ายาเสพติดรายใหญ่หลายรายจึงหลุดรอดพ้นจากการถูกจับกุมมาดำเนินคดี หรือรอดพ้นจากมาตรการในด้านการตรวจสอบและยึดทรัพย์สินเพราะโดยสภาพในการดำเนินการบุคคลเหล่านี้ มักไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเองโดยตรงแต่จะมอบหมายหรือสั่งการเป็นทอดๆ ด้วยวิธีที่สลับซับซ้อน มาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ซึ่งเป็นหลักทั่วไป จึงไม่เพียงพอต่อการนำมาบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงเป็นกรณีจำเป็นที่ ฝ่ายนิติบัญญัติต้องตรากฎหมายยาเสพติดออกมาบังคับใช้เพิ่มอีกหลายฉบับ โดยภาครัฐคาดหวังถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั่นเอง ซึ่งเป็นกฎหมายที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้อยู่ทั่วไป มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้นในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยในเนื้อหาของกฎหมายจะเข้ามาช่วยเสริมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางกฎหมายอาญาสารบัญญัติ ในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความใน

² ชาติชาย สุทธิกลม. (2549). การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด : ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข.

ดังนั้นเมื่อปัญหาในเรื่อง “ยาเสพติด”³ นั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพทรัพยากรบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่รัฐต้องอาศัย “กฎหมายอาญา”⁴ ซึ่งมีสภาพบังคับที่รุนแรงเฉียบขาดเป็นเครื่องมือในอันที่จะรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ประเทศไทยภายใต้บทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด⁵ ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้หลายฐานความผิด⁶ ควบคู่ไปกับการกำหนดผลทางกฎหมายหรือที่เรียกว่า มาตรการบังคับทางอาญา (Criminal sanction) ต่อผู้กระทำความผิดในแต่ละฐานความผิด โดยกำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเรียกโดยย่อว่า “ป.ป.ส.” มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นพิเศษ นอกเหนือจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้อำนาจไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการควบคุมตัวระหว่างคดีตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 14 ให้ถือว่า กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้อำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้อำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธี

³ มาตรา 3 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ให้คำนิยาม “ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย.

⁴ คณิศ ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 41, กฎหมายอาญาในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงกฎหมาย 3 ลักษณะคือ กฎหมายอาญาสารบัญญัติ, กฎหมายอาญาวิธีบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ .

⁵ มาตรา 3 วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ให้คำนิยาม “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย และกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาตรา .

⁶ “ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า ความผิดตามพ.ร.บ.ยาเสพติด พ.ศ. 2522.

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. สามารถใช้อำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับต่อพนักงานสอบสวนได้หรือไม่

2. หากสามารถควบคุมตัวได้ตามข้อ 1 ถือเป็นอำนาจเฉพาะของผู้จับไม่นับรวมอำนาจการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของพนักงานสอบสวน ถูกต้องหรือไม่

3. เมื่อพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้ก็ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้โดยเฉพาะ แต่ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นผู้จับกุมจะต้องนำตัวผู้ถูกจับส่งพนักงานสอบสวนในทันทีตามมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือไม่อย่างไร

สรุปบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา⁷ เรื่องเสร็จที่ 858/2551 คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบกับคำชี้แจงของผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด) แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความประสงค์ที่จะทราบหลักการและแนวทางการปฏิบัติในการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550 เป็นสำคัญ เนื่องจากกฎหมายใหม่ที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาไว้โดยเฉพาะและส่งผลกระทบต่อทั้งสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) จึงเห็นสมควรว่า ตอบข้อหารือเพียงสองประเด็น โดยรวมประเด็นที่หนึ่งและประเด็นที่สองไว้ด้วยกัน ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เห็นคำว่า “เจ้าพนักงาน” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2514 หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามกฎหมายดังกล่าว เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการแต่งตั้งเป็น “เจ้าพนักงาน” จึงมีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2514 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักรและให้มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานย่อมมีระยะเวลาไม่เกินสามวันอันเป็นอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและไม่นับรวมกับอำนาจการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของพนักงานสอบสวน

ประเด็นที่สอง เห็นว่า แม้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 จะไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ แต่มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 บัญญัตินิยามคำว่า “เจ้าพนักงาน” ว่า หมายความว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และพนักงานฝ่ายปกครอง

⁷ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 858/2551 เรื่อง อำนาจในการควบคุมตัวผู้ถูกจับของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519.

ความเห็นของผู้ศึกษา ตามข้อสรุปบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นได้ว่าการควบคุมตัวไว้ 3 วัน ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สามารถกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องนำผู้ถูกจับส่งพนักงานสอบสวนในทันทีตามมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสามารถทำได้ และแนวทางดังกล่าวเห็นว่า ยังสอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานที่ได้รับรอง “สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล” ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 31 วรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า “การจับกุม ชั่ง ตราวจั่นตัวบุคคล หรือกระทำการใดอันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรค 1 จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎบัญญัติแห่งกฎหมาย” เมื่อมีกฎหมายรองรับผู้เขียนเห็นว่าไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในแง่ทฤษฎีของกฎหมาย แต่ในเรื่องอำนาจควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ก็ควรพิจารณาเป็นรายคดีไปว่ามีความจำเป็นหรือสำคัญแค่ไหนที่จะต้องเอาตัวบุคคลผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐ

4.2 วิเคราะห์ความขัดแย้งกับหลักปณญญาสากลของสหประชาชาติ

การปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of United Nations) ซึ่งได้รับการลงนามรับรองกฎบัตรเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1943 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการยอมรับสิทธิมนุษยชนระดับโลก ที่ยืนยันในเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ มีหลักการสำคัญได้แก่หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) หลักการดังกล่าวมีสาระสำคัญคือ การห้ามการปฏิบัติที่แตกต่างระหว่างเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา การกระทำใดๆ ของรัฐที่อาจเป็นการลดทอนสิทธิดังกล่าวของประชาชนย่อมกระทำไม่ได้ และ การยืนยันสิทธิ (Re-affirmative) นอกจากนั้นยังได้มีการกำหนดมาตรฐานองค์กรสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (The United Nation Standards on Criminal Justice) อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้หลายประการ เพื่อ

การบังคับใช้มาตรการควบคุมตัวตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ. 2519 ก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้นจะ มุ่งเน้นไปในประเด็นเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นประเด็นสำคัญ ขณะที่การ บังคับใช้กฎหมายในเรื่องการควบคุมตัวถือเป็นการใช้อำนาจอรัฐที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของประชาชน กล่าวคือ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) นั้นเป็นภาพรวมของมาตรการ ทางกฎหมายอาญาภายใต้ภารกิจของรัฐในการควบคุมอาชญากรรม แม้ในทางปฏิบัติประเทศไทยจะ คำนึงถึงทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process) ควบคู่ผสมผสานกันแต่จะมุ่งเน้นปฏิบัติไปทางทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เสียมากกว่า เพราะเนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยยังมิได้ให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเท่าที่ควร ตามหลักแล้วยังมีในส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทาง ตามมาตรฐานหลักปฏิญญาสากลของสหประชาชาติ เรื่องการจับกุม คမ်းขังและการใช้อำนาจอรัฐที่ ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลจากองค์กรภายนอก ดังเช่นการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ 3 วันเพื่อขยายผล ของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเจ้าพนักงานได้ใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีสถานะ เป็นกฎหมายอาญาและเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐธรรมนูญ อันมีภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อย ของสังคมและต้องไม่ขัดกับหลักกฎหมายดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ดีภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองและให้หลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริงรวมถึงการ ถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ภายใต้กรอบแห่งหลักนิติรัฐ (Legal State) ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการ

ผู้เขียนเห็นว่าการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัวไว้ได้ 3 วันของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในประเทศไทยยังมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งมองว่ามันยังขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แม้จะมีอำนาจกระทำได้เมื่อกฎหมายบัญญัติรองรับ แต่กระบวนการตรวจสอบให้สอดคล้องกับหลักสากลของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องการจับกุม คမ်းยังไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก (Accountability) หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพื่อให้เกิดการคานอำนาจกัน หากยังจะใช้แนวทางการปฏิบัติแบบเดิม ก็ควรยกเลิกพระราชบัญญัติการควบคุมตัวดังกล่าวโดยนำไปกำหนดเป็นอัตราโทษที่รุนแรงของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบัน ส่วนการควบคุมตัว 3 วัน ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ควรนำไปรวมไว้ในเรื่องการควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยอาจจะเพิ่มวันควบคุมตามอัตราโทษ ความหนักเบาของข้อหา โดยอาจจะยึดแบบอย่างเช่นเดียวกัน สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งน่าจะทำให้การบังคับใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัวนั้นมุ่งไปในทิศทางกับมาตรฐานสากลต่อไป

4.3 การควบคุมตัวบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในประเทศไทย ในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

4.3.1 การควบคุมตัว ภายใต้เงื่อนไขมาตรา 237 ประกอบมาตรา 335 (6) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ภายใต้เงื่อนไขมาตรา 237 ประกอบมาตรา 335 (6) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้นบัญญัติให้มีการปรับแก้กฎหมายในให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฯ ภายใน 5 ปี โดยมาตรา 237 บัญญัติว่า “ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายจับบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

- (1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาหาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ
- (2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาหาร และมีความผิดอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย” และมาตรา 335 บัญญัติว่า “ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับกับกรณีต่างๆ ภายใต้ง่อนไขดังต่อไปนี้
- (6) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 237 มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้”

เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิและเสรีพื้นฐานที่ได้รับรอง “สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล” ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 31 วรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า “การจับ คမ်း ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำให้อันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ในทางปฏิบัติคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ทำหนังสือหารือไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกาในประเด็นดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 14 ให้ถือว่า กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” ประกอบมาตรา 14 วรรค 1 และ (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ซึ่งบัญญัติเพียงว่า “เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจ.....” “จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและแนวทางปรับแก้ไขกฎหมายต่อไป โดยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีความเห็นที่ 796/2541 ว่า “อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 14 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นซึ่งเข้าข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงาน (ป.ป.ส.) สามารถจับได้โดยไม่มีหมาย

“อำนาจจับ ตามมาตรา 14 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 เป็นเหตุจำเป็น ซึ่งเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 31 วรรค 3 และมาตรา 237 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” โดยให้เหตุผลหลักๆ ไว้ 3 ประการ

- 1) อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้เป็นกรณีพิเศษเพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและ
- 2) เจ้าพนักงานที่จะมีอำนาจเช่นนี้ก็มิใช่เจ้าพนักงานทั่วไป แต่จะต้องมีการแต่งตั้งเป็นพิเศษโดยมีการกลั่นกรองคุณสมบัติและระดับตำแหน่ง ของผู้รับการแต่งตั้งด้วย⁸
- 3) สอบสวนผู้ต้องหาเพื่อนำไปสู่ด้วยยาเสพติด ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้น

การจับและการควบคุมตัวเป็นเรื่องเดียวกัน เมื่อการอำนาจจับตามมาตรา 14 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 เป็นเหตุจำเป็นที่เข้าข้อยกเว้นแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการควบคุมตัว ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ก็ถือว่ามีเหตุจำเป็นให้เจ้าพนักงานสามารถควบคุมได้ควบคุมผู้ถูกจับเพื่อทำการสอบสวนได้

หากพิจารณาประกอบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326-327/2505 (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 7/2505) ซึ่งตีความว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วางหลักเป็นประกันเสรีภาพของประชาชนไว้ 2 ตอน ตอนต้นว่า จะควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีไม่ได้ ตอนที่สองว่าความจำเป็นดังกล่าว จะจำเป็นเพียงใดก็ตามก็จะควบคุมเกินกว่ากำหนดเวลาดังบัญญัติไว้ไม่ได้” ดังนั้น “การควบคุมตัวระหว่างคดีเป็นเรื่องของข้อยกเว้น กล่าวคือ โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานและศาลต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปเสมอ จะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ได้ก็เฉพาะในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น”⁹

⁸ มาตรา 14 วรรค 3 เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรค 1 ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น.

⁹ คณิต ฌ นร. ก เล่มเดิม. หน้า 343-344.

จะเห็นได้ว่าการควบคุมตัวระหว่างคดีตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 796/2541 นั้นถือเป็นการที่กฎหมายให้อำนาจมากเสียกว่าการที่วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ เมื่อการจับตามมาตรา 14 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ถือเหตุจำเป็นที่เข้าข้อยกเว้นแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการคุมตัว ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ก็ถือว่ามีเหตุจำเป็นให้เจ้าพนักงานสามารถควบคุมได้ ซึ่งมีต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการควบคุมตัวตามพฤติการณ์แห่งคดีนั้นๆ

อย่างไรก็ดีแม้ “การควบคุมตัวระหว่างคดีกับการเรียกและการจับเป็นเรื่องเดียวกัน การที่จะเรียกผู้ถูกกล่าวหาที่เพราะกรณีมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ และการที่ต้องจับบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็เพราะกรณีอาจมีความจำเป็นต้องเอาตัวผู้นั้นมาไว้ในอำนาจรัฐ แต่อย่างไรก็ดีการเรียกและการจับหาใช่เหตุที่ก่อให้เกิดอำนาจควบคุมตัวระหว่างคดีแก่เจ้าพนักงานหรือศาล แล้วแต่กรณี โดยอัตโนมัติไม่ แต่การควบคุมตัวระหว่างคดีจะต้องเกิดจากความจำเป็น ซึ่งตามปกติกรณีย่อมมีความจำเป็นโดยนัยดังกล่าวเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะไปก่ออันตรายประการอื่น”¹⁰

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ชัดเจนในเรื่องการจับกุม และคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (3) นั้นขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันชัดเจน แม้จะได้กำหนดหมวดว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 31 วรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า “การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นบุคคลจะกระทำโดยกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ก็ไม่ได้หมายถึงกฎหมายควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจ 3 วัน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 จะเข้าหลักเกณฑ์ไปทั้งหมดเพราะกฎหมายฉบับนี้ แนวทางการปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งทำกันเองภายในองค์กร ยังไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกที่ชัดเจนและอาจมีการจับกุม คุมขังโดยมิชอบนั่นเอง

¹⁰ คณิต ณ นคร. แหล่งเดิม. หน้า 338.

4.4 วิเคราะห์ความขัดแย้งกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2547 ได้แก้ไขเพิ่มเติมภายใต้เงื่อนไข มาตรา 237 ประกอบมาตรา 335 (6) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในเรื่องการจับและการควบคุมตัวดังนี้

มาตรา 78 บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

- (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80
- (2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด
- (3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้
- (4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117”

มาตรา 80 บัญญัติว่า “ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำหรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ อย่างใดก็ดี ความผิดอาญาซึ่งระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

- (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ
- (2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำความผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้อาจมาจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น”

มาตรา 86 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น”

มาตรา 87 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ในกรณีความผิดโทษจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน¹¹ หรือการฟ้องคดีให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจก่อล่วงเสียได้โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็นหรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

กฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี” ประกอบกับการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ยังขาดทฤษฎี กรณีนี้จึงทำให้การตีความกฎหมายยังขาดการพิจารณากฎหมายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ยังไม่ได้คำนึงถึงหลัก “การตีความตามความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบกฎหมาย” (Systematische Auslegung หรือ Systematic Interpretation) กรณีจึงทำให้ทางปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นประหนึ่งว่า การควบคุมตัวหรือขังได้กระทำไปเพื่อความสะดวกของเจ้าพนักงาน ซึ่งทางปฏิบัตินี้ไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง¹²

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวมีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้วหากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็นศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ดผู้ต้องหาไม่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตามมาตรา 134/1 และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 134/1 วรรคสามโดยอนุโลม

¹¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2552). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. วิญญูชน. 8. หน้า 166-170.

¹² คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า 344-345.

ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้สั่งให้ผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป”

ประเด็นที่เสนอจะเห็นว่า การควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นขั้นตอนในการพิจารณาของกระบวนการยุติธรรม ว่าด้วยเรื่องอำนาจในการควบคุมตัวตามบทบัญญัติของมาตรา 86 และมาตรา 87 แห่ง ป.วิอาญา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐคือเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงาน ปปส. เมื่อจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาได้ 2 วัน หากมีความจำเป็นจะควบคุมตัวต่อไปจะต้องขออำนาจศาลฝากขังเป็นครั้งคราวไปตามที่กำหนดไว้ในบทกฎหมาย นั้นหมายถึง การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก ซึ่งไม่เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสาเหตุติดไว้ 3 วันต่างหากก่อนส่งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นการกระทำไปในลักษณะองค์กรเดียวไม่มีการตรวจสอบจากหน่วยงานอื่น เช่น อัยการ และศาล เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วทำให้เกิดความขัดแย้งกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีอำนาจควบคุมตัวได้ 2 วันดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักทั่วไป แต่อำนาจเจ้าพนักงานปราบปรามอาชญาเสด็จกลับมีอำนาจมากขึ้นพิเศษ และขาดการตรวจสอบที่เป็นหลักวิชาและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เมื่อให้อำนาจควบคุมตัวได้ต่างหากจากการที่กำหนดไว้ในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นหลักทั่วไปผู้เขียนเห็นให้อำนาจมากเกินไปและควรนำมาตรากฎที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจควบคุมตัวและขยายเวลาในเรื่องผิดฟ้องฝากขังได้อยู่แล้วก็น่าจะเพียงพอและในขณะเดียวกันก็จะได้มีการตรวจสอบจากหน่วยงานของรัฐ คือศาล ซึ่งองค์กรภายนอกอย่างเป็นทางการนั่นเอง

4.4.1 “การควบคุมตัว” เพื่อความจำเป็นในการสอบสวน และสิทธิที่จะไม่ให้การ หากพิจารณาถึงหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การดำเนินคดีอาญาแบ่งออกได้เป็น “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) และ “ระบบไต่สวน” (Inquisitorial System) โดยในการดำเนินคดีอาญาตาม “ระบบไต่สวน” นั้นจะไม่แยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว กล่าวคือ ตกอยู่ในมือของผู้พิพากษาหรือศาล และในการดำเนินคดีอาญาตามระบบนี้ผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิอะไรเลย ผู้ถูกไต่สวนมีสภาพไม่ต่างอะไรกับวัตถุชิ้นหนึ่ง สำหรับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้นใช้ “ระบบกล่าวหา” ซึ่งแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้น และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” ซึ่งถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” ก็คือว่ากฎหมายไม่มองผู้ถูก

เมื่อการดำเนินคดีอาญาภายใต้ “ระบบกล่าวหา” ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถือเป็น “ประธานในคดี” ดังนั้นในเรื่องการควบคุมตัวการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานสอบสวนจะคำนึงถึงสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายของผู้ถูกกล่าวหาเสมอ อันได้แก่ สิทธิที่จะแก้กล่าวหาในชั้นเจ้าพนักงาน ตาม “หลักฟังความทุกฝ่าย” (Audiatur Et Altera Pars) สิทธิตามหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (In Dubio Pro Reo) สิทธิในการตัดสินใจที่จะให้การหรือไม่ให้การหรือให้การอย่างไรก็ได้¹⁴, สิทธิในการเตรียมตัวต่อสู้คดี สิทธิได้รับการสันนิษฐานความบริสุทธิ์และการปฏิบัติเยี่ยงผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษารวมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าและสิทธิที่จะได้รับการตรวจสอบการควบคุมตัวระหว่างคดีโดยศาล เป็นต้น

จากกรณีดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับ การควบคุมตัวของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดที่มีอำนาจควบคุมตัวไว้ 3 วัน นั้นเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานด้านเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ที่ถูกควบคุมของเขามากพออยู่แล้ว ดังนั้นเห็นว่าภายใน 3 วันผู้ที่ถูกควบคุมนั้นเฉยไม่ได้ให้การอะไรที่เป็นประโยชน์ หรือไม่ได้เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์นำไปสู่ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ เจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดก็ต้องปล่อยตัวเขาไม่มีการควบคุมตัวต่อไปซึ่งไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการควบคุมตัว แล้วสิทธิของเขาที่ถูกกลืนรอนมาตลอดตามอำนาจพิเศษดังกล่าว ไม่สามารถตรวจสอบอำนาจรัฐเรื่องการควบคุมได้เป็นปัญหาตามมามากจากข้อมูลข่าวสารที่เห็นกันอยู่ทุกวัน ถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะต้องมีการตรวจสอบตั้งแต่ต้นในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐบนพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ภายใต้สมมติฐานหากผู้ถูกควบคุมตัวไม่ประสงค์ที่จะให้การ ก็เพียงพอที่จะทำให้เหตุแห่งการควบคุมตัวเพื่อความจำเป็นในการสอบสวนลดลงไปได้

4.4.2 เหตุจำเป็นในการควบคุมตัว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) ได้ให้คำนิยามคำว่า “ควบคุม” หมายความว่า การคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวนตามกฎหมายการควบคุมเริ่มเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งหมายถึงที่ทำการปกติของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ก่อนหน้านั้นไม่ถือว่าเป็นการควบคุมตามกฎหมาย การควบคุมตัวก่อนเริ่มการควบคุมตามกฎหมาย

¹³ แหล่งเดิม. หน้า 228-229.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134.

จุดมุ่งหมายของการควบคุมตัวระหว่างคดีจะมี 3 ประการดังกล่าวมาแล้ว แต่จุดมุ่งหมายหลักก็คือ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้โดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ส่วนจุดมุ่งหมายเพื่อการบังคับโทษนั้นเป็นเพียงจุดมุ่งหมายรอง เพราะกรณีอาจไม่มีการบังคับโทษในคดีนั้นเลยก็เป็นได้ แม้ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด เป็นต้นว่า ศาลพิพากษาให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำเลยไว้¹⁶ กล่าวคือ เมื่อผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิในการตัดสินใจที่จะให้การหรือไม่ให้การหรือให้การอย่างไรก็ได้ ประกอบจุดมุ่งหมายหลักของการควบคุมตัวระหว่างคดี ก็เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้โดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยจึง ดังนั้นหลังจากที่ได้มีการจับกุมผู้กระทำความผิด ในกรณีที่สามารถระบุยืนยันตัวผู้ถูกกล่าวหาได้ และหากไม่ปรากฏว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะไปก่ออันตรายประการอื่น ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ

การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในอำนาจรัฐ เป็นมาตรการควบคุมตัวตั้งแต่ขั้นการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในชั้นพนักงานสอบสวนเป็นการควบคุมตัวระหว่างผันคดี (Diversion) นั้นเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาความในศาลภายใต้กฎหมายปราบปรามยาเสพติดโดยการกำกับดูแลของสำนักงาน ป.ป.ส. องค์การเดียวเห็นว่าเหตุจำเป็นและจุดมุ่งหมายในการควบคุมตัวเป็นเรื่องหลักของเจ้าพนักงานสอบสวนไปแล้วหรือไม่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมีผลกระทบต่อการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐยาวนานกว่าปกติที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นการกระทบสิทธิต่อชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญ

4.4.3 อำนาจในการควบคุมตัวหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคล คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326-327/2505 (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 7/2505) ซึ่งตีความว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วางหลักเป็นประกันเสรีภาพของประชาชนไว้ 2 ตอน ตอนต้นว่า จะควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีไม่ได้ ตอนที่สองว่าความจำเป็นดังกล่าว จะจำเป็นเพียงใดก็

¹⁵ คณิต ณ นคร. แหล่งเดิม. หน้า 15.

¹⁶ คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์. เล่มเดิม. หน้า 14-15.

ในทางปฏิบัติมีการแยกการควบคุมและการขัดกับการจับออกต่างหากจากกัน กล่าวคือ กรณีใดจับได้หรือไม่ก็จะดูกันเฉพาะเรื่องการจับ และหลังจากจับได้แล้วการควบคุมหรือขัดก็จะตามมา โดยอัตโนมัติ โดยเกือบจะไม่พิจารณากันอีกต่อไปว่าการควบคุมหรือขัดต่อไปหลังจากการจับนั้น กระทำเพื่ออะไร ถ้อยคำในบทบัญญัติมาตรา 87 ก็ขาดความชัดเจนในเรื่องนี้ กล่าวคือ กฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือการฟ้องคดี” ประกอบกับการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ขาดทฤษฎี กรณีจึงทำให้การตีความกฎหมายขาดการพิจารณากฎหมายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือมิได้คำนึงถึงหลัก “การตีความตามความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของกฎหมาย” (Systematische Auslegung หรือ Systematische Interpretation) กรณีจึงทำให้ทางปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นประหนึ่งว่า การควบคุมหรือขัดได้กระทำไปเพื่อความสะดวกของเจ้าพนักงาน ซึ่งทางปฏิบัตินี้ไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง ทั้งมาตรการคุ้มครองสิทธิที่พอมืออยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่ก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้อีกด้วย¹⁸

4.4.4 มาตรการคุ้มครองผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบ ความเป็นมาของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบ บทบัญญัติสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบ คือ บทบัญญัติมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกควบคุมหรือขัดโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล บุคคลเหล่านี้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อย คือ

1. บุคคลที่ถูกเข้าเช่นนั้น
2. สามีภริยาหรือญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง
3. พนักงานอัยการ
4. ผู้บัญชาการเรือนจำหรือพัศดี

¹⁷ แหล่งเดิม, หน้า 14-15.

¹⁸ คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์. เล่มเดิม. หน้า 14-15.

เมื่อได้รับคำร้องดั่งนั้น ให้ศาลเรียกเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นซึ่งก่อให้เกิดการควบคุมขังหรือจำคุกมาพร้อมกัน ถ้าเป็นที่พอใจศาลว่าการควบคุมหรือการขังนั้นผิดกฎหมาย หรือการจำคุกนั้นผิดจากคำพิพากษา ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป¹⁹

บทบัญญัติเดิมนี้นักกฎหมายเห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่เป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และคำว่า คุมขัง ในที่นี้เป็นถ้อยคำที่ใช้ตามความหมายธรรมดา มิได้จำกัดดังที่มาตรา 2 (21) และมาตรา 2 (22) อธิบายไว้ และบุคคลทั่วไปมีอำนาจยื่นคำร้องตามมาตรา 90 นี้ได้ กล่าวคือ ถ้าบุคคลต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานหรือบุคคลธรรมดาที่อยู่ในความหมายของคำว่าควบคุมหรือขังนี้ทั้งสิ้น²⁰

คำว่า ถูกจำคุกผิดคำพิพากษาของศาล นั้น ศาลอาญาเคยวินิจฉัยว่าการออกหมายจำคุกผิดตัวบุคคลที่อยู่ในความหมายของมาตรานี้²¹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 240 บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคลในคดีอาญาหรือในกรณีอื่นใด ผู้ถูกคุมขังเอง พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังมีสิทธิร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่า การคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็นที่พอใจศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 บัญญัติไว้ว่าเมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกคุมขังในคดีอาญา หรือในกรณีอื่นใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย บุคคลเหล่านั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาขอให้ปล่อย คือ

1. ผู้ถูกคุมขังเอง
2. พนักงานอัยการ

¹⁹ คณิต ณ นคร. ก เล่มเดิม. หน้า : 387 - 393.

²⁰ ฎีกาที่ 1200/2504 (หน้า 1194) : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากใช้บทบัญญัติลงโทษการกระทำผิดไม่ ฉะนั้น เมื่อคำร้องของผู้ร้องบรรยายความมาเข้าดังบัญญัติไว้ในมาตรา 90 แล้ว ศาลก็ชอบที่จะยกมาตรานี้ขึ้นพิจารณาและปรับกับกรณีได้.

คำว่า “ควบคุม” หรือ “ขัง” ในมาตรา 90 ตา มป.วิอาญา นี้ เป็นถ้อยคำที่ใช้ในความหมายธรรมดา หากใช้จำกัดความดังประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) (22) อธิบายไว้ไม่ ฉะนั้น มาตรา 90 จึงเป็นบทบัญญัติสำหรับกรณีที่บุคคลต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานหรือคนธรรมดาก็ตาม.

²¹ ความผิดที่ศาลถูกศาลให้จำคุกจึงได้ยื่นคำร้องต่อศาล ในการพิจารณาคำร้องนี้ศาลอาญาหรือศาลทหารกรุงเทพได้ใช้มาตรา 90 แก้ปัญหา โดยเห็นว่ากรณีเป็นการที่บุคคลถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล.

3. พนักงานสอบสวน

4. ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษ

5. สามี ภริยา หรือญาติของผู้ต้องหา หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง

เมื่อได้รับคำร้องดั่งนั้น ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าศาลเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลไม่ได้ว่าการขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที บทบัญญัตินี้ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2547²² โดยเพิ่มให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยได้ด้วย นอกจากที่แก้แล้วในเนื้อหาเหมือนเดิม

4.4.4.1 เนื้อหาของบทบัญญัติมาตรา 90 มาตรา 90 มีที่มาจากหลัก Habeas Corpus ของอังกฤษ²³ การถูกควบคุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย นั้น ต้องพิจารณาจากตัวผู้ถูกควบคุม โดยนัยนี้จึงหมายถึง การสูญเสียเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางที่ผู้ถูกคุมขังหรือขังนั้นไม่จำเป็นต้องยอมรับสภาพเช่นนั้น ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ กรณีที่บุคคลถูกจำกัดเสรีภาพในร่างกายโดยปราศจากจุดมุ่งหมายของการควบคุมตัวระหว่างคดีก็เป็นที่อยู่ในความหมายของมาตรา 90 เช่นเดียวกัน

ศาลที่จะร้องขอให้ปล่อยจากการควบคุมโดยผิดกฎหมาย ตามมาตรา 90 นี้ หมายถึง ศาลยุติธรรมตามมาตรา 2 (1)²⁴

คำว่า “สามีภริยา” หมายถึง สามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย

คำว่า “ญาติ” ในที่นี้กฎหมายไม่ได้จำกัดชั้นและความใกล้ชิด

คำว่า “ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง” ในที่นี้มีความหมายกว้าง สามี ภริยา ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อยู่ในความหมายของผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องด้วย

นอกจากบทบัญญัติมาตรา 90 แล้ว บทบัญญัติมาตรา 72 (2) ก็เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกควบคุมหรือขังเช่นเดียวกัน เพราะการควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างสอบสวนโดยไม่มีความจำเป็นและสมควรนั้น เป็นการผิดหลักการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

4.4.4.2 มาตราการในการนำมาตรา 90 มาใช้กับกรณีเกิดการคุมขังโดยมิชอบ ดังที่กล่าวมาแล้ว คำว่า “ควบคุมหรือขัง” มีความหมายกว้าง ฉะนั้น คำว่า “ผิดกฎหมาย” จึงไม่จำเป็นจะต้องเป็นความผิดอาญา ฉะนั้น กรณีที่อาจจะต้องใช้มาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 90 นี้

²² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 มาตรา 23.

²³ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร. (2505). หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1200/2504. *บทบัญญัติ*, 20 หน้า 449.

²⁴ ฎีกาที่ 1557/2503. หน้า 1960.

ดังนั้น สิ่งที่ถูกกฎหมายต้องการคือหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่ว่าคนทุกคนมีเสรีภาพที่จะไม่ถูกคุมขังตามอำเภอใจ (Freedom from Arbitration Detention) การจำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกาย การเคลื่อนไหวของใครสักคนจะสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุมีผล หรือมีกฎหมายอนุญาตให้ทำได้ หากมีข้อสงสัยว่าการควบคุมหรือขังนั้นเป็นเรื่องที่ไม่มีความหมายรองรับ หรือทำโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้พิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมนั้นได้ หากศาลพิจารณาและเห็นว่า คำร้องมีมูล ศาลก็มีอำนาจสั่งให้ผู้คุมขังนำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยเร็ว และหากผู้คุมขังไม่สามารถแสดงเหตุผลให้ศาลพอใจไม่ได้ว่า การควบคุมนั้นเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ศาลสามารถออกคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังทันที

4.4.4.3 พนักงานอัยการกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการถูกจับกุมคุมขัง โดยมีขอบ มาตรา 72 (2) บัญญัติความว่า “หมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งต้องขังอยู่ตามหมายศาลให้ออกเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนขอให้ศาลปล่อย โดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังไว้ระหว่างสอบสวน”

บทบัญญัติแห่งมาตรา 72 (2) และมาตรา 90 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และกำหนดหน้าที่ให้พนักงานอัยการต้องดูแลให้เกิดความเป็นธรรมนั้น ได้ถูกกล่เลยมานานเป็นเวลานานมาก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้วางระเบียบให้พนักงานอัยการปฏิบัติในหมวดที่ 9 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน²⁵ ดังต่อไปนี้

²⁵ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547. อัยการนิเทศ, 57, 3. หน้า 165.

²⁶ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547, แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบฯ (ฉบับที่ 3) ข้อ 122-127 อัยการนิเทศ, 57, 3. หน้า 165.

“ข้อ 122 (หลักการดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ)

อนุสนธิหลักการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามนัยข้อ 22²⁷ พนักงานอัยการมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

เมื่อความปรากฏต่อพนักงานอัยการเองหรือจากการร้องขอว่าบุคคลใดถูกเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐโดยมิชอบก็ดี โดยไม่มีความจำเป็นและสมควรก็ดี โดยผิดกฎหมายก็ดี หรือโดยผู้อื่นไม่จำเป็นต้องยอมก็ดี พนักงานอัยการต้องรีบดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หน้าที่ของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้รวมตลอดถึงกรณีที่บุคคลถูกควบคุมหรือขังโดยบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานด้วย

ข้อ 123 (วิธีปฏิบัติเบื้องต้น)

เมื่อมีกรณีที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามข้อ 122 กล่าวคือเมื่อปรากฏว่าไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ระหว่างสอบสวนตามนัยมาตรา 72 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือบุคคลใดต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายหรือถูกคุกคามจากคำพิพากษาของศาล หรือบุคคลใดถูกควบคุมหรือขังโดยบุคคลอื่น โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายตามนัยมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ไม่ว่ากรณีจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่พนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนหรือได้มีการสอบสวนเรื่องนั้นหรือไม่ ให้หัวหน้าพนักงานอัยการแจ้งเรื่องให้พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งดำเนินการโดยไม่ชักช้า และจัดลงสารแบบคดีเป็นคดีประเภทคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หน้าที่ของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้รวมตลอดถึงกรณีที่บุคคลถูกควบคุมหรือขังโดยบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานด้วย

²⁷ ข้อ 22 (หลักการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล) วรรคหนึ่ง มีข้อความว่า

“กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานอกจากจะเป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอีกด้วย ดังนั้น การกระทำของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจะกระทำได้ต่อเมื่อกรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น เหตุนี้การออกหมายจับหรือจับผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ดำเนินการควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือกรณีคดีมีมูลว่าการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดและมีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควร เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจจะก่ออันตรายโดยไปกระทำความผิดซ้ำแล้ว กรณีจึงจะมีความจำเป็นที่จะต้องออกหมายจับหรือขัง ควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อดำเนินคดีต่อไป”.

ข้อ 123 (วิธีปฏิบัติเบื้องต้น)

เมื่อมีกรณีที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามข้อ 122 กล่าวคือ เมื่อปรากฏว่าไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ระหว่างสอบสวนตามนัยมาตรา 72 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือบุคคลใดต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายหรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล หรือบุคคลใดถูกควบคุมหรือขังโดยบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามนัยมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ไม่ว่ากรณีจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่พนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนหรือได้มีกรสอบสวนเรื่องนั้นหรือไม่ ให้หัวหน้าพนักงานอัยการแจ้งเรื่องให้พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งดำเนินการโดยไม่ชักช้า และจัดลงสารบบคดีเป็นคดีประเภทคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ข้อ 126 (การดำเนินการตามมาตรา 172 (2))

เมื่อมีกรณีที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 72 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะไม่มีความจำเป็นต้องขังบุคคลไว้ระหว่างสอบสวน ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยไปทันที

กรณีที่จำเป็นต้องขังบุคคลไว้ระหว่างสอบสวน เช่น ไม่มีพฤติการณ์ว่าจะหลบหนีและจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน อีกทั้งไม่มีพฤติการณ์ว่าจะก่ออันตรายโดยไปกระทำความผิด

ข้อ 127 (การดำเนินการตามมาตรา)

เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าเป็นกรณีจะต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 90 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะบุคคลต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายหรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล หรือบุคคลถูกควบคุมหรือขังโดยบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อย”

ระเบียบในข้อต่างๆ ดังกล่าวยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงแต่ได้ปรับแต่งถ้อยคำเล็กน้อยให้เป็นปัจจุบันเท่านั้น

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 72 (2) ก็เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนไม่พบว่าได้มีระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติสำหรับพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องนี้

4.5 วิเคราะห์การบังคับใช้มาตรการควบคุมตัวตาม พรบ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ

พ.ศ. 2519

ภายใต้การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 นั้น ได้แก้ไขเพิ่มเติมเหตุในการค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นลงในมาตรา 14 (1) เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขมาตรา 238 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นที่น่าสังเกตว่าในเรื่องการจับโดยไม่ต้องมีหมายตามมาตรา 14 (3) นั้นมิได้มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมเหตุในการจับโดยไม่ต้องมีหมายจับไว้ดังเช่นในมาตรา 14 (1) แต่ประการใด รวมไปถึงในเรื่องการควบคุมตัวตามมาตรา 15 นั้นก็มิได้มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องระยะเวลาควบคุมตัวเช่นกัน อย่างไรก็ตามก็คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) นั้นได้ดำเนินการแก้ไขระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. 2545²⁸ เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขตามมาตรา 237 ประกอบมาตรา 335 (6) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อพิจารณา มาตรา 31 วรรค 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติว่า “การจับ คุมขัง ตรวจสอบตัวบุคคล หรือการกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ประกอบมาตรา 29 วรรค 1 “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” และมาตรา 29 วรรคท้าย “บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม” ดังนั้นในทางปฏิบัติการใช้บังคับมาตรา 14 (3) และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ได้รับการควบคุมดูแลจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่และ

²⁸ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 37 มาตรา 48 มาตรา 237 และมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงออกระเบียบไว้.

ข้อ 17 การปฏิบัติหน้าที่ตาม 14 (3) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(1) กรณีจับตามหมายจับ เมื่อพบผู้กระทำความผิดตามหมายจับให้แสดงหมายจับและบัตรประจำตัวต่อผู้นั้น ก่อนจับกุม

หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้กระทำความผิดตามหมายจับจะหลบหนี ให้ดำเนินการจับกุมไปก่อน แล้วแสดงหมายจับและบัตรประจำตัว

(2) กรณีจับโดยไม่มีหมายให้แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้นั้นก่อนจับกุม

(3) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้ทำการจับ เอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือของพนักงานสอบสวนโดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้วให้แจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบโดยไม่ชักช้า ถ้ามีหมายจับให้แจ้งผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง

(4) ให้แจ้งผู้ถูกจับว่าถ้อยคำที่ผู้ถูกจับกล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีได้

(5) ทำบันทึกการจับกุมและให้ผู้ถูกจับลงลายมือชื่อไว้ หากผู้ถูกจับไม่ยอมลงลายมือชื่อให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการจับกุม

(6) ทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด พร้อมสำเนาบันทึกการจับกุมให้เลขาธิการทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันจับกุม

ข้อ 24 การควบคุมผู้ถูกจับเพื่อสอบสวนตามมาตรา 15 จะกระทำได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนผู้ถูกจับเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่เป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับห้าหรือเทียบเท่าลงมาเป็นผู้ควบคุมผู้ถูกจับ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับ หากจะควบคุมเกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงาน

เมื่อมีการควบคุมตามวรรคหนึ่ง ให้บันทึกการควบคุมไว้ทำรายงานตามข้อ 17 (5) ด้วย

ข้อ 27 เมื่อเลขาธิการได้รับรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามข้อ 25 และการที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยตาม

ข้อ 26 แล้วให้เลขาธิการรายงานให้คณะกรรมการทราบ เห็นได้ว่า เมื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ได้ทำการจับกุมตัวผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) แล้วจะถูกบังคับตาม

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วผู้เขียนเห็นว่า ระเบียบฯ ตามข้อ 17 ให้ต้องนำตัวไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. นั้น หรือที่ทำการของพนักงานสอบสวนเจ้าของพื้นที่โดยทันที เพื่อปฏิบัติตามสิทธิของผู้ถูกจับ และทำบันทึกการจับกุม และเมื่อพิจารณาเหตุในการควบคุม

อีกทั้งยังมีการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ในอีกระดับหนึ่งโดยข้อ 17 (6) ได้กำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ทำรายงานพร้อมแนบสำเนาบันทึกการจับกุมส่งให้แก่เลขาธิการ ป.ป.ส. ภายใน 15 วันนับแต่วันจับกุม แต่ในทางปฏิบัติระยะเวลา 15 วันนับแต่วันจับกุมนั้นเป็นเวลาที่เนิ่นนานเกินไปไม่อาจช่วยเยียวยาหากเกิดการละเมิดสิทธิของผู้ถูกจับในขณะที่ถูกควบคุมตัวได้แต่อย่างใด

แต่ในส่วนการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. นั้น เป็นการใช้การควบคุมตามลำดับชั้น โดยหากเป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับหน้าหรือเทียบเท่าลงมาจะควบคุมตัวผู้ถูกจับได้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับ แต่หากเป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับหกหรือเทียบเท่าขึ้นไป สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้ถึง 24 ชั่วโมงโดยไม่ต้องถูกตรวจสอบหรือกำกับดูแลจากผู้ใดเลย ซึ่งอาจเกิดเหตุการณ์ควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ไม่เกิน 24 ชั่วโมงแล้วปล่อยไป จากนั้นก็เข้าควบคุมตัวอีกครั้งได้โดยระยะเวลา 24 ชั่วโมงเช่นเดียวกับครั้งแรกทำให้เกิดการใช้อำนาจเพื่อกลั่นแกล้งหรือหลบเลี่ยงกฎหมายได้

แม้จะเบี่ยงๆ จะมุ่งเน้นควบคุมการใช้อำนาจของ ป.ป.ส. แต่หากพิจารณาเชิงลึกแล้วภายใต้หลักประกันสิทธิเสรีภาพประชาชนในเรื่องการถูกจับ, ควบคุม หรือคุมขัง ตามรัฐธรรมนูญนั้นมุ่งเน้นที่จะถ่วงดุลอำนาจการบังคับใช้กฎหมายโดยให้ฝ่ายตุลาการเป็นผู้ตรวจสอบตามหลักนิติรัฐในทางปฏิบัตินั้นแม้จะถือว่า ป.ป.ส. จะมีความเป็นอิสระแยกออกจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจแต่เนื่องจากภายหลังนโยบายรัฐบาลปี 2546 ซึ่งประกาศทำสงครามกับยาเสพติดขั้นแตกหักโดยได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.)” จึงทำให้ อำนาจ ป.ป.ส. ดังกล่าวถูกผ่อนถ่ายกลับไปสู่เจ้าพนักงานตำรวจโดยการแต่งตั้งตามลำดับชั้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในความทับซ้อนของอำนาจของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในเรื่องการควบคุมตัวระหว่างคดีซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในหลักถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐโดยฝ่ายตุลาการ กล่าวคือ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐเป็นหลักแต่มุ่งเน้นที่จะควบคุมการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักและการตีความเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานรัฐตามรัฐธรรมนูญจะต้องตีความโดยอาศัยหลักสาระสำคัญของสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเป็นหลัก การตีความเพื่อเพื่อใช้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 โดยอ้าง “เหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในบทบัญญัติมาตรา 32 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550²⁹ เพื่อขยายการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัวผู้ถูกจับ

²⁹ เดิมหลักประกันสิทธิเสรีภาพนี้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 31.

4.5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมตัวและความร้ายแรงของความผิด การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนถือเป็นภารกิจของรัฐ ขณะเดียวกันการควบคุมตัวระหว่างคดีถือเป็นรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่กระทบซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนในลักษณะจำกัดซึ่งสิทธิเสรีของบุคคล ภายใต้แนวคิดตามหลัก “นิติรัฐ” เพื่อเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐจึงได้มีการนำแนวคิดหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of proportionality) มาบัญญัติไว้ในมาตรา 29 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ให้ตราได้เท่าที่จำเป็น และต้องมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป โดยไม่เจาะจงหรือมุ่งหมายให้บังคับใช้กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง และในกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อกาลใดให้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้” จะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจรัฐตามหลัก “นิติรัฐ” รัฐนั้นไม่สามารถใช้ได้อย่างอิสระดังเช่น “รัฐตำรวจ” กล่าวคือ การบังคับใช้อำนาจรัฐจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น โดยจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งเรื่องเป็นกรณีแต่ละกรณีไป

ภายใต้สมมุติฐานที่ว่า “การใช้อำนาจรัฐต่อผู้กระทำความผิดในแต่ละฐานความผิดที่แตกต่างกันย่อมมีความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐที่แตกต่างกันเช่นกัน” นั้น เป็นประเด็นในการพิจารณาถึงความเหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งกรณีที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ดีความคิดที่เหมือนกันอาจมีความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐที่แตกต่างกันได้

หากพิจารณามาตรการทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ในเรื่องการควบคุมตัวก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 นั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายในขณะนั้นมีลักษณะเป็นการให้อำนาจทุกๆ ไป ในการควบคุมตัวโดยมิได้คำนึงความร้ายแรงของความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละฐานความผิดที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

ตามมาตรา 19 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครองยาเสพติดและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูก

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้ต้องหาไม่อายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวส่งศาลเพื่อมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาเข้ามาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน”

ดังที่กล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบความจำเป็นในการควบคุมตัวระหว่างคดีบนความความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่แตกต่างกันในแต่ละฐานความผิดซึ่งสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of Proportionality) แต่อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่าในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 กฎหมายใช้คำว่า “พนักงานสอบสวน” ซึ่งในทางปฏิบัติอาจส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการถูกควบคุมตัวได้เพราะเนื่องจากประเทศไทยมิได้ถือเอาระยะเวลาในการควบคุมตัวชั่วคราวเข้ารวมกับระยะเวลาในการควบคุมตัวระหว่างคดีในกรณีหากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ในความผิดซึ่งหน้า

4.5.2 “การควบคุมตัว” โดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการคุ้มครองสังคมรัฐอาศัยกฎหมายอาญาซึ่งมีสภาพบังคับที่เฉียบขาด โดยจะเห็นได้ว่ารัฐจำต้องบัญญัติกฎหมายซึ่งให้อำนาจพนักงานหรือฝ่ายปกครองในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามภารกิจกฎหมายอาญา แต่อย่างไรก็ดีดังที่ได้กล่าวมาแล้วการบังคับใช้กฎหมายหรือการใช้อำนาจรัฐภายใต้หลัก “นิติรัฐ” นั้นย่อมกระทำได้อย่างได้ความจำเป็นเท่านั้น หากพิจารณาถึงประเด็นในเรื่องอำนาจการควบคุมตัวตามกฎหมายยาเสพติดจะพบว่าภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 ประกอบ 335 (6) นั้นเกิดความไม่ชัดเจนในการตีความบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ป.ป.ส. ได้กำหนดนโยบายและทิศทางการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการ ป.ป.ส. (พ.ศ. 2546) ในเรื่องการจับและอำนาจการควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. โดยสรุปดังนี้

1. “อำนาจจับกุมของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามมาตรา 14 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ไม่เข้าข้อยกเว้นของ มาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญแห่ง

2. “เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้ไม่เกินกว่าที่จำเป็นตามพหุติการณัแห่งคดี ทั้งนี้ให้นำเกณฑ์ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรค 2 มาประกอบการพิจารณา คำนินการ รวมถึงการปล่อยตัวชั่วคราวด้วย

อนึ่ง การควบคุมตัวผู้ถูกจับ 3 วัน ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นั้น พึงกระทำไม่ได้อีกต่อไปเพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 237

3. หลักการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายยาเสพติดในการสืบสวนข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติดก็ดี การป้องกันและปราบปราม ฯลฯ เป็นการดำเนินการที่สำคัญเพราะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่จึงมีผลที่อาจทำให้เกิดการกระทำกระทัดกับประชาชนที่ได้รับผลการดำเนินการนั้น

คำว่า “ดุลพินิจ” ของเจ้าพนักงานของรัฐ คือ การใช้สามัญสำนึกภายใต้พหุติการณัที่เป็นข้อยกเว้นบางอย่างโดยเป็นการกระทำที่ไม่ดำเนินการไปตามพิธีการที่เป็นทางการอันนำมาสู่การให้เจ้าหน้าที่หรืออาจหมายถึง การใช้จิตใจที่ยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ที่จะใช้ในการดำเนินกระบวนการทางอาญาในการจะค้นหาผู้กระทำความผิด โดยเป็นการเลือกที่จะบังคับการตามกฎหมาย เมื่อมีการกระทำที่เป็นความผิดอาญาเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการใช้ดุลพินิจ เจ้าพนักงานของรัฐมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ ความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดุลพินิจของเจ้าพนักงานจะเป็นผลในการตัดสินใจในการปฏิบัติต่อเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญอยู่ และกฎหมายให้อำนาจไว้ในการตัดสินใจกระทำการหรือไม่กระทำการนั้นๆ ซึ่งเจ้าพนักงานตามกฎหมายยาเสพติดเป็นผู้ที่บังคับใช้กฎหมายตามกฎหมาย มิได้อยู่เหนือกฎหมาย

เหตุที่ต้องให้เจ้าพนักงานต้องใช้ดุลพินิจนั้น สืบเนื่องมาจากความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามกฎหมาย ซึ่งมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่กว้างขวางในการใช้มาตรการต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีกว้างขวางในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งในแต่ละสถานการณ์มีความแตกต่างกันไปจึงเป็นสิ่งที่เจ้าพนักงานต้องใช้

หลักความยินยอม มีหลักการที่สำคัญ คือ ต้องยินยอมด้วยความสมัครใจ เกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ เต็มใจ ปราศจากการหลอกลวง ข่มขู่ ลำค้ายึด ผู้ที่ยินยอมต้องมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาสาระในสิ่งที่ตนได้ให้ความยินยอมและทราบว่าตนจะได้รับผลประโยชน์เนื่องมาจากความยินยอมนั้นความยินยอมถือเป็นการสละคุณธรรมทางกฎหมายซึ่งเป็นสิ่งที่เป็ “ประโยชน์” (Interesse หรือ Interest) หรือเป็นสิ่งที่เป็ “คุณค่า” (Wert หรือ Value) อันจะทำให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมมีความปกติสุข³⁰

คุณธรรมทางกฎหมายมี 2 ประเภท คือ “คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนร่วม” (Universalrechtsgut) และ “คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล” (Individuarrechtsgut) การสละคุณธรรมทางกฎหมายเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลเท่านั้น³¹

เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้ทำการจับจะต้องนำผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (สถานีตำรวจ) โดยทันที เพื่อจะได้สอบปากคำและนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมาย หรือไม่เว้นแต่มีเหตุสุจริตหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้³²

อย่างไรก็ดีในเรื่องจนถึงปัจจุบันกฎหมายในเรื่องอำนาจการควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน ในประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบความไม่ชัดเจนของระบบกฎหมายอาญาในประเทศไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อภารกิจกฎหมายอาญาในการคุ้มครองสังคม กล่าวคือ เมื่อ

³⁰ คณิต ณ นคร. ข เล่มเดิม. หน้า 94.

³¹ แหล่งเดิม. หน้า 176.

³² คู่มือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส., กองนิติการ, สำนักงาน ป.ป.ส., กระทรวงยุติธรรม, พ.ศ. 2546 หน้า 137.

4.2.3 การควบคุมตัวบุคคล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 (ฉบับชั่วคราว) เมื่อคณะปฏิรูปการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ได้ทำการรัฐประหารในประเทศไทย ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สิ้นสภาพบังคับทางกฎหมาย โดยต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองฯ ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 (ฉบับชั่วคราว)

อย่างไรก็ดีภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 3 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 (ฉบับชั่วคราว) บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครอง ประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” หากพิจารณาจะพบว่า หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เคยบัญญัติคุ้มครองไว้แต่เดิม ยังได้รับความคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 (ฉบับชั่วคราว) ด้วยเช่นกัน อันรวมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการตรวจสอบการควบคุมตัวระหว่างคดีโดยศาลภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมง นับจากเวลาที่นำตัวผู้ต้องหาเข้าทำการของพนักงานสอบสวน เป็นที่น่าสังเกตว่าในมาตรา 3 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 (ฉบับชั่วคราว) นั้นบัญญัติรวมไปถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครอง “ตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว” ดังเช่นในกรณีที่ประเทศไทยได้จัดทำคำแถลงตีความเข้าใจ (Interpretative Declaration) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR))³³ ข้อ 9³⁴ วรรค 3 “การนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่อำนาจการพิจารณาคดีภายใต้ “โดยพลัน” ซึ่ง

³³ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ภาควิชานิติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2539 โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2540.

³⁴ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights) ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายโดยพลันโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. ในขณะจับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่า จะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น

4. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

5. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

³⁵ กุลพล พลวัน. (2547). สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. หน้า 237.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยได้เกิดภัยคุกคามจากยาเสพติดมาเป็นเวลานานแล้ว และภัยจากยาเสพติดนี้เป็นภัยที่ทำการปราบปรามได้ยาก เป็นภัยที่เกิดผลกระทบในวงกว้างหลายระดับชั้น ตั้งแต่คุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน ความสัมพันธ์ในครอบครัว คุณภาพของประชากร จนถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมระดับประเทศและระดับนานาชาติ จากการศึกษาข้อมูลทางกฎหมายในเรื่องนี้ ได้ผลสรุปการศึกษาและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ประเทศไทยเกิดแนวความคิดที่จะใช้มาตรการที่เด็ดขาดและได้ผลในทางปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ขึ้น แต่หากมองในภาพกว้างจะเห็นได้ว่า ในขณะที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ยาเสพติดที่แพร่ระบาดอย่างหนักคือ เฮโรอีนที่เป็นอนุพันธ์ของฝิ่นซึ่งเป็นพืชที่ต้องอาศัยสภาพพื้นที่และภูมิอากาศที่มีความพิเศษเฉพาะ ทำให้สามารถคาดเดาแหล่งผลิตและต้นทางของการขนส่งยาเสพติดได้ในระดับหนึ่ง หากสามารถเก็บรักษาความลับเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสามารถขยายผลการสืบสวนออกไปเพื่อค้นหาต้นทางของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ดังนั้นการกำหนดมาตรการของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (3) ประกอบมาตรา 15 จึงได้ถูกบัญญัติขึ้น และในช่วงเวลานั้นประเทศไทยไม่ได้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนมากนัก โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้ว ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนเลย

แต่ในปัจจุบันยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดอย่างหนักคือ เมทแอมเฟตามีน หรือ ยาบ้า และยาไอซ์ ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษที่ผลิตขึ้นจากการผสมสารเคมีตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้สามารถผลิตยาเสพติดดังกล่าวได้ในทุกพื้นที่ และในขณะนี้แหล่งผลิตกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่ทั้งในประเทศและนอกประเทศ นอกจากนี้การขนส่งเมทแอมเฟตามีน และยาไอซ์ มีความลับซับซ้อนมากมีการสร้างเครือข่ายการขนส่งยาเสพติดอย่างกว้างขวาง และที่สำคัญขณะนี้ได้มีกลุ่มผู้เสพจากเดิมอยู่ในกลุ่มคนทำงานปัจจุบันได้แพร่ระบาดไปสู่เยาวชนและสถานศึกษาทำให้เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไม่สามารถนำวิธีการป้องกันและปราบปรามในอดีตมา

จากการศึกษาเฉพาะมาตรการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐตามมาตรา 14 (3) ประกอบมาตรา 15 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 พบว่า การควบคุมตัวดังกล่าวไม่มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจากหน่วยงานภายนอกองค์กรเลย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กระบวนการการควบคุมตัวผู้ถูกจับของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดังกล่าวไม่มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจจากหน่วยงานอื่นใดเลย ทำให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขาดความโปร่งใสและการตรวจสอบที่เหมาะสม

นอกจากนี้การกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบการปฏิบัติการภายในก็เป็นการกำหนดการตรวจสอบตามลำดับขั้นการบังคับบัญชาอย่างหลวมๆ ไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนไว้ให้แน่นอนทำให้แม้แต่เจ้าพนักงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเองก็ไม่สามารถชี้แจงถึงขั้นตอนในทางปฏิบัติที่ถูกต้องได้ ทำให้ในหลายๆ ครั้งเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต้องหลีกเลี่ยงไม่ใช้วิธีการตามมาตรา 14 (3) ประกอบมาตรา 15 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากอาจถูกร้องเรียนถึงความโปร่งใสในการใช้อำนาจในส่วนนี้ได้

การใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงประกอบไปด้วย

- (1) เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- (2) เจ้าพนักงานตำรวจปราบปรามยาเสพติด
- (3) เจ้าพนักงานตำรวจตามสถานีตำรวจต่างๆ

จะเห็นจากการปฏิบัติงานในการจับกุมและควบคุมบุคคลทั้ง 3 หน่วยงาน มักขาดการปฏิบัติตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ 2519 เรื่องการควบคุมตัวโดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ มีทั้งอำนาจในการป้องกันอาชญากรรม (อำนาจฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ) ที่มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ทั้งปวง แต่ในขณะเดียวกันก็มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยในคดียาเสพติดได้อีก เปรียบเสมือนสวมหมวกสองใบและมีอำนาจทับซ้อนกันอยู่ เหล่านี้เป็นการลิดรอนสิทธิ และไม่ได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ในเรื่องการ

กล่าวคือ มาตรการดังกล่าวต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสหประชาชาติ ภายใต้กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดมาตรการควบคุมการใช้อำนาจ ของรัฐที่จะจับกุมคุมขังบุคคลจะต้องกระทำภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และได้รับการ ตรวจสอบโดยองค์กรภายใน คือ เลขานุการ ป.ป.ส. และองค์กรภายนอก ได้แก่ ศาล นอกจากนี้ ผู้ถูกบังคับตามมาตรการมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ตรวจสอบความชอบของการจับหรือควบคุมได้ และมีสิทธิร้องขอให้ปล่อยกรณีที่มีการควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และมีสิทธิได้รับคำสินไหม ทดแทนในกรณีการควบคุมตัวมิชอบด้วยกฎหมาย

อีกทั้ง เมื่อขั้นตอนการควบคุมตัวดังกล่าวไม่ได้ถูกตรวจสอบถ่วงดุลจากหน่วยงาน ภายนอกย่อมทำให้บุคคลที่ถูกควบคุมตัวและประชาชนโดยทั่วไปมีความสงสัยในความโปร่งใส ถูกต้องของขั้นตอนต่างๆ ของการควบคุมตัวได้ที่ไม่สามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ ดังจะเห็นเป็น ขาวการร้องเรียนถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปรากฏตาม สื่อต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลสรุปที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่ามีแนวทางที่จะสามารถแก้ไข ปัญหาการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ดังนี้

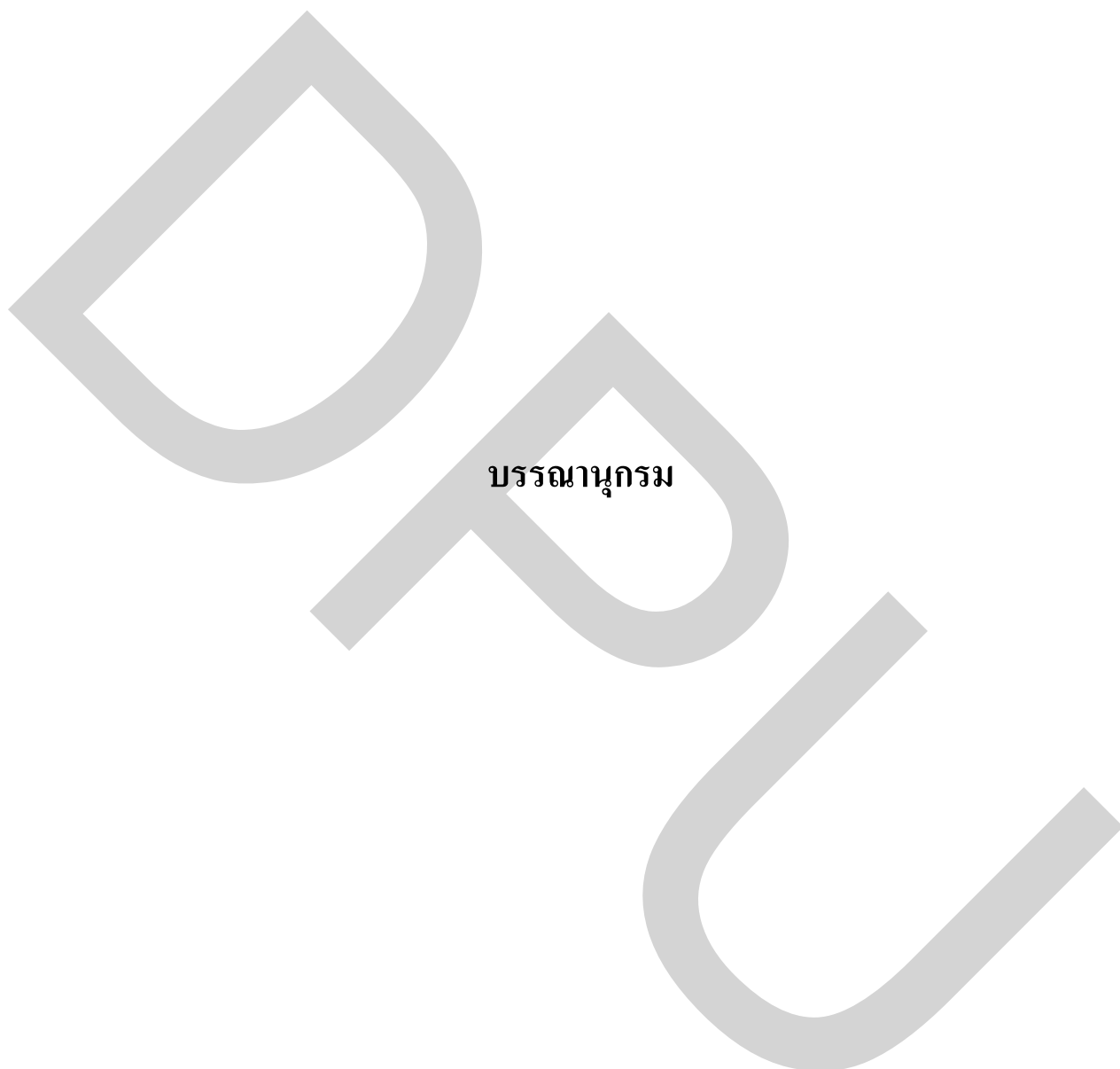
แนวทางที่หนึ่ง เพื่อให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ควรให้มีองค์กรภายนอกเข้าตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ ในส่วนนี้ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเพื่อให้การตรวจสอบถ่วงดุลสามารถ

1. อาจให้องค์กรอัยการเป็นหน่วยงานตรวจสอบถ่วงดุล โดยกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่การสืบสวน และต้องให้พนักงานอัยการให้ความเห็นชอบในการเข้าควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก่อนเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงจะสามารถใช้อำนาจตามตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ได้ การทำงานของอัยการสูงสุดและเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศร่วมกัน และอาจจะจัดให้มีสำนักงานอัยการแผนกยาเสพติดและองค์กรอาชญากรรม มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และแสวงหาช่องทางความร่วมมือระหว่างประเทศนั้น มีภาระหน้าที่ในการกำกับดูแลการสืบสวนสอบสวนทั้งหมด โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยปราบปรามยาเสพติด ซึ่งประจำสำนักงานอัยการเขตแต่ละจังหวัด

2. อาจให้องค์กรศาลเป็นหน่วยงานตรวจสอบถ่วงดุล โดยกำหนดให้การเข้าควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐต้องให้เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทำคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับให้ก่อนทุกครั้ง และเมื่อมีการควบคุมครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดต้องมีการขออำนาจศาลในการควบคุมตัวต่อไป แต่ทั้งนี้สามารถกำหนดให้ดำเนินการเป็นการลับเพื่อป้องกันการรั่วไหลของข่าวสารก็ได้ เพื่อให้เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสามารถใช้อำนาจได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อองค์กรอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบถ่วงดุล ก็ให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 90 โดยใช้หลักกฎหมายให้อำนาจบุคคลในการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยตัวผู้ถูกควบคุม หรือคุมขังโดยมิชอบอย่างจริงจัง กล่าวคือ ถ้าบุคคลต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงาน หรือบุคคลธรรมดาที่อยู่ในความหมายของคำว่าควบคุม หรือขังนี้ ทั้งสิ้น

แนวทางที่สอง ให้ทำการยกเลิกการใช้อำนาจตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเสีย เพราะการควบคุมตัวบุคคลไว้ก่อนส่งให้พนักงานสอบสวน เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน เป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเป็นช่องทางให้เกิดการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบ สิทธิของบุคคลควรได้รับการปกป้องให้พ้นจากการควบคุมตัวในระยะเวลาที่เกินความเหมาะสม ส่วนที่สำคัญอยู่ที่ลักษณะและวิธีการควบคุม รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมนั้นเป็นการทำตามหลักของรัฐธรรมนูญ หรือหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่เหตูอ้างของเจ้าพนักงานในการควบคุมตัวก่อนส่งพนักงานสอบสวน คือ เพื่อยุยผล อย่างไรก็ดียังเห็นว่าการจับเพื่อยุยผล 48 ชั่วโมง ตามประมวลกฎหมาย

แต่ในความเห็นของผู้เขียนนั้น เห็นด้วยกับแนวทางที่สองมากกว่า เพราะทำให้การดำเนินคดีอาญาของไทยมีขั้นตอนในการดำเนินคดีเป็นระบบเดียวกันทั้งหมด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการห้ามมิให้ควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เกินกว่าความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีและการควบคุมตัวหลักกฎหมายให้เริ่มนับเมื่อผู้กระทำความผิดมาถึงยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนเหมือนคดีอื่นทั่วไปด้วย เหตุนี้ก็จะทำให้ประชาชนในประเทศได้รับความคุ้มครองและเป็นหลักประกันตามสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกันเหมือนกับต่างประเทศที่ได้นำเสนอมาในการทำงานของกระบวนการยุติธรรมของเขา หน่วยงานจะต้องประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจพนักงานอัยการและศาลที่ชัดเจนเป็นขั้นเป็นตอนซึ่งทำให้มองเห็นว่าเป็นการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันตามหลักสากลในเรื่องความเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กุลพล พลวัน. (2547). **สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- _____. (2535). **การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2547). **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะผู้แปล มุฉินิธิพัฒนานะกระบวนการยุติธรรม**.
- _____. (2537). **การนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทย**. บทบัณฑิตย.
- เกรียงไกร เจริญชนวัฒน์. (2550). **หลักการพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2549) **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วรพจน์ วิสสุตพิชญ์. (2531). **การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ**. รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภมทรัพย์. กรุงเทพฯ: พี.เค. พรินต์เฮาส์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2536). **หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สำนักงาน ป.ป.ส กระทรวงยุติธรรม. (2546). **รวมอนุสัญญาสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด**.
- สำนักงาน ป.ป.ส กระทรวงยุติธรรม. (2546). **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศกัมพูชา ไทย ลาว พม่า และมาเลเซีย โครงการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายยาเสพติดอาเซียน**.
- สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. (2552). **รวมกฎหมายยาเสพติด พร้อมด้วย กฎกระทรวงระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง**.
- สำนักงาน. ป.ป.ส., สำนักงานกองนิติการ. (2546). **รวมอนุสัญญาสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2546**, กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส.
- สำนักงาน. ป.ป.ส. สำนักยุทธศาสตร์. (2549). **สรุปผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติดปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส.
- สำนักงาน. ป.ป.ส. สำนักยุทธศาสตร์ (2550). **สรุปผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติดปีงบประมาณ 2550**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส.

สำนักงาน. ป.ป.ส. สำนักยุทธศาสตร์. (2547). **สรุปผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อ**
เอาชนะยาเสพติดปีงบประมาณ 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส.
 ศิริโรจน์ รัฐประเสริฐ. (2552). **อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการค้า**
ยาเสพติดในประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย.

บทความ

คณิต ณ นคร. (2544) **บทบาทของศาลในคดีอาญา.** วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1.
 วีระ สุธีวรารุณ. **การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง.** วารสารนิติศาสตร์
 ปีที่ 1 ฉบับที่ 29 ฉบับที่ 4.
 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ. (พ.ศ. 2538). อัยการ
 นิเทศ. เล่มที่ 57 ฉบับที่ 3.
 วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2538). **การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย.** วารสารคุณภาพ เล่ม 3
 ปีที่ 142 ฉบับที่ 1.
 อุทัย อาทิวะ. (2553). **บทความการควบคุมตัวในกฎหมายอาญารัฐฝรั่งเศส (ตอนที่ 1).**

วิทยานิพนธ์

กรกาญจน์ อรุณปลอด. (2543). **การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**
: ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดทางกฎหมาย และกระบวนการบังคับใช้.
 วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 จงรัก จุฑานนท์. (2524). **การคุ้มครองสิทธิประชาชนต่อการถูกจับและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ชัยรัช บุญถาวรพันธ์. (2545). **การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการจับ ควบคุม ชัง**
และปล่อยชั่วคราว. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 ธุรกิจบัณฑิตย์.
 เชวง ชูศิริ. (2530). **การร้องขอให้ปล่อยจากการคุมขังโดยผิดกฎหมาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 วีระ สุธีวรารุณ. (2541). **นิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมาย.** วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นิติรัฐ พัสกรพินิจ. (2552). การบังคับใช้กฎหมายอาญาเสพติด ศึกษาในกรณีการปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญาเสพติดรายสำคัญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลี ทองอุสววรรค์. (2524). การคุมขังและกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2532). สิทธิของผู้ต้องหาและสืบสวนและสอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวาวรรณ พนม. (2544). อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเสพติดของเจ้าพนักงานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังศุเกต์ วิสุทธิวัฒนศักดิ์. (2547). ปัญหาการนำมาตรฐานขั้นต่ำในการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดขององค์กรสหประชาชาติมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เอกสารอื่นๆ

- คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (2552). รายงานการวิจัย อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ.
- ไพรัช โตสวัสดิ์. (2547). การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของปฏิบัติการทางปกครอง. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาติชาย สุทธิกลม (2549). การบังคับใช้กฎหมายในคดีอาญาเสพติด: ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- อุทัย อภิเวช. (2549). การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในประเทศฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2554. จาก <http://www.ago.go.th/bods/bod.html13/0249>.
- Jacqui Smith. (2551). จาก The United Kingdom's Home Secretary. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2554. จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Detention_of_suspect

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Alian LABROUSSE and Michel KOUTOUZIS, Géopolitique et Géostratégies des Drogues, p. 32-33.

Edwin H. Sutherland. (1982). **Principles of Criminology**. Chicago: J. B. Lippincott Company.

Franco Roberti. (2001). **Effective Method to Combat Transnational Organized Crime in Criminal Justice Processes**. 58 UNAFI 112, 116. December 2001.

Hugh D. Barlow, (1989). **Introduction to Criminology**. 5 ed. Illinois: Harper Collins Publisher.

John N. Ferdico, (1979). **Criminal Procedure for The Law Enforcement Officer**. New York: West Publishing Co.

Les documents de travail du sénat Série législation comparée : La garde à vue, n° LC 204, Décembre 2009.

Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE), Code C, Code of Practice for the detention, treatment and questioning of persons by police officers.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 (ฉบับชั่วคราว).

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2523.

พจนานุกรมกฎหมายไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2543.

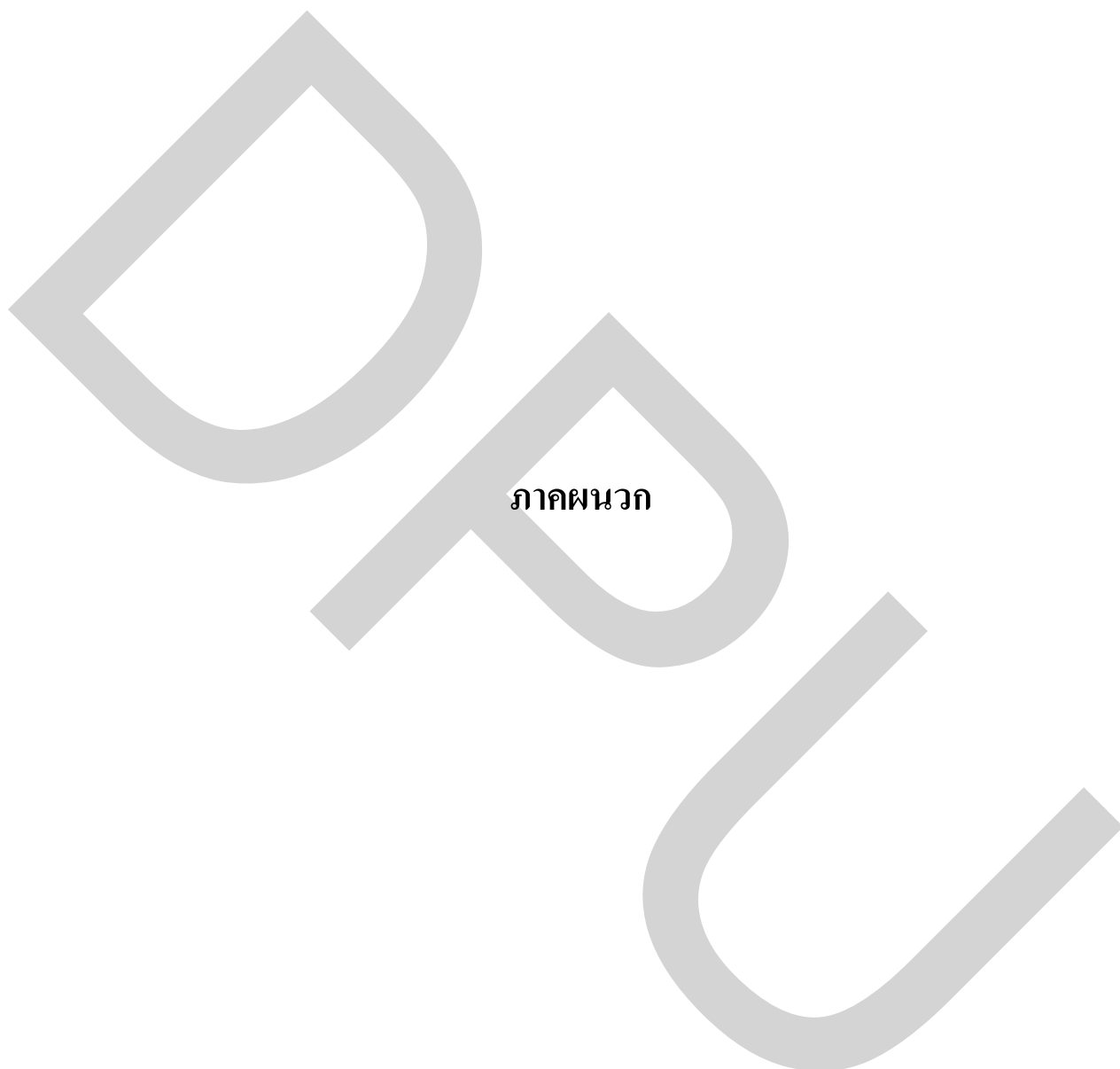
ประมวลกฎหมายอาญาไทย.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519.

คำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 796/2541 เรื่องอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย
เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2519.

คำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 858/2551 เรื่องอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย
เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2519.

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)

พระราชบัญญัติ

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

พ.ศ. 2519

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519

เป็นปีที่ 31 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย

“กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย และกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและหมายความรวมถึงประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วย

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการหรือของเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการใดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือเจ้าพนักงาน และของส่วนราชการหรือเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจเกี่ยวกับยาเสพติด ให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัยและวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการและการประสานงาน

มาตรา 5 ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า “ป.ป.ส.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมอัยการ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 6 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 7 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออก
- (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นแทนได้ กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งซ่อมหรือแต่งตั้งเพิ่ม อยู่ในตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการอื่น

มาตรา 8 ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานไม่มาประชุม หรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 9 การประชุมทุกครั้ง ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาด ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 10 คณะกรรมการจะตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

มาตรา 11 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ส.” มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ และปฏิบัติงานธุรการอื่น

มาตรา 12 ให้มีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และจะให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการก็ได้

มาตรา 13 ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (3) วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
- (4) ควบคุม เร่งรัด และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (5) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการหรืองานแผนงาน หรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (6) ประสานงานและกำกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตัวผู้ติดยาเสพติด
- (7) พิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 14 เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้
- (2) ค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึด หรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำ

- (3) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (4) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (5) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้นเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

มาตรา 15 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 14 ให้ถือว่ากรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่า การควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 16 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 14 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 17 กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานผู้ใด กระทำความผิดใดๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 (หน้า 10/10))

มาตรา 18 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกข้อบังคับ หรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ธานินทร์ กรัยวิเชียร

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก (ข)

**ระเบียบคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด
ว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแล
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. ๒๕๔๕**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๕ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๓๗ และมาตรา ๒๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. ๒๕๔๕”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. ๒๕๔๑

ข้อ ๔ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ คำสั่งหรือแนวปฏิบัติอื่นใดซึ่งมีกำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๕ ในระเบียบนี้

“ผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงาน” หมายความว่าผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง ผู้บังคับการตำรวจ ผู้บังคับการกรมหรือเทียบเท่าขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือผู้ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

“เจ้าพนักงาน ป.ป.ส.” หมายความว่าผู้ซึ่งเลขานุการ แต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๕

“บัตรประจำตัว” หมายความว่า เอกสารมอบหมายที่เลขานุการมอบไว้ประจำตัวเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามมาตรา ๑๔

ข้อ ๖ ให้เลขานุการเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจออกกระเบียบประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

คุณสมบัติและการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

ข้อ ๗ ผู้ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) เป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับสามหรือเทียบเท่า หรือชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป

(๒) เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงาน ให้มีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และ

(๓) เป็นผู้ที่ไม่เคยมีประวัติมั่วหมอง เช่น มั่วหมองเกี่ยวกับยาเสพติดหรือการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นต้น

ข้อ ๘ ให้หัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมหรือเทียบเท่ากรมขึ้นไปเสนอชื่อผู้มีคุณสมบัติในสังกัดตามข้อ ๗ ที่เห็นสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต่อเลขานุการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่เลขานุการกำหนด

ข้อ ๙ ให้เลขานุการพิจารณาเสนอชื่อบุคคลตามข้อ ๘ ให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติการแต่งตั้ง และเสนอด้วยว่าจะกำหนดให้ผู้นั้นมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ

ข้อ ๑๐ เมื่อคณะกรรมการได้อนุมัติการแต่งตั้งและให้ความเห็นชอบในการกำหนดอำนาจหน้าที่ที่เลขานุการเสนอแล้ว ให้เลขานุการมีคำสั่งแต่งตั้งผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

หากภายหลังเลขานุการเห็นสมควรเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้ใด ให้เลขานุการเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบ แล้วดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามนั้น

ข้อ ๑๑ เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. และผู้นั้นได้ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสูตรที่เลขาธิการกำหนดแล้ว ให้เลขาธิการออกบัตรประจำตัวให้แก่ผู้นั้น บัตรประจำตัวดังกล่าวให้เป็นไปตามแบบที่เลขาธิการกำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้บัตรประจำตัวมีอายุสองปี นับแต่วันออกบัตร

ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. แจ้งต่อเลขาธิการเพื่อขอมีบัตรประจำตัวใหม่ได้ภายในสามสิบวันก่อนวันที่บัตรดังกล่าวจะสิ้นอายุ โดยให้แนบคำรับรองของผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานไปด้วย ทั้งนี้ ตามแบบและวิธีการที่เลขาธิการกำหนด

ข้อ ๑๒ การเป็นเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สิ้นสุดลงเมื่อ

(๑) ผู้นั้นขาดคุณสมบัติตามข้อ ๙

(๒) ผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานของผู้นั้นเสนอให้ยกเลิกการแต่งตั้ง

(๓) ผู้นั้นไม่ดำเนินการขอมีบัตรประจำตัวใหม่เมื่อบัตรประจำตัวสิ้นอายุเกินกว่าหกเดือน

(๔) ผู้นั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดในหมวด ๒ หรือหมวด ๓ ของระเบียบนี้ หรือ

(๕) เลขาธิการเห็นสมควรให้ยกเลิกการแต่งตั้ง

ให้เลขาธิการมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามวรรคหนึ่งและรายงานให้คณะกรรมการทราบ

หมวด ๒

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

ข้อ ๑๓ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๓ ตรี ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง มาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการและประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการสั่งปิดชั่วคราว หรือการพักใช้ใบอนุญาตประกอบการของสถานประกอบการที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เมื่อดำเนินการเสร็จให้รายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนดแล้วส่งให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ นับแต่วันตรวจพบ

ข้อ ๑๔ การเข้าไปในสถานหรือสถานที่เพื่อตรวจค้น จะต้องมีการสั่งหรือหมายศาล เว้นแต่มีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีการสั่งหรือหมายศาล

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จัดการตามหมายค้นแล้วให้บันทึกรายละเอียดในการค้นนั้นว่าจัดการตามหมายได้หรือไม่ และส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่ออกหมายภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ให้นำความในข้อ ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๕ ในการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ตามมาตรา ๑๔ (๑) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(๑) แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับทราบก่อนดำเนินการ เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วน ให้ดำเนินการไปก่อนแล้วรายงานให้ทราบโดยเร็ว

(๒) ก่อนลงมือตรวจค้น ต้องแสดงความบริสุทธิ์และแสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ครอบครอง ผู้ดูแลหรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้น

(๓) การค้นให้ค้นต่อหน้าบุคคลใน (๒) หากหาบุคคลดังกล่าวไม่ได้ ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน ซึ่งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ได้ร้องขอให้มาเป็นพยาน

กรณีที่ยึดมือค้นในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

(๔) ทำบันทึกระบุเหตุอันควรสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้น ตามแบบที่เลขาธิการกำหนด แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ส่งมอบสำเนาบันทึกดังกล่าวไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้นในทันทีที่กระทำได้

(๕) เมื่อค้นเสร็จให้บันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและบัญชีสิ่งของที่ค้นได้แล้วอ่านให้บุคคลตาม (๒) หรือพยานบุคคลตาม (๓) ฟังและลงลายมือชื่อรับรองไว้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ยอมลงลายมือชื่อให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการค้น แล้วรายงานการค้นให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

(๖) ทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด พร้อมสำเนาทะเบียนที่การค้นให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันค้น

(๗) การค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก นอกจากต้องปฏิบัติตาม (๑) - (๖) แล้ว เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๗ ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป

ข้อ ๑๖ การค้นบุคคลหรือยานพาหนะตามมาตรา ๑๔ (๒) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(๑) ก่อนลงมือตรวจค้น ต้องแสดงความบริสุทธิ์และแสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่将被ค้นหรือผู้ครอบครองยานพาหนะ

(๒) เมื่อค้นเสร็จให้บันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและบัญชีสิ่งของที่ค้นได้ แล้วอ่านให้บุคคลตาม (๑) ฟังและลงลายมือชื่อรับรองไว้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ยอมลงลายมือชื่อให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการค้น แล้วรายงานการค้นให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

(๓) ทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด พร้อมสำเนาบันทึกการค้นให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันค้น

ข้อ ๑๓ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ (๓) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(๑) กรณีจับตามหมายจับ เมื่อพบผู้กระทำความผิดตามหมายจับ ให้แสดงหมายจับและบัตรประจำตัวต่อผู้นั้น ก่อนจับกุม

หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้กระทำความผิดตามหมายจับจะหลบหนี ให้ดำเนินการจับกุมไปก่อน แล้วแสดงหมายจับและบัตรประจำตัว

(๒) กรณีจับโดยไม่มีหมายจับให้แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้นั้นก่อนจับกุม

(๓) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้ทำการจับ เอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือของพนักงานสอบสวนโดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้วให้แจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบโดยไม่ชักช้า ถ้ามีหมายจับให้แจ้งผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง

(๔) ให้แจ้งผู้ถูกจับว่าถ้อยคำที่ผู้ถูกจับกล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีได้

(๕) ทำบันทึกการจับกุมและให้ผู้ถูกจับลงลายมือชื่อไว้ หากผู้ถูกจับไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการจับกุม

(๖) ทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด พร้อมสำเนาบันทึกการจับกุมให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันจับกุม

ข้อ ๑๔ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ (๔) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(๑) ทำบันทึกการยึดหรืออายัดพร้อมบัญชีเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดหรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐาน

(๒) ทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนดพร้อมสำเนาบันทึกการยึดหรืออายัด ส่งให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ยึดหรืออายัด หรือบันทึกการยึดหรืออายัดไว้ทำรายงานตามข้อ ๑๕ (๖) ข้อ ๑๖ (๓) หรือข้อ ๑๗ (๖) แล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๕ การปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ (๖) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(๑) การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้แจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ต้องหาทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งผู้ต้องหาทราบ

(๒) แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

(๓) แจ้งสิทธิขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับ และสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก

(๔) แจ้งสิทธิในการพบและปรึกษานายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร และสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

(๕) ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการสอบสวน โดยระบุสิทธิของผู้ต้องหาตาม (๑) - (๔) พร้อมทั้งระบุว่าผู้ต้องหาปฏิเสธหรือยินยอมให้สอบปากคำด้วยความสมัครใจพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เมื่อทำบันทึกเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ต้องหาฟังและลงลายมือชื่อรับรองไว้ หากผู้ต้องหาไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการสอบสวน

ข้อ ๒๐ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ (๗) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังนี้

(๑) ทำหนังสือโดยระบุ ชื่อ ตำแหน่ง สังกัด และอำนาจที่ได้รับมอบหมายมอบให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกครั้ง

(๒) ทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด ส่งให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้ปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ๒๑ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ ทวิ ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ แล้วให้รายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนดส่งให้เลขาธิการทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้ดำเนินการเสร็จ

ข้อ ๒๒ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ ทรี ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ขอความช่วยเหลือจากบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

(๒) เจ้าพนักงาน ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

(๓) บุคคลทั่วไป

การปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งจะบังคับให้บุคคลใดช่วยเหลือโดยอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลนั้นไม่ได้ และให้บันทึกรายละเอียดการช่วยเหลือไว้ทำรายงานหรือบันทึกตามข้อ ๑๕ (๕) ข้อ ๑๖ (๒) ข้อ ๑๗ (๕) หรือข้อ ๒๑ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๓ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ จัตวา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร

ข้อ ๒๔ การควบคุมผู้ถูกจับเพื่อสอบสวนตามมาตรา ๑๕ จะกระทำได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนผู้ถูกจับเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่เป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับห้าหรือเทียบเท่าลงมา เป็นผู้ควบคุมผู้ถูกจับ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับหากจะควบคุมเกินอัตรานี้แล้ว ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงาน

เมื่อมีการควบคุมตามวรรคหนึ่ง ให้บันทึกการควบคุมไว้ทำรายงานตามข้อ ๑๖ (๕) ด้วย

หมวด ๓

การกำกับดูแล

ข้อ ๒๕ เพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการในการกำกับดูแลและติดตามประเมินผลการปฏิบัติการตามระเบียบนี้ ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๓ ตริ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๔ ทวิ มาตรา ๑๔ ตริ มาตรา ๑๔ จัตวา หรือมาตรา ๑๕ แล้ว ให้รายงานเลขานุการทราบทุกครั้ง ตามที่กำหนดไว้ในหมวด ๒

(๒) กรณีมีหน้าที่กำกับดูแลบังคับบัญชาการปราบปรามยาเสพติด ให้รายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดให้เลขานุการทราบ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งตามแบบที่เลขานุการกำหนด

(๓) กรณีที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ค้ายาเสพติดหรือสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ ให้ส่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้เลขานุการทราบตามแบบที่เลขานุการกำหนด

(๔) กรณีที่ได้รับการร้องขอจากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต่างสังกัดหรือผู้ที่เลขานุการมอบหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้รายงานผลการปฏิบัติตามคำร้องขอ ดังกล่าวให้เลขานุการทราบ ตามแบบที่เลขานุการกำหนด

ข้อ ๒๖ กรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้นั้นรายงานข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีให้เลขาธิการทราบโดยเร็ว

เมื่อเลขาธิการได้รับรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือตามควรแก่กรณี

ข้อ ๒๗ เมื่อเลขาธิการได้รับรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามข้อ ๒๕ และการที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยตามข้อ ๒๖ แล้ว ให้เลขาธิการรายงานให้คณะกรรมการทราบ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ประวัติ

ชื่อ - นามสกุล

ชนันท์รัฐ ธนกิจนิรันดร์

วัน เดือน ปีเกิด

22 มกราคม 2512

ที่อยู่

115/165 ถ. กำแพงเพชร 6 แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2540 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2539-2540 กองกำกับการป้องกันปราบปราม
จลาจล บก.สปพ (191) กองบัญชาการตำรวจนครบาล
พ.ศ. 2541-2552 เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนปราบปราม
สถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง
พ.ศ. 2553-ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ชุดปราบปรามยาเสพติด
กองกำกับการสายตรวจ บก.สปพ. (191)
กองบัญชาการตำรวจนครบาล